

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Diplomová práce

Bc. Martin Matoušek

Letní olympijské hry v době studené války (Moskva
1980 a Los Angeles 1984)

Summer Olympic Games in the Cold War (Moscow 1980 and
Los Angeles 1984)

Praha 2014

Vedoucí práce:
prof. PhDr. Martin Kovář Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 2. dubna 2014

.....

Jméno a příjmení

Poděkování

Mé poděkování patří prof. PhDr. Martinu Kovářovi Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování této diplomové práce věnoval.

Klíčová slova (česky)

Olympijské hry, Mezinárodní olympijský výbor, Moskva, Los Angeles,
studená válka, bojkot

Klíčová slova (anglicky):

Olympic Games, International Olympic Committee, Moscow, Los Angeles,
Cold War, Boycott

Abstrakt

Práce se zabývá dějinami olympijských her, které se konaly v roce 1980 v Moskvě a o čtyři roky později v americkém Los Angeles. Tyto dvě velké sportovní akce byly ovlivněny politickou situací. Sovětský vojenský zásah na konci roku 1979 v Afgánistánu, vedl k bojkotu olympijských her ze strany USA a řady dalších států. Jednalo se o největší bojkot v historii her. Nepřímo také vedl k bojkotu her v Los Angeles Sovětským svazem a jeho satelity o čtyři roky později. Proto je historie obou olympiád analyzována v mezinárodně-politickém kontextu. V tomto ohledu jsou nejdůležitější vzájemné vztahy mezi Sovětským svazem a USA, zmíněny jsou i další důležité události mezinárodní politiky 70. let, včetně sovětsko-afghánských vztahů.

V případě obou olympiád jsou uvedena důležitá fakta týkající se organizace her, zázemí, sportovišť, výsledků a další. Zmíněn je i vliv bojkotu na obsazení individuálních a týmových soutěží obou olympiád. Část práce je věnována i československému pohledu na celou problematiku. Tyto dějiny obou olympiád, mezinárodní situace a způsob, jakým byly prezentovány a přijímány v Československu té doby jsou výsledkem komparace s odbornou literaturou a zvláště soudobým tiskem. Hlavním pramenem k dějinám olympijských her jsou oficiální zprávy Mezinárodního olympijského výboru a výborů pořadatelů her. Důležité informace obsahuje i oficiální časopis *MOV Bulletin du Comité International Olympique*. České archivní materiály k olympijským hrám jsou součástí následujících fondů: Československý olympijský výbor (Národní archiv, NAD 625), Československý (Český) olympijský výbor (Archiv národního muzea, NAD 165), Mezinárodní olympijský výbor (Archiv národního muzea, NAD 164). K problematice mezinárodních vztahů i samotných olympiád je k dispozici velké množství české, ale i zahraniční literatury. Často se jedná o práce monografického, popřípadě encyklopedického charakteru. K dispozici je také zahraniční i československý soudobý tisk. Na závěr jsou připojeny obrazové a statistické přílohy.

Abstract

The work deals with the history of the Olympic Games, which were held in Moscow in 1980 and four years later in Los Angeles. These two major sporting events have been very affected by the political situation. The Soviet military intervention in Afghanistan in the end of 1979 led to the boycott of the Olympic Games from the US and a number of other States. It was the largest boycott of the history of the games. Also indirectly led to the boycott of the games in Los Angeles, the Soviet Union and its satellites four years later. It is therefore both Olympics history analyzed in political context internationally. In this respect are the most important relations between the Soviet Union and the United States, mentioned are the other important events of international politics in the 1970s. years, including the Soviet-Afghan relations. In the case of two Olympiads are mentioned important facts concerning the Organization of the games facilities, sports venues, results and more. Mention also the impact of the boycott to cast individual and team competitions both Olympics. Part of the work is devoted to the Czechoslovak looking at the whole issue. The history of the Olympics, both the international situation and the way they were presented and accepted at the time in Czechoslovakia are the result of a comparison with the scientific literature and especially contemporary print. The main source for the history of the Olympic Games are the official reports of the International Olympic Committee and the committees hosted games. Important information includes the official magazine the *Bulletin du Comité International Olympique*. The Czech archive materials for the Olympic Games are part of the following funds: the Czech Olympic Committee (national archives, NAD 625), Czechoslovak (Czech) Olympic Committee (Archive of the National Museum, NAD 165), the International Olympic Committee (Archive of the National Museum, NAD 164). On the issue of international relations as well as the Olympics is available to a large number of Czech and foreign literature. Often this is the work of monografického, or encyclopedic nature. There is also foreign and Czech contemporary print. In conclusion, are attached the Visual and statistical annexes.

Obsah

Úvod

Rozbor pramenů a literatury.....	10
Struktura práce.....	14
Sport jako sociokulturní fenomén 20. století.....	15

Kapitola první

Hry ve starověku, olympijské hry.....	19
1.1. Obnova olympijských her.....	21
1.2. Olympijské hry v letech 1896 – 1976.....	22
1.3. Olympijské hry a profesionalismus.....	27
1.3.1. Jim Thorpe.....	28
1.3.2. „Případ fotbal“.....	29
1.3.3. „Případ box“.....	30
1.3.4. „Případ hokej“.....	30
1.3.5. „Případ basketbal“.....	31
1.4. Olympijské hry v 80 letech a jejich vztah k ostatním sportům	
1.4.1. Atletika.....	32
1.4.2. Kolektivní sporty.....	33
1.4.3. Tenis.....	36

Kapitola druhá

Mezinárodní situace v 70. a 80 letech 20. století

2.1. Odzbrojovací jednání.....	37
2.2. Německá Ostpolitik.....	39
2.3. Helsinská konference.....	39
2.4. Ostatní důležité události mezinárodní politiky v 70. letech 20. století.....	40
2.5. Návrat studené války, Ronald Reagan.....	41
2.6. Afghánistán	
2.6.1. Vnitropolitický vývoj v Afgánistánu v letech 1973 – 1979.....	43
2.6.2. Sovětská okupace a válka v letech 1979 – 1989.....	45

2.6.3. Afghánstán v době době sovětské okupace v letech 1979 – 1989.....	47

Kapitola třetí

Rusko (Sovětský svaz) a olympijské hry.....	49
3.1. Moskva jako pořadatel her.....	51
3.2. Organizace her.....	54
3.3. Olympijská vesnice.....	56
3.4. Kongres MOV, změna vedení.....	57
3.5. Haly a sportoviště olympijských her v Moskvě 1980.....	58

Kapitola čtvrtá

Bojkot moskevské olympiády	
4.1. Počátky jednání na půdě MOV.....	69
4.2. Ostatní olympijské výbory.....	71
4.3. Postoj olympijského výboru Spojených států.....	72
4.4. Obraz bojkotu v československém tisku a soudobé literatuře.....	74

Kapitola pátá

Vliv bojkotu	
5.1. Vliv bojkotu na individuální soutěže moskevské olympiády.....	76
5.2. Vliv bojkotu na turnaje v kolektivních sportech moskevské olympiády	
5.2.1. Basketbal.....	77
5.2.2. Fotbal.....	79
5.2.3. Házená.....	80
5.2.4. Pozemní hokej.....	81
5.2.5. Vodní pólo.....	83
5.2.6. Volejbal.....	84
5.3. Závěrečné shrnutí moskevských her.....	86

Kapitola šestá

Spojené státy a olympijské hry.....	88
6.1. Spojené státy a pořadatelství olympijských her.....	90

Kapitola sedmá

Olympijské hry v Los Angeles 1984.....	95
7.1.Olympijská vesnice.....	97
7.2. Haly a stadiony olympijských her 1984.....	97

Kapitola osmá

Bojkot olympijských her v Los Angeles.....	109

Kapitola devátá

Vliv bojkotu

9.1. Vliv bojkotu na individuální soutěže

losangelské olympiády.....	112

9.2. Vliv bojkotu na turnaje losangeleské

olympiády

9.2.1. Basketbal.....	113

9.2.2. Fotbal.....	114

9.2.3. Házená.....	115

9.2.4. Pozemní hokej.....	116

9.2.5. Vodní pólo.....	117

9.2.6. Volejbal.....	117

9.3. Obraz olympijských her 1984

v československém tisku	118

9.4. Závěrečné shrnutí moskevských her.....	120

Závěr.....	122

Soupis literatury a pramenů.....	124

Přílohy.....	128

Úvod

Pro svoji diplomovou práci jsem si vybral téma olympijských her v době studené války, pořádaných v roce 1980 v sovětské Moskvě a o čtyři roky později v americkém Los Angeles. Tyto olympijské hry byly velice ovlivněny mezinárodně politickou situací a tzv. studenou válkou, která probíhala mezi západními zeměmi, v čele se Spojenými státy a východním blokem v čele se Sovětským svazem, jako důsledek politického rozdělení tehdejšího světa. Tak, jak se zvyšovala oblíbenost a prestiž sportu, dostával se i ten postupně do určitého područí politiky. Sport se stal součástí politiky, propagandy a v neposlední řadě záležitostí prestiže. V jeho historii lze najít řadu příkladů, kdy sportovní akce překročila hranice sportu a stala se ostře sledovanou záležitostí nejen mezi sportovními fanoušky, ale i mezi politiky. Obě popisované olympiády jsou jedním z příkladů. V tomto ohledu byl bojkot olympijských her státem nebo skupinou států z různých pohnutek velice častým jevem, lze říci, že velká část olympiád pořádaných po II. světové válce byla bojkotována některou z pozvaných zemí.

Nikdy, kromě olympiád v letech 1980 a 1984, se nestalo, že by olympiádu bojkotovala některá sportovní velmoc, jakými byly Spojené státy a tehdejší Sovětský svaz. Toto téma jsem zvolil, protože sport a jeho historie je mojí zálibou a právě ve 20. století sport zaznamenal obrovský vzestup a stal se jednou z fenomenálních záležitostí celého 20. století.

Rozbor pramenů a literatury

a) vydané prameny

Hlavním pramenem pro dějiny olympijských her z let 1980 a 1984 jsou oficiální zprávy jejich organizátorů. Tyto mnohastránkové elaboráty obsahují informace ke všem zásadním otázkám v oblasti organizace her. Jsou děleny do několika částí. První kapitoly popisují vznik a první kroky organizačních výborů. Následují další části týkající se například olympijské vesnice, stadionů, tisku a médií, reklam, akreditace a tak dále. Závěr je věnován podrobným statistikám celých her. Obě výše uvedené oficiální zprávy organizátorů pro MOV obsahují také bohatý grafický doprovod. Tyto zprávy jsou k dispozici pro všechny olympijské hry, které se v letech 1896 – 2012 konaly. Jejich obsah je velice podobný a byl již popsán výše, jsou psány v angličtině nebo francouzštině.

Dalším pramenem jsou zprávy MOV z důležitých jednání. Tyto zprávy byly otištěny v časopisu *Bulletin du Comité International Olympique* (též *Revue Olympique*.) Zaznamenána jsou tímto způsobem zejména jednání o pořadatelství olympijských her.

b) anglicky psaná literatura

I když se američtí sportovci her v Moskvě v roce 1980 neúčastnili, vyšly zde práce, které se olympiádou zabývají. Obsahují cenný pohled na bojkot z pohledu Američanů a také jejich sportovců. Historií olympijských her v roce 1980, samotným bojkotem a jednáním, která k bojkotu vedla, se zabývají například tyto práce: SORANTAKESS, N. E., *Dropping the torch, Jimmy Carter, the Olympic boycott, and the Cold War*, Cambridge 2011; HULME, D., *The political Olympics, Moscow, Afghanistan, and the 1980 U.S. boycott*, New York 1990; CARACCIOLI, T. - CARACCIOLI, J., *Boycott stolen dreams of the 1980 Moscow Olympic Games*, Chicago 2008. V angličtině vyšly také práce sovětských autorů k olympijské Moskvě. Obě vyšly před samotnými hrami a lze je považovat za materiály propagačního charakteru, které měly dokázat připravenost Moskvy.¹

Pro bojkot her v Moskvě a následně v Los Angeles je zásadní otázkou znalost mezinárodní situace. Vliv, který měly mezinárodní vztahy na hry v letech 1980 a 1984, je značný. Pro období studené války jsou k dispozici například tyto tři práce.² Ty se snaží o postihnutí tohoto období v největší šíři. Přináší hlavně obraz mezinárodních vztahů mezi Společenským svazem a Spojenými státy v době obou olympiád. Dalším důležitým tématem zahraničních prací je otázka samotného Afghánistánu. Důležitý je jeho vztah se Sovětským svazem, který měl hlavně pro olympijské hry v Moskvě a nepřímo i v Los Angeles velký význam. Obě uváděné práce se zabývají invazí a působením sovětských jednotek v Afghánistánu v letech 1979 – 1989. Jedná se o tyto práce: BRAITWAITE, R., *Afgansy: The Russians in Afghanistan 1979 – 1989*, Oxford University Press, 2011; KABAR, H., *The Soviet Invasion and the Afghan Response, 1979-1982*, Oxford University Press 1995.

¹ BAZUKOV, S. – POPOV, S., *Olympic Moscow*, Moskva 1979; autor neuveden, *Olympic Moscow*, Moskva 1978.

² MASON, J., *Cold War*, Londýn 1996; LIGHTBODY, B., *Cold War*, Florence USA 1999; SIRACURA, J. - COLEMAN, D., *Riding the Tiger: America from the Great Depression to the Cold War*, Westport 2002.

Poslední skupinu tvoří práce zabývající se všeobecně olympijskými hrami, popřípadě vztahům mezi sportem a politikou. Zvláště ve druhé polovině 20. století dochází k propojení sportu a politiky, tato problematika je již zmíněna v úvodu této práce. Níže uvedené práce zachycují postavení a vývoj sportu. Příkladem práce, která se zabývá dějinami sportu od starověku do obnovy olympijských her, je: SCAMBLER, G., *Sport and Society: History, Power and Culture*, Berkshire 2005. Dále citované práce zachycují vývoj sportu až ve 20. století, neboť v něm dosáhl sport velkého vzestupu, jeho propojení s politikou bylo již uvedeno. Jedná se o tyto práce: RIORDAN, J. – KRUGER, A., *International Politics of Sport in the 20th Century*, London 1999; AMIS, J. – CORWELL, B., *Global Sport Sponsorship*, Oxford 2005. Již v části věnované pramenům, byl zmíněn časopis *Bulletin du Comité International Olympique* (též *Revue Olympique*.) V tomto časopisu byly zveřejňovány taktéž články z historie olympismu, proto je uváděn i mezi zahraniční literaturou. Dalšími odbornými časopisy jsou např.: *Sport in History* a *Journal of Olympic History*. (Dostupné on-line na la84.org.)

c) česky psaná literatura

První skupinu tvoří práce, které se zabývají konkrétní olympiádou. Práce tohoto druhu o nás začaly vycházet až po roce 1948. První takovouto prací byla kniha *Hrdinové XV. olympijských her*³. Kniha vztahující se k hrám v roce 1952 vyšla také.⁴ Od her v roce 1956 začalo Sportovní a turistické nakladatelství (STN) a později nakladatelství Olympia vydávat pravidelně práce tohoto druhu. První kniha vyšla v roce 1957⁵ pod názvem *Dopisy z Melbourne* a zabývá se olympiádou v australském Melbourne, která se konala na konci roku 1956.⁶ Jednotlivé svazky se zabývaly buď oběma olympiádami, které se ten rok konaly, nebo má každá olympiáda svazek svůj. Vycházela verze psaná česky i slovensky. Výjimkou je pouze rok 1984, k dispozici je pouze práce zabývající se sarajevskou olympiádou. Vzhledem k československé neúčasti nebyla práce, která by shrnoval olympijské hry v Los Angeles, vydána.

³ VELÁT, J. – MAREK, K., *Hrdinové XIV. olympijských her*, Praha 1948.

⁴ PONDĚLÍČEK, J., *15. Olympijské hry, Za mír a přátelství mezi národy*, Praha 1952.

⁵ BERAN, J. – NOVOTNÝ, J., *Dopisy z Melbourne*, Praha 1957.

⁶ Olympijské hry se vzhledem k poloze Melbourne konaly ve dnech 22. 11. – 8. 12. 1956.

K příležitosti těchto her vyšly pouze práce, které již svými názvy vyjadřují oficiální postoj, který k olympiádě zaujala nejvyšší místa. K dispozici jsou práce překladové, zvláště sovětské, ale i domácí (Níže uvádím příklady dvou prací, jedné domácí⁷ a jedné sovětské⁸).

Plně mimo tyto práce stojí české, ale i zahraniční, které se zabývají olympijskými hrami v roce 1936 v nacistickém Berlíně. Jejich příklady jsou uvedeny v části věnované hrám v letech 1896 – 1976.

Politické změny po roce 1989 se také odrazilily v oblasti vydávání shrnujících prací k olympijským hrám. Již od her v Barceloně a Albertville v roce 1992 vychází k jedné olympiádě více knih od různých nakladatelství (Narozdíl od předchozích dob, kdy vycházela jedna reprezentativní práce z nakladatelství Olympia.)

Další skupinu tvoří práce encyklopedického charakteru. Takovéto práce popisují postupně historii všech olympijských her, které se konaly do doby vydání těchto publikací. V tomto ohledu je třeba říci, že takovéto práce vycházejí poměrně pravidelně. Výrazně se však liší způsobem zpracování. U některých prací převládá kvalitní grafický doprovod, texty jsou povrchní, zaměřují se často na zajímavosti, spíše než za odborné práce je lze považovat za práce sportovně-žurnalistické. Nicméně v řadě prací encyklopedického charakteru je k dispozici kvalitní odborný text.

Důležitou součástí této práce je literatura k problematice mezinárodních vztahů. Již u zahraniční literatury byl uveden fakt, že mezinárodní situace měla na obě olympiády velký vliv. Stejně tak jako v cizojazyčné literatuře jsou i v české práce, které se zabývají celým obdobím studené války. Jedná se například o tyto práce: DURMAN, K., *Popely ještě žhavé, díl II., Konec dobrodružství 1964 – 1991*, Praha 2009; GADDIS, J., *Studená válka*, Praha 2006; KALVODA, J., *Studená válka 1946 – 1989*, Kladno 2001.

⁷ VESELÝ, F., *Některé otázky vnitřní a zahraniční ekonomiky socialistického Československa, 14. zimní olympijské hry v Sarajevu a hry 23 olympiády v Los Angeles 1984*, Praha 1985.

⁸ BORZUKAVNIKOV, I. – KUKUŠKIN V., *Hry na prodej, hry 23. olympiády v Los Angeles, zákulisí a příprava 23 her olympiády v Los Angeles 1984 – výsledková dokumentace*, Praha 1986.

Další skupinu prací v oblasti mezinárodních vztahů tvoří práce zabývající se nikoli celou studenou válkou, ale vybranou částí. Příkladem je práce zabývající se obdobím R. Reagana.⁹ Taktéž již byly u zahraniční literatury uvedeny práce zabývající se Afghánistánem, v českém jazyce je k dispozici celá řada prací, které se touto problematikou zabývají. Část prací se zabývá pouze samotnou invazí a válkou, jiné se více zaměřují na vnitropolitický vyvoj Afghánistánu. Příkladem literatury k vlastní invazí a válce je například: ŠIŠKA, J., *Vrtulníky proti mudžáhedínům, sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989, Vrtulníky na bojišti*, Praha 2001; SARIN, O. - DVORETSKY, L., *Afghánský syndrom, Sovětský Vietnam*, Brno 1996. Šireji pojatá literatura k dějinám Afghánistánu například: WOGELANG, W., *Dějiny Afghánistánu*, Praha 2010; MAREK, J., *Dějiny Afghánistánu*, Praha 2003.

Důležitým zdrojem byly také noviny: Rudé Právo a Československý sport z let 1974 – 1984.

Struktura práce

Samotná práce je dělena do několika kapitol, taktéž kapitoly jsou členěny na menší podkapitoly. Po úvodu do problematiky, která zahrnuje kromě této struktury práce ještě rozbor příslušné literatury a krátké zamyšlení nad sportem jako specifickým fenoménem 20. století, následuje samotná práce. Jednotlivé kapitoly se postupně věnují otázkám olympijských her ve starověkém Řecku až po jejich zánik, jejich obnově na sklonku 19. století a stručným vývojem do olympijských her v kanadském Montrealu v roce 1976. Další část této úvodní kapitoly se také věnuje olympijským hrám v kontextu k ostatním sportům a jejich vývoji, neboť olympijské hry měly pro vývoj řady sportů a jejich mezinárodních soutěží zcela zásadní vliv, neboť pro řadu sportů byly prvním mezinárodním turnajem, který se v daném sportu konal. S tímto problémem také velice úzce souvisí následující podkapitola. Ta se věnuje vzájemnému poměru mezi olympijským hnutím a profesionalismem, který začal do mezinárodního sportu pozvolna pronikat již velice záhy po obnově her. Tento vzájemný vztah měl také důležité místo ve vývoji celého mezinárodního sportu.

⁹ SUCHÝ, P., *Reagan a říše zla, vývoj americké zahraniční politiky a vztahů mezi supervelmocemi v letech 1981-1989*, Brno 2004.

Další kapitola je věnována mezinárodní situaci, za které se olympijské hry v Moskvě a o čtyři roky později v Los Angeles konaly. Tento vývoj je sledován již od 70. let. Důležité jsou hlavně mezinárodní vztahy mezi Sovětským svazem a Spojenými státy, respektive mezi Afghánistánem a Sovětským svazem, které měly pro následný vývoj mezinárodních vztahů a na obě olympiády velký vliv.

Část je věnována vývoji v samotném Afghánistánu a jeho historii. Následující část se již zabývá problematikou vztahu Sovětského svazu jako účastníka (od roku 1952, s odkazem na předchozí účasti v době carského Ruska) a pořadatele olympijských her. Na tuto kapitolu navazuje část věnovaná samotnému bojkotu ze strany Spojených států a některých dalších olympijských svazů. Stejným způsobem je zpracován i vztah USA k olympijským hrám, k jejich účasti a pořadatelsví. Další část je věnována následnému sovětskému bojkotu. K oběma kapitolám je připojen i československý pohled na celé dění kolem obou her. Závěrečná část se věnuje následnému vývoji olympijského hnutí a překonání tohoto nejproblémovějšího období v jeho historii. Jako přílohy jsou použity fotografie osobností, sportovců a dalších souvisejících věcí. Práce je doplněna o statistické údaje z her obou olympiád.

Sport jako sociokulturní fenomén 20. století

Historie sportu samozřejmě nezačíná 20. stoletím, ale prostupuje celou lidskou historií. Počátky sportu jsou nejvíce spojovány s řeckou oblastí. Sport zde byl každodenní součástí života tehdejších Řeků a to ve dvou podobách. Za prvé byl sport součástí vojenského výcviku, kdy sloužil k utužování fyzické kondice mužů. Za druhé pořádané hry upevňovaly vzájemnou sounáležitost mezi Řeky a byly také společenskou a náboženskou událostí. Vítězové různých her, včetně asi nejvýznamnějších olympijských, se těšili velké úctě.

Ve středověku byl sport nadále součástí vojenského výcviku. V podobě lovů, štvanic a turnajů se mu však věnovaly pouze nejvyšší vrstvy společnosti. Změny přinesl až konec 18. a počátek 19. století. Tělocvik se začal pozvolna šířit ve dvou rovinách. První možností bylo využití tělocvik pro léčebná a rehabilitační cvičení.

Druhou možností byly postupně zakládány sportovní spolky. V Německu se jednalo zejména o hnutí Turnérů¹⁰, kteří prosazovali šíření sportu a jeho opětovné využití pro vojenskou přípravu. Následně se tyto myšlenky začaly šířit a tělocvičné spolky vznikaly i v ostatních zemích.

Jedním z nich byl i Sokol¹¹ v Čechách (později se rozšířil i mezi ostatními Slovany). Velkým impulzem pro rozvoj sportu bylo obnovení olympijských her v roce 1896. Ve 20. století se stal sport fenomenální záležitostí. V první fázi byl reprezentován hlavně olympijskými hrami, postupně vznikly mezinárodní svazy jednotlivých sportů.¹²

Sport se také rozvíjel na národní úrovni a postupně se utvářely domácí ligové soutěže.¹³ Již před druhou světovou válkou vznikla vedle olympijských her první mistrovství v jednotlivých sportech (například hokej nebo fotbal).

Ve druhé polovině 20. století pak pokračovalo zakládání dalších mezinárodních federací a vznikla celá řada mezinárodních turnajů na evropské i světové úrovni pro další sporty (pokud již tyto turnaje a mistrovství neexistovala v předválečném období.). O vztahu olympijských her a dalších sportů se ještě zmíním v následující části této práce. Důkazem tohoto rozvoje je několik ukazatelů: Sport se stal masovou záležitostí. Jestliže v 19. století vznikaly sportovní spolky ve velkých a středně velkých městech, ve století 20. se rozšířily i do menších měst a vesnic.

¹⁰ Turnerské hnutí vycházelo z myšlenek Fridricha Ludvika Jahna a Ernsta Wilhelma Bernharda Eiselena. Vzniklo v době ohrožení rozdrobeného Německa za napoleonských válek. Prosazovalo šíření tělocviku a „rovnováhu mezi tělem a duší“. Pomohlo k zavedení tělocviku jako školního předmětu. Právě v době německé rozdrobenosti mělo značně nacionální ráz. Historií turnerského hnutí se zabývá např. tato česká práce: WAIC, M., *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*, Praha 2004.

¹¹ Sokol je český sportovní spolek založený v únoru 1862 příznivci tělocviku z okolí dr. Miroslava Tyrše. V oblasti cvičební z části vycházel z turnerského hnutí. Původně apolitický Sokol se postupně propracoval na nositele důležitých národních a osvětových myšlenek. Jeho největší sportovní událostí jsou pravidelně pořádané Všesokolské slety v Praze. (V letech 1917, 1941 byl Sokol zakázán, po roce 1918 a 1945 vždy obnoven. Po roce 1948 se stal součástí sjednocené tělovýchovy. Od roku 1990 vystupuje ČOS (Česká obec sokolská) znovu samostatně.). K dějinám Sokola je k dispozici rozmanitá literatura, zahrnující životopisy významných osobností (Tyrš, Fügner), dějiny samotného Sokola, či dějiny jednotlivých jednot. Např. JANDÁSEK, J., *Život Dr. Miroslava Tyrše*, Praha 1932; PELIKÁN, J., *Stručné dějiny Sokolstva 1862 - 1912*, Praha 1941. Historie řady sokolských jednot byla zpracována v rámci diplomových a bakalářských prací.

¹² Z nejrozšířenějších a nejpopulárnějších sportů byla nejdříve založena FIFA (Fédération Internationale de Football Association; 1904), IIHF (Internacional Hockey Federation; 1908), IAAF (International Association of Athletics Federations; 1912), FIBA (Fédération Internationale de Basket-ball; 1932).

¹³ Z výše uvedených sportů vznikly ligové soutěže například: hokej (Severní Amerika, Nacional Hockey League, založena 1917), fotbal (Anglie; Fotbal League, založena 1888) atd.

Pod přímou záštitou těchto sportovních organizací, jako byl v českých zemích například Sokol, pak vznikly nejrůznější kluby, fotbalové, hokejové, volejbalové atd. Díky nim se pak utváří i nižší ligové soutěže, nejen ty nejvyšší celostátní, jak jsem uvedl výše. Ve 20. století se také výrazně zvýšil počet příznivců sportu, ať šlo o fanoušky reprezentačních výběrů v daném sportu nebo jednotlivých klubů. Tento vzestup je patrný zvláště na množství diváků při jednotlivých soutěžích.

S tím také souvisí budování odpovídajících sportovišť a stadionů, jako zázemí pro fanoušky a zvláště pro samotné sportovce. Právě na stavbách sportovišť a stadionů je také vidět celkový rozvoj sportu ve 20. století (např. podmínky pro účastníky i fanoušky na několika prvních olympijských hrách a naopak na několika posledních jsou naprosto nesrovnatelné. V případě fanoušků je jedním z důvodů jejich obrovský nárůst.).

S nárůstem fanoušků také souvisel rozvoj sportovní žurnalistiky a médií celkově, který přinesl vývoj nejprve v oblasti radiového a později televizního přenosu. O oblibě sportu v neposlední řadě svědčí vznik sportovního profesionalizmu, který pronikl prakticky do všech sportů. Komercializace a propojení sportu a obchodu přineslo do sportu obrovské množství peněz. S ním také souvisí výše platů sportovců, které mají, zvláště v některých sportech, vzrůstající tendence. V tomto ohledu zůstávají i nejúspěšnější olympionici ve stínu profesionálních fotbalistů, hokejistů, basketbalistů a hráčů baseballu.

I když v řadě sportů mají v dnešní době i profesionální hráči možnost na olympijských hrách startovat. Tyto řádky platí nejvíce pro hvězdy hokeje a basketbalu, o ostatních sportech bude ještě podrobněji řeč v kapitole věnované profesionalismu a olympijským hrám.

K historii sportu je k dispozici velké množství literatury. V případě uvedených titulů se jedná pouze o příklady. Literaturu k dějinám sportu je také velice rozmanitá. Jednu skupinu prací tvoří knihy, které se zabývají historií sportu komplexně a snaží se sport začlenit do širšího kontextu společnosti. Do této skupiny patří například tyto dvě práce: SCAMBLER, G., *Sport and Society: History, Power and Culture*, Berkshire 2005; COAKLEY, J., *Sports in Society: Issues and Controversies*, New York 2013. Práce obdobného tématu jsou k dispozici i v českém jazyce například: SEKOT, A. *Sport a společnost*, Brno 2003; SLEPIČKOVÁ, I., *Společenská úloha sportu*, Praha 2009.

Další skupinu prací tvoří knihy, které se zabývají konkrétním sportem, jeho historií a vývojem na národní nebo mezinárodní úrovni. Tyto práce mají většinou encyklopedický charakter, kdy se snaží o ucelený přehled dějin daného sportu do současnosti. Často vychází k nejrůznějším výročním nebo obdobným příležitostem. Úroveň takovýchto prací bývá různá, jak již bylo uvedeno u literatury encyklopedického charakteru k olympijským hrám. Z prací, které se zabývají historií konkrétního sportu bych uvedl dva příklady ke sportům velice populárním. Jedná se o tyto práce: GUTT, K. – PRCHAL, J. *100 let českého hokeje*, Praha 2008; PROCHÁZKA, K., *Fotbal to je hra*, Praha 1987. Další velkou skupinu tvoří práce, které se věnují historii sportu všeobecně. Taktéž mívají většinou encyklopedický charakter. Jako příklady uvádím následující knihy: FINDLING, J., - PELLE, K., *Encyklopedia of modern Olympic Movement*, Wesport 2004; BĚLOHLÁVEK, J., *100 LET Vysokoškolského sportu*, Praha 2010; GREXA, J., *Dějiny sportu, přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu*, Brno 2011; ZUMERCIK, J., *Encyklopedia of Sports Science*, Londýn 1997. Specifickou literaturu k dějinám sportu tvoří literatura memoárová, ať už je jejím tvůrcem bývalý sportovec nebo dlouholetý činovník. Práce výše uvedených druhů mají význam v tom, že fungují jako doplňující literatura. Výrazná část prací k historii sportu má charakter prací populárně-naučných či sportovně-žurnalistických.

První kapitola

Hry ve starověku, olympijské hry

Sportovní zápolení mělo v řecké oblasti dlouhodobou tradici. Sportovní klání pořádali již Peršané a Egypťané. V této části se však zaměřím pouze na starořecké olympiády. Od počátku 6. stol. př. l. začínají vystupovat do popředí mezi řeckými státy Athény, ovlivněné reformami státníka a zákonodárce Solóna.¹⁴ Řekové považovali kulturu těla i mysli za důležitý prvek. Kultura těla vycházela ze spartánského pojetí sportu, který kladl důraz na fyzickou zdatnost. Tato výchova měla výrazně vojenský charakter. Athéňané dbali i na kulturu mysli, tedy na morální vlastnosti – vzdělání, šlechtnosti a spravedlnost. Sportovní klání byla součástí náboženských slavností a všichni svobodní občané přinášeli jako svou oběť i vlastní znalosti a dovednosti. U příležitosti některých slavností byly vypisovány nejružnější sportovní, ale i umělecké disciplíny. Postupně některá sportovní zápolení získala celořecký charakter. Již v 6. století to byly pythické hry v Delfách, od roku 573 př.n.l. nemejské hry na severovýchodě peloponéského poloostrova a o rok později isthimické hry.¹⁵ Prvořadé postavení mezi těmito slavnostmi zaujaly postupně olympijské hry pořádané na severovýchodě Peloponésu v Olympii.

První zmínka o olympijských hrách pochází od historika Hippiáse z Élidy¹⁶ z roku 776 př. n. l.¹⁷ Toto datum je pouze orientační a bylo vypočítáno v 5. století př. n. l. na základě tohoto čtyřletého cyklu, ve kterém se hry konaly. V této době měly zatím pouze lokální charakter, ale je již znám první vítěz, běžec Koriob z Élidy. Náboženské obřady v rámci her se prakticky neměnily, program her v oblasti sportovní se však stále rozšiřoval. Nejprve přibyly běhy na další trati (původně se běhalo na délku závodiště – tedy 1 stadion).¹⁸

¹⁴ Solón (asi 638 – 555 př. n. l.) významný starověky athénský, státník, zákonodárce, reformátor a básník.

¹⁵ PAINE, M., *The pocket Essential Ancient Greece*, Harpenden 2002, s. 26.

¹⁶ Hippias z Elidy (asi 5. století př.n.l.), sofistický učenec, kromě historie se zabýval i matematikou, astronomií, gramatikou, literaturou a hudbou.

¹⁷ EJNÉS, G. – KOVÁŘ, P., *Olympijské hry 1896 – 2004, Od Athén k Athénám*, Praha 2004, s. 9.

¹⁸ ZAMOROVSKÝ, V., *Vzkříšení Olympie*, Praha 2003, s. 148.

Na osmnáctých hrách roku 708 př. n. l. byl poprvé zařazen pětiboj, později ještě přibýly boxerské závody.¹⁹ Některé disciplíny si podržely charakter vojenské přípravy – běh mužů v plné zbroji nebo jen se štíty. Docházelo také k vyřazování některých disciplín a nahrazování novými.

O důležitosti her svědčí i fakt, že již deset měsíců před jejich konáním byl ustaven sbor pořadatelů, který dohlížel na přípravu a organizaci her. Dlouho dopředu byli vysíláni poslové, aby o konání her informovali i v jiných městech. Přihlášení závodníci se scházeli 60 dní před samotnými hrami a společně trénovali. Samotné závody trvaly sedm dní a zahájeny byly průvodem ukončeným obětí Diovi. Následovala olympijská přísaha závodníků. Její porušení bylo tvrdě trestáno. Sportovního zápolení se mohli účastnit pouze bezúhonní, svobodní muži řeckého původu. Barbaři ani otroci soutěžit nesměli. Soutěží se také nesměli zúčastnit všichni, kdo prolili krev a jejich vina nebyla odčiněna, a ti, kteří kradli v chrámu. Vdané ženy se taktéž účastnit nemohly a to ani v hledišti, za porušení hrozil trest smrti v podobě svržení ze skály. Pro svobodné dívky byly organizovány zvláštní hry zasvěcené bohyni Héře, přípustná byla i jejich účast v hledišti. Žena se mohla stát i vítězem, pokud byla majitelkou vítězného koně v koňských závodech. Původně byli závodníci oblečení do bederní roušky, když při jedné z her závodník roušku ztratil a přesto dokončil závod, prosadil se názor, že závodníci budou startovat nazí, aby bylo vidět tělo vypracované sportem, které bylo ideálem krásy.²⁰

Poslední den her probíhalo vyhlásování vítězů. Byla provedena děkovaná oběť a vítěz převzal olivovou nebo vavřínovou ratolest. Olympijští vítězové se ve svých městech těšili obrovské úctě a za vítězství získávali řadu výhod a darů. Od 4. století se postupně měnil vkus diváků a větší oblibě než atletické disciplíny se těšil zápas a box.²¹ Sláva, kterou přinášelo olympijské vítězství i rodným městům vítěze, vedla k tomu, že za reprezentanty měst byli najímáni profesionálové. V roce 388 př. n. l. je i zaznamenán případ korupce²², kdy závodník v boxu podplatil tři soupeře, aby zvítězil. Byl odhalen a byla mu vyměřena vysoká pokuta.

11. ¹⁹ SCAMBLER, G., *Sport and Society: History, Power and Culture*, Berkshire 2005, s.

46. ²⁰ THOMAS, M., *Ancient Greece, From Prehistoric to Hellenistic Times*, Yale 2000, s.

²¹ ZAMOROVSKÝ, V., *Vzkříšení Olympie*, Praha 2003, s. 154 – 155.

²² BENDL, V. a kolektiv, *Kniha olympijských her*, Praha 1994, s. 9.

Naprostý úpadek her znamenal rozšíření římského vlivu. V roce 67 n. l. dokonce zvítězil ve vozatajském závodě opilý císař Nero, když se do závodu nikdo nepřihlásil a ani císař jej nedokončil. Křesťanství pak přineslo ještě větší úpadek. Z roku 269 n. l. máme doklad o posledním vítězi olympijských her.²³ Postupně se však množily útoky proti náboženskému charakteru her. V roce 393 požádal milánský biskup Ambrosius císaře Theodosia²⁴, aby pohanské olympijské hry zakázal. Císař mu vyhověl.²⁵ Byly sice pokusy hry obnovit, ale později byly zbořeny chrámy v Olympii a oblast musela čelit nájezdu barbarů, zemětřesením a záplavám. Hry již nebyly až do konce 19. století obnoveny.

1.1. Obnova olympijských her

Olympijské hry byly obnoveny na popud francouzského barona Pierra de Coubertina.²⁶ Tento pedagog a historik patřil k obdivovatelům starořeckých her. Jeho snahou bylo větší rozšíření tělocviku v rámci francouzského školského systému. Inspirací mu byl systém praktikovaný zvláště ve Spojených státech a Velké Británii. Celkový zájem o olympijské hry prohloubily archeologické nálezy v řecké Olympii. Od počátku 90. let se Coubertin snažil najít dostatečný počet stejně smýšlejících nadšenců. Jeho první výzva z listopadu 1892 neměla ještě patřičnou odezvu. Na červen 1894 svolal do Paříže kongres pro obnovení olympijských her. Výsledkem bylo ustavení Mezinárodního olympijského výboru a určení Athén jako prvního pořadatele obnovených her v roce 1896.

²³ ZAMOROVSKÝ, V., *Vzkříšení Olympie*, Praha, 2003 s. 208.

²⁴ Theodisios I. Veliký (347 – 395), v letech 379 – 394 římským císařem, byl posledním císařem, který vládl celé římské říši, neboť po jeho smrti došlo na rozdělení impéria na Východořímskou a Západořímskou říši. K nejvýznamnějším krokům patří prosazení katolické víry jako státního náboženství a odsouzení ariánství a pohanství (s nimiž souvisí zákaz olympijských her).

²⁵ SCAMBLER, G., *Sport and Society: History, Power and Culture*, Berkshire 2005, s. 11.

²⁶ Pierre de Coubertin (1.1.1863 – 2.9.1937), francouzský šlechtic a pedagog, iniciátor obnovy olympijských her. Po ustavení Mezinárodního olympijského výboru se stal jeho generálním tajemníkem, kterým byl v letech 1894 – 1896, od roku 1896 (po odstoupení Řeka Dimitriose Vikelase) až do roku 1925 byl předsedou MOV. Byl tvůrcem protokolu, ceremoniálů a olympijských symbolů jako je vlajka. Po odstoupení byl zvolen čestným předsedou. Zemřel v Ženevě, je pohřben v Lausanne. Autor prací s tematikou historie, sportu a olympijských her např. *Óda na sport, Olympijské paměti, France since 1814* (1900). Osobou zakladatele moderních olympiád se zabývají např. tyto práce: CORRAL, C., *Pierre de Coubertin, the olympic humanist*, Lausanne 1994; DIAMOND, P., *Baron Pierre de Coubertin and founding modern Olympic Games*, London 1974.

1.2. Olympijské hry v letech 1896 – 1976

První novodobé olympijské hry se tak konaly ve dnech 6. dubna – 15. dubna 1896.²⁷ Do řecké metropole dorazilo 245 závodníků ze čtrnácti zemí.²⁸ Úspěch prvních obnovených her měl za následek, že řecký král²⁹ navrhl Coubertinovi, aby se i příští olympijské hry konaly opět v Řecku. Ten však musel zdvořile odmítnout, neboť bylo již schváleno, že hry budou mít pokaždé jiného pořadatele. Hry v letech 1900 a 1904 ukázaly pořadatelům, že není příliš šťastné spojovat olympijské hry s jinou událostí. V roce 1900³⁰ byly totiž pařížské olympijské hry součástí světové výstavy a roku 1904³¹ v St. Louis oslav regionu. První hry, které se konaly v USA, také odhalily druhý problém, neboť byly poznamenány malou účastí evropských týmů (Velice podobná byla situace o skoro třicet let později, kdy se hry v roce 1932³² poprvé konaly v kalifornském Los Angeles, kdy kromě vzdálenosti měla na malou účast zámořských výprav vliv také probíhající hospodářská krize.). Právě spojení her s jinou událostí mělo za následek, že o hry nebyl očekávaný zájem.

²⁷ Literatura a prameny k prvním olympijským hrám např. LAMBROS, S. - POLITIS, N. - COUBERTIN, P. - PHILIMON, T. - ANIMOS, CH., *1896 Olympic Games, Official Report*; MALLON, B. - WIDKUND, T., *The 1896 Olympic Games, Results for All Competitors in All Evants*, North Carolina 2009. V českém jazyce není práce věnována pouze OH v roce 1896, jako kapitola v pracích encyklopedického charakteru.

²⁸ Sportovci se utkali ve 43 disciplínách. Dle oficiálních stránek MOV. Srv.: <http://www.olympic.org/athens-1896-summer-olympics>.

²⁹ Jiří I. Řecký (1845 – 1913), král Řecka v letech 1863 – 1913, původem dánský princ, po vyhnání předchůdce Oty I. z dynastie Witelšbachů, byla koruna nabídnuta jeho rodině. Nejdéle panující řecký král. Řecko zažilo za jeho vlády vzestup. V roce 1913 zemřel v důsledku úspěšného atentátu. Např. CHRISTMAS, V., *The king George of Greece*, New York 1905.

³⁰ Hry se konaly ve dnech 14. května – 28. září 1900. Literatura a prameny k olympijským hrám 1900 např.: *Olympic Report Paris 1900 - Rapport Officiel 1900 Jeux Olympiques*; ORTON, G., *The Paris Athletic Games*, in: *Outing*, 1900 September, Volume XXXVI., No. 6, s. 690 - 695; MALLON, B., *The 1900 Olympic Games, Results for All Competitors in All Evants*, North Carolina 1998; PATON, G., *The 1900 Olympic Games*, in: *Olympika*, 1998, Volume VII., s. 149-151. V českém jazyce není práce věnována jen OH v roce 1900, pouze jako kapitola v pracích encyklopedického charakteru.

³¹ Hry se konaly ve dnech 1. července – 23. listopadu 1904. Literatura a prameny k olympijským hrám 1904 např.: MALLON, B., *The 1904 Olympic Games, Results for All Competitors in All Evants*, North Carolina 2009; LUCAS, CH., *The Olympic Games 1904*, St. Louis 1905 (vyšla jako oficiální zpráva o hrách.); FINDLING, J., *Chicago Loses the 1904 Olympic*, in: *North American Society for Sport History*, 2005, s. 111 – 112. V českém jazyce není práce věnována jen OH v roce 1904, pouze jako kapitola v pracích encyklopedického charakteru.

³² Hry se v Los Angeles konaly ve dnech 30. července -14. srpna. 1932. Literatura a prameny k olympijským hrám 1932 např.: *Olympic Games, Oficial Report Los Angeles 1932*; HECK, S. – TERRET, T., *The 1932 Olympic Games, A New Biginning in French and German Press Representation of Former Enemy?*, in: *Olympika*, 2011, Volume 20, s. 79 - 100; WATSON, G., *The Xth Olympia 1932*, Los Angeles 1984. V českém jazyce není práce věnována jen OH v roce 1932, pouze jako kapitola v pracích encyklopedického charakteru.

K oživení zájmu o hry přispěly tzv. mezihry v roce 1906³³, pořádané znovu v Athénách (Podle jejich organizátorů hrám právě spojení s jinou akcí ublížilo a bylo potřeba o ně znovu oživit zájem.). Původně se měly takovéto mezihry konat pravidelně, ale rok 1906 zůstal jediným, kdy se konaly. Účel, pro který se mezihry nakonec konaly, byl splněn. Původně nebyl MOV těmto hrám příliš nakloněn, ale nakonec souhlasil.

Hry z let 1908³⁴ a 1912³⁵ lze považovat za úspěšné, neboť došlo k upevnění pozice her jako významné sportovní a společenské události. V roce 1916 se měly hry konat v německém Berlíně. Původně se předpokládalo, že se uskuteční, nicméně kvůli probíhající válce byly nakonec zrušeny. První poválečné hry tak hostily belgické Antverpy v roce 1920. Původně se měly konat v Budapešti, ale Rakousko-Uhersko bylo spojencem Německa, a tak hry byly následně přesunuty do Antverp. Tyto hry byly již do jisté míry ovlivněny politickou situací, neboť na hry nebyly pozvány státy poražené ve světové válce.³⁶ Novinkou her byl slavnostní slib sportovců. Ani na hry následující nebylo Německo pozváno.³⁷ V roce 1924³⁸ se poprvé konaly ve francouzském Chamonix zimní olympijské hry pod názvem „Týden zimních sportů“. Jako zimní olympiáda byly uznány již následující rok.³⁹

³³ Hry se konaly ve dnech 22. dubna – 2. května 1906. Literatura např.: LENNARTZ, K., *The 2nd Internacional Olympic Games in Athens 1906*, in: *Journal of Olympic History*, 2002 December/January, Volume 10, No. 1, s. 10 - 27; MALLON, B., *The 1906 Olympic Games, Results for All Competitors in All Evants*, North Carolina 1999.

³⁴ Hry se konaly v Londýně ve dnech 27. dubna – 31. října 1908. Literatura a prameny k olympijským hrám 1908 např.: *Official Report London 1908*; BARNEY, R., *The 1908 Olympic Games*, in: *Olympika*, 2000, Volume 9, s. 127 - 130; MALLON, B., *The 1908 Olympic Games, Results for All Competitors in All Evants*, North Carolina 2009; BAKER, K., *The 1908 Olympic, The first London Games*, Londýn 2011; JENKINS, R., *The First London Olympic*, Londýn 2008; KOVÁŘ, M., *Město a hry, Příběh londýnských olympiád*, Praha 2012.

³⁵ Hry se konaly ve dnech 5. května – 27. července 1912 ve švédském Stockholmu. Literatura a prameny k olympijským hrám 1912 např.: *Official Report Stockholm 1912*; MALLON, B., *The 1912 Olympic Games, Results for All Competitors in All Evants*, North Carolina 2009; YTTEGREN, L. – BOLLING, H., *The 1912 Olympic Essayayes on Competitions, the People, the City*, New York 2012.

³⁶ Na hry nebylo pozváno Německo, Rakousko, Bulharsko, Maďarsko a Turecko.

³⁷ *Germany and the Olymism, From its origin to 1945*, in: *Olympic Review*, 1975 July-August, No. 93-94, s. 278.

³⁸ Hry v Chamomix se konaly ve dnech 25. ledna – 5. února 1924. Literatura a prameny k prvním zimním hrám např.: FRISON-ROCHE, R., *Chamonix 1924*, in: *Olympic Review*, 1982 December, No. 182, s. 729-736; MONNIN, E., *History of Winter Olympic Games*, in: *Olympic Review*, 2002 February-March 2002, Volume XXVII, No. 43., s. 73; SABETZKI, G., *Hockey and Olympism*, in: *Olympic Review*, 1984 March, No. 197 s. 181-203.

³⁹ MONNIN, E., *History of Winter Olympic Games*, in: *Olympic Review*, 2002 February-March 2002, Volume XXVII, No. 43., s. 73. K uznání „Týdne zimních sportů“ jako prvních zimních olympijských her došlo na 8. kongresu MOV, který se konal v Praze v červnu 1925.

Od roku 1924 se tedy konaly v jednom roce zimní i letní olympijské hry.⁴⁰ Z meziválečných her velkou pozornost vzbudily hry pořádané v roce 1936 v nacistickém Německu.⁴¹ Problémy s účastí evropských olympijských výborů v Los Angeles v roce 1932 byly již zmíněny, se stejným problémem se potýkalo i americké Lake Placid, když v témž roce hostilo III. zimní olympijské hry. V roce 1940 se olympijské hry měly konat v Japonsku, letní v Tokiu, zimní v Sapporu.⁴² MOV zvažoval možnost hry Japoncům odebrat, neboť Japonsko vedlo válku s Čínou.⁴³ K tomuto kroku nakonec nedošlo, Japonsko se pořadatelství vzdalo samo v červenci roku 1938.⁴⁴ Novým pořadatelem byly určeny finské Helsinky, zimní olympiáda se měla konat ve Svatém Mořici.⁴⁵

⁴⁰ Tento systém platil až do roku 1992, kdy se konaly letní hry v Barceloně a zimní v Albertville. Následně se v roce 1994 konaly zimní hry v norském Lillhammeru a v roce 1996 letní hry v americké Atlantě. Tím bylo dosaženo pravidelného střídání letních a zimních her, ale čtyřletý cyklus nebyl nerušen. Tento systém platí dodnes.

⁴¹ Hry se konaly od 1. srpna do 16. srpna 1936, pořadatelství bylo Berlínu přičteno na 29. zasedání MOV v Lausanne, jediným protikandidátem byla španělská Barcelona. Berlín zvítězil v poměru 43:8. Srv.: *Bulletin Officiel du Comité International Olympique*, 1931 July, No. 18, s. 10. K hrám v roce 1936 vznikla celá řada prací zahraniční i domácí provenience např. HILTON, Ch., *Hitlerova olympiáda, olympijské hry 1936 v Berlíně*, Praha 2008; WALTERS G., *Berlínské hry, sen ukradený Hitlerem*, Praha 2007; RIPPON, A., *Hitlerova olympiáda, historie nacistických her 1936*, Praha 2008; LARGE, G., *Nazi Games, The Olympic of 1936*, New York 2007; SCHAAP, J., *Triumpf, The Untold Story of Jesse Owens and Hitler's Olympic*, Londýn 2008; DAVID, H., *Hitler's Games, The 1936 Olympic*, New York 1986. Hlavním pramenem je *The XIth Olympic Games, Berlin 1936, Official Report*.

⁴² Tokio bylo jako pořadatel letních olympijských her vybráno na 35. zasedání MOV v rámci olympiády v Berlíně v červenci 1936. Poraženým protikandidátem byla britská metropole Londýn. Sapporo bylo jako hostitel zimních her určeno na následném zasedání MOV ve Varšavě v červnu roku 1937. O pořadatelství her se oficiálně žádné jiné město neucházelo. Srv. : <http://www.aldaver.com/votes.html>

⁴³ Druhá válka mezi Japonskem a Čínou se odehrála v letech 1931 -1945. Byla důsledkem imperiálních snah Japonska, které po vyprovokovaném incidentu v září roku 1931 obsadilo Mukden a později celé Mandžusko. V roce 1937 zahájili Japonci po dalším incidentu invazi do Číny. V témže roce padl Peking, o rok později Šanghaj. V důsledku invaze došlo k dočasnému spojení mezi komunisty a nacionalisty, kteří mezi sebou vedli občanskou válku. Nacionalisté, reprezentovaní Čankajškem, byly v další fázi bojů podporovány Američany. Válka skončila až porážkou Japonska na konci druhé světové války. Literatura k tomuto válečnému konfliktu např.: SKŘIVAN, A., *Japonská válka 1931 – 1945*, Praha 1997; AUER, J., *From Marco Polo Bridge to Pearl Harbor, Who was responsible ?*, Tokyo 2010; MITTER, R., *Chinas war With Japan 1937 – 1945*, New York 2013.

⁴⁴ K dispozici je více než 200 stránková zpráva japonských organizátorů pro MOV, než došlo k uvedenému zřeknutí se pořadatelství. Srv.: *1940 Tokyo, Olympic Organizers Report*. Problému her v Tokiu se zabývá např. COLLINS, S., *The 1940 Tokyo Games: The Missing Olympics: Japan, the Asian Olympics and the Olympic Movement*, Londýn 2007; Twenty-five years ago Japan withdrew the Olympic Games, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1963 November, No. 84, s. 53.

⁴⁵ MOV určil také termíny přesunutých her (zimní se měly konat v únoru 1940, letní od 20. července do 4. srpna 1940). Srv. : Official news, in: *Bulletin Officiel du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1938 October, No. 38, s. 35.

Přes probíhající přípravy, například v lednu 1939 byl zveřejněn program helsinských her⁴⁶, byly hry v roce 1940 zrušeny. Hry v roce 1944 byly taktéž zrušeny. V roce 1939 sice bylo rozhodnuto, že se hry budou konat v Londýně, ale vzhledem k válce nedošlo v této otázce k žádným dalším akcím.⁴⁷ Stejný osud potkal i hry zimní, které se měly konat v italské Cortina d'Ampezzo.⁴⁸ Londýn byl pak vybrán jako pořadatel prvních poválečných letních olympijských her v roce 1948.⁴⁹

Prvními poválečnými hrami však byly samozřejmě zimní olympijské hry ve Svatém Mořici ve Švýcarsku.⁵⁰ Stejně jako na první hry po první světové válce nebyly pozvány poražené státy, Německo a Japonsko.⁵¹ K hrám byl poprvé pozván i Sovětský svaz, ale her se nakonec neúčastnil. Sovětští sportovci se představili až na hrách v Helsinkách v roce 1952. Tato problematika bude ještě zmíněna v části věnované Sovětskému svazu a jeho vztahům k olympijskému hnutí v úvodu kapitoly věnované moskevské olympiádě.

Po druhé světové válce se v olympijském hnutí začal více projevovat vliv politické situace ve světě. V případě valné většiny her v období 1948 – 1976 se nějakým způsobem tento politický vliv projevil. Většinou měl formu bojkotu některého státu nebo skupiny států v důsledku mezinárodní situace.

⁴⁶ Srv.: Programme provisoire des Jeux de la XIIe Olympiade, Helsinki 1940, in: *Olympische Rundschau, Revue Olympique, Olympic Review*, Januar 1939, No. 4.

⁴⁷ Session of 1939, London (Fourth year of Eleventh Olympiad), in: *Bulletin Officiel du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1939 October, No. 42, s. 10.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Londýn byl vybrán jako pořadatel olympijských her na prvním poválečném zasedání MOV ve švýcarském Lausanne v září roku 1946. Volba Londýna byla jednohlasná. Samotné hry se konaly ve dnech 29. července – 14. srpna 1948. Srv.: DUNCAN, S., *The Olympic Game of 1948 in London*, in: *Olympic Review*, 1969 November-December, s. 651-653, nebo <http://www.aldaver.com/votes.html>. Literatura a prameny k olympijským hrám 1948 v Londýně např. MAREK, K. – KADLEC, J. – VELÁT, J., *Hrdinové XIV. Olympijských her*, Praha 1948; HAMPTON, J., *London Olympic, 1908 and 1948*, Londýn 2011; CRUMP, J., *The Real result of the London Olympic Games 1948*, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1950 January, No. 19, s. 18-19; XIV. Olympiad – London 1948, *Complet List of Olympic Champions* in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1948 September, No. 11, s. 8-18; hlavní pramen *1948 London - Official Report*.

⁵⁰ O pořadatelství Svatého Mořice rozhodlo stejné zasedání MOV jako v případě Londýna. Kandidatura švýcarského střediska byla přijata jednohlasně. Samotné hry se konaly ve dnech 30. ledna – 8. února 1948. Srv.: <http://www.aldaver.com/votes.html>. Literatura a prameny k zimním olympijským hrám např. *Official Report St. Moritz, Winter Games 1948*; CONSTABLL, G., *The XI., XII., and XIII Olympic Berlin 1936, St. Moritz 1948* (Olympic Century) New York 1996; GOL, J., *V zimní olympijské hry*, Praha 1948.

⁵¹ LENNARTZ, K. – BUCHMANN, J., *Germany and Olympic Games in London 1948*, in: *Journal of Olympic History*, 1998, Volume 6, No. 3, s. 23.

Již v roce 1956 do australského Melbourne odmítlo přijet několik států v důsledku tzv. Suezské krize.⁵² Další státy se rozhodly pro bojkot her z důvodů intervence Sovětského svazu v Maďarsku.⁵³ Her se taktéž neúčastnila Čína kvůli sporu o start Tchaj-wanu na hrách. Velkým problémem se ukázalo postavení rozděleného Německa v olympijském hnutí. Letní olympijské hry 1972⁵⁴ v Mnichově byly poznamenány krvavým teroristickým útokem.⁵⁵ V jeho důsledku byly olympijské hry poprvé ve své historii na jeden den přerušeny.⁵⁶ V roce 1976 odjelo z olympijského Montrealu 27 afrických výprav na protest proti účasti Nového Zélandu, který udržoval styky s rasistickou Jihoafrickou republikou.⁵⁷ V roce 1973 se Denver vzdal pořadatelství, když do her zbývaly pouhé tři roky. Hry byly proto přesunuty do Innsbrucku, který olympijské hry hostil již v roce 1964. Podrobněji bude tato problematika rozvinuta kapitole věnované vztahu USA a olympijských her v úvodu kapitoly k olympiádě v Los Angeles v roce

⁵² Suezskou krizí byl konflikt mezi Egyptem a Francií společně s Velkou Británií o strategickou kontrolu Suezského průplavu. Postupně se v průběhu roku 1956 změnila ve válku mezi Egyptem na jedné straně a Izraelem, podporovaným Británií a Francií na straně druhé. Impulzem bylo znárodnění kanálu egyptským prezidentem Násirem. Britové a Francouzi využili sporu Egypta a Izraele a pod záminkou ukončení bojů obsadili plavební pásmo (Postup byl předem s Izraelci domluvený.). Na nátlak OSN se musela anglo-francouzská armáda stáhnout. Výsledkem byl pokles vlivu Anglie a Francie na Blízký východ a vzestup egyptského zájmu o spolupráci se Sovětským svazem. K Suezské krizi např. VARBLE, D., *The Suez Crises (Essential Histories)*, New York 2003; KYLE, K., *Suez, Britain's End of Empire in the Middle East*, London 2011; WANNER, J., *Suez 1956, Studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě*, Praha 2006. Z tohoto důvodu hry bojkotoval Egypt, Libanon a Irák. Srv.: EJNÉS, G. – KOVÁŘ, P., *Olympijské hry 1896-2004, Od Athén k Athénám*, Praha, 2004, s. 130.

⁵³ Tzv. Maďarská revoluce byla snaha reformních komunistů o politické změny v Maďarsku. Vycházela z velké podpory veřejnosti. Demonstrace přerostly v otevřené povstání. Hlavními požadavky byly: odchod sovětské armády, obnova pluralitního systému vlády, svobodné volby atd. Celé opoziční hnutí bylo poraženo po sovětské intervenci. K Maďarskému povstání např. SEBASTYEN, V., *Twelve Days, The Story of the 1956 Hungarian Revolution*, New York 2010; MICHENER, J., *Most ke svobodě, Krvavé události revolučního roku 1956 v Maďarsku*, Brno 2008; KOHOUT, P. a kolektiv, *Maďarsko padesát let poté*, Praha 2007. Z tohoto důvodu hry bojkotovalo Holandsko, Švýcarsko, Lichtenštejnsko a Španělsko. Srv.: EJNÉS, G. – KOVÁŘ, P., *Olympijské hry 1896-2004, Od Athén k Athénám*, Praha, 2004, s. 130.

⁵⁴ Mnichov hostil olympijské hry ve dnech 26. srpna – 11. září 1972. O jeho pořadatelství rozhodlo zasedání MOV v Římě v dubnu 1966, Srv.: Minutes of the 64th Session of IOC, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1966 August, No. 95, s. 79-93. Literatura a prameny k hrám v Mnichově např. *Olympic Report Munich 1972*; SCHILLER, K., *Munich Olympics and the making of modern Germany*, Londýn 2010; ŽURMAN, O., *Olympijské hry 1972, Mnichov, Sapporo*, Praha 1973.

⁵⁵ V průběhu olympijských her v Mnichově byl 5. září 1972 proveden únos a následně bylo zavražděno 11 izraelských olympioniků. Akci provedla palestinská organizace Černé září. Problematice se věnuje např. tato literatura: JONAS, G., *Odveta Mnichov 1972: Skutečný příběh jedné izraelské protiteroristické operace*, Praha, 2006; LARGE, D., *Munich 1972: Tragedy, Terror and Triumph at The Olympic Games*, London, 2012. Událost inspirovala i filmové tvůrce: Mnichov (S. Spielberg, USA, 2005).

⁵⁶ PROCHÁZKA, K., *Olympijská kronika 1896 – 1994*, Praha 1994, s. 389.

⁵⁷ BENDL, V. a kolektiv, *Kniha olympijských her*, Praha 1994, s. 143.

1984. Letní hry v roce 1976⁵⁸ skončily pro montrealské pořadatele velkým dluhem, se kterým se město vyrovnávalo ještě dlouho po olympiádě.⁵⁹ Zimní olympijské hry v Lake Placid v roce 1980 byly předzvěstí událostem, ke kterým došlo v souvislosti s moskevskou olympiádou. Letní olympijské hry v letech 1980 a 1984 byly pro celé olympijské hnutí velkou zkouškou. Vzájemným bojkotům moskevské a losangeleské olympiády se věnuje tato práce.

1.3. Olympijské hry a profesionalismus

Když byly obnoveny olympijské hry, jednou z hlavních myšlenek jejich tvůrců byla myšlenka rovnosti všech sportovců. Díky ní byly olympijské hry striktně amatérskou záležitostí a Mezinárodní olympijský výbor na amatérismu závodníků velice lpěl. Zpočátku nečinilo toto pravidlo celkem žádné problémy. Postupně se však objevil profesionalismus. Nyní krátce shrnu problémy, které do olympijského hnutí přinesl profesionalismus s ohledem na některé sporty. Zmíním jednu výraznou osobnost počátků olympijských her a její osud v důsledku striktního amatérismu. V tomto ohledu se jedná skutečně pouze o příklady některých sportů, profesionalismus dnes již pronikl mezi většinu sportů, včetně těch olympijských.

Pravidla formulující definici profesionálního sportovce byla stanovena již v roce 1912, kdy se olympiáda konala ve švédském Stockholmu.⁶⁰ Pokud někdo nesplňoval některou z daných podmínek, start mu nebyl umožněn.

Podle této definice byl profesionálem ten, kdo: 1) přijal jakýkoli finanční obnos za účast v závodě nebo utkání; 2) věnoval se výuce sportu; 3) přijal finanční prostředky jako náhradu za stravné a cestovné za účast v závodě, nebo utkání; 4) sám se nechal zapsat mezi profesionály; 5) jeho ceny se staly součástí dražby nebo placeného vystavování.

⁵⁸ Hry se konaly ve dnech 17. července - 1. srpna 1976. O pořadatelství Montrealu rozhodlo zasedání MOV v Amsterdamu v květnu 1970. Srv.: The game of XXIth Olympiad attributed to Montreal, XIIth..., in: *Olympic Review*, No. 32, 1970 May, s. 232. Prameny a literatura k hrám v Montrealu např.: *Olympic Official Report Montreal 1976*; HORNÁČEK, I., Montreal – Innsbruck 1976, Bratislava 1977; Africa and XXith Oylmpic in: *Olympic Review*, 1976 November-December No. 109 - 110, s. 584-585; *The Montreal Olympic Boycott*, New Zealand History online.

⁵⁹ PROCHÁZKA, K., *Olympijská kronika 1896 – 1994*, Praha, 1994, s. 143.

⁶⁰ Tato definice je součástí oficiální zprávy olympijských her 1912. Definice profesionála byla uvedena pro všechny olympijské sporty. Srv.: *Official Report Stockholm 1912*, Part I., s. 95 - 98

Nyní přejdu již ke konkrétním sportům a příkladům vztahu profesionálního sportu a olympijského hnutí.

1.3.1. Jim Thorpe

V důsledku těchto striktních pravidel však došlo k velice zajímavému případu, který dokumentuje tehdejší nazírání na profesionální sport. Největší osobností her V. olympiády ve Stockholmu v roce 1912 byl americký atlet Jim Thorpe.⁶¹ Zvítězil v desetiboji a dnes již neexistujícím pětiboji,⁶² dále se umístil 5. mezi skokany do výšky a 7. byl v trojskoku).⁶³

Zasloužené slávě se však těšil pouze asi půl roku. V jednom z messechusetských bulvárních plátků se objevila zpráva, podle níž hrál Thorpe baseball za peníze.

Obvinění z profesionalizmu bylo založeno na tom, že dostával 2 dolary denně na výlohy během léta 1909, celkově se mělo jednat asi o sumu 60 dolarů.⁶⁴ Americká atletická federace a olympijský výbor se za něho odmítly postavit, naopak se přikláněly k co nejtvrdějšímu potrestání. Následně mu byly medaile odebrány a jeho výsledky vymazány.

Celý zbytek života se Thorpe snažil o rehabilitaci. Omilostnění se nedožil, zemřel v chudobě a zapomnění v roce 1953. Americká atletická federace jej rehabilitovala 20 let po jeho smrti. Jeho rekordy a medaile mu byly navráceny téměř třicet let po jeho smrti v roce 1983, kdy byly předány jeho dceři. Jeho první místa jsou však dělená se sportovci, kteří se na ně posunuli po jeho diskvalifikaci⁶⁵.

⁶¹ Jim Thorpe (28. 5. 1888 - 28. 3. 1953), americký všestranný sportovec, věnoval se atletice, startoval na olympijských hrách v roce 1912, po roce 1913 se profesionálně věnoval basketbalu, baseballu a americkému fotbalu. Později pracoval i jako trenér. Srv. <http://www.olympic.org/jim-thorpe>. Dále pak literatura o osobě Jima Thorpa např. BRUCHAC, J., *Jim Thorpe, original All-American*, New York 2006; WHEELER, R., *Jim Thorpe, World's Greatest Athlete*, Univ. of Oklahoma 1979; BUFORD, K., *Native American Son, The Live and Sporting Legend of Jim Thorpe*, New York 2010.

⁶² Pětiboj se skládal z následujících disciplín: hod diskem, hod oštěpem, skok daleký, běh na 200 metrů a běh na 1500 metrů.

⁶³ *1912 Olympic Games, Official Report, Part 1, Results of Athletic*, s. 393 (skok vysoký), s. 395 (trojskok).

⁶⁴ BENDL, V. a kolektiv, *Kniha olympijských her*, Praha 1994, s. 17.

⁶⁵ Tamtéž, s. 98.

Je zvláštní, že některé další práce udávají jiný závěr po anulování diskvalifikace.⁶⁶ Obdobný případ se stal v roce 1932, kdy nebyl umožněn start finskému běžci Paavo Nurmimu.⁶⁷

1.3.2. „Případ fotbal“

Po vstupu fotbalu mezi olympijské sporty nastal poměrně brzy první problém, neboť v Anglii (již v předválečném období) a později v ostatních zemích (hlavně v období meziválečném) vznikala postupně profesionalismus.

Právě v případě fotbalu se ukázal tento problém nejpalčivější. Hráči se fotbalu postupně věnovali profesionálně a také FIFA organizoval od roku 1930 mistrovství světa. To bylo představiteli olympijského hnutí považováno za profesionální turnaj, zvláště pak po II. světové válce, kdy většina fotbalistů již skutečně byla profesionály. První definice profesionála vydala FIFA v červnu 1956.⁶⁸ V roce 1964 bylo proto přijato rozhodnutí, podle kterého se hráč nemohl zúčastnit olympijského turnaje, pokud již předtím startoval na mistrovství světa. Toto pravidlo bylo namířeno zvláště proti sportovcům ze socialistických států, neboť ti oficiálně byli amatéry, ale způsob jakým, se sportu věnovali, byl profesionální. V roce 1968 bylo pravidlo znovu upraveno, olympijského turnaje se nyní mohl účastnit i fotbalista, který již na mistrovství světa startoval, ale stále byl amatérem. Definitivně bylo pravidlo pro účast fotbalistů upraveno v roce 1992, kdy startují pouze hráči mladší 23 let. Je poměrně zvláštní, že právě proti fotbalu vystupovalo olympijské hnutí nejostřeji a z turnaje pod olympijskou vlajkou se stala druhořadá záležitost. Představitelé olympijského hnutí argumentovali tím, že pro nejlepší fotbalisty je pořádáno mistrovství světa.

⁶⁶ PROCHÁZKA, K., *Olympijské hry od Athén 1896 po Moskvu 1980*, Praha 1980, s. 354 (V poznámce uvedeno: medaile byly navraceny, oficiální pořadí se však neměnilo.)
KUBÁLEK, D. - MULLEROVÁ, H., *Kronika olympijských her 1896 – 1996*, Praha 1996, s. 156 (Ve výsledkové listině není uvedena, žádná poznámka a jako vítězové jsou uvedeni sportovci, kteří se posunuli Thorpovou diskvalifikací), EJNĚS, G. – KOVÁŘ, P., *Olympijské hry 1896 – 2004, Od Athén k Athénám*, Praha 2004, s. 339 (Ve výsledkové listině je jako vítěz uveden Thorpe bez jakékoli poznámky), *1912 Olympic Games, Official Report, Part 1, Results of Athletic* – (Thorpe uveden jako vítěz.).

⁶⁷ Paavo Nurmi (13. 6. 1897 – 2. 10. 1973), finský atlet, účastník olympijských her v letech 1920 – 1928, běžec na střední a dlouhé trati, na výše uvedených olympiádách získal 9 zlatých a 2 stříbrné medaile. V roce 1932 mu nebyl start na hrách v Los Angeles umožněn, neboť byl označen za profesionála. Poslední člen štafety s olympijským ohněm v Helsinkách 1952.

⁶⁸ Pravidla byla formulována na kongresu v Lisabonu. Srv: Amateur definition of the FIFA, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1956 October, No. 56, s. 51 - 52.

1.3.3. „Případ box“

Profesionalizmus se také začal postupně prosazovat v boxu. V tomto sportu se situace vyjasnila velice brzo a pravidla, která postupně vznikla, platí beze změn dodnes. V boxu startují na olympijských hrách pouze amatérští boxeři, jejich potencionální úspěch je pro ně většinou vstupenkou do profesionálního ringu. Pravidla olympijského a profesionálního boxu se od sebe v současnosti v některých oblastech liší (např. vybavení, délka kola atd.). Řada úspěšných boxerů začala svou sportovní kariéru na olympijských hrách, než zahájili profesionální dráhu. Jedním z příkladů je velmi úspěšný Casius Clay⁶⁹.

1.3.4. „Případ hokej“

Problém startu profesionálů řešila i IIHF na hokejovém mistrovství světa⁷⁰, kdy došlo dokonce k roztržce a Kanada v letech 1970 – 1976 nevysílala své mužstvo na mistrovství světa vůbec. Problém byl obdobný jako ve fotbale. Hokejisté socialistických zemi (zvláště Sovětského svazu a méně Československa) byli stejně jako ve fotbale oficiálně amatéři, nicméně jejich podmínky pro trénink a zázemí byly s profesionály v zámoří více než srovnatelné. V případě sovětských hokejistů se často jednalo o vojáky z povolání, kteří se však věnovali pouze hokeji. Vzhledem k tomu, kdy se konaly zimní olympijské hry, byl start kanadských a amerických profesionálů vyloučen i technicky (NHL ani jiná profesionální soutěž neměla kvůli konání zimních olympijských her přestávku.). Zámořské státy tak reprezentovaly většinou univerzitní výběry, které mohly zvláště Sovětům stěžít konkurovat.

⁶⁹ Casius Clay – Muhamad Ali (narozen 17. 1. 1942), jeden z nejlepších boxerů všech dob, boxerská legenda. V roce 1960 zvítězil na hrách v Římě v polotěžké váze, krátce po svém návratu v roce 1960 se stal profesionálem a v roce 1964 byl mistrem světa a titul obhájil ještě v letech 1974 a 1978. Profesionálně boxoval do roku 1980. V roce 1967 konvertoval k islámu a přijal jméno Muhamad Ali. Proslul také svojí politickou angažovaností. Literatura např. HELFAND, L., *Muhammed Ali, král ringu*, Praha 2012; BINGHAM, H., *Největší boj Muhammeda Aliho, Casius Clay versus Spojené státy*, Praha 2002; HEUSER, T., *Muhammad Ali, His Live and Times*, New York, 1992; CHRISTOPHER, M. – STOUT, G., *Muhammad Ali, Legends in Sports*, New York 2005.

⁷⁰ Kanada se odmítla účastnit kvůli zákazu startu profesionálních hráčů na mistrovství světa v letech 1970 – 1976, bojkotovány byly ze stejného důvodu i olympijské turnaje v tomto období (Sapporo 1972, Innsbruk 1976). Srv.: VYHLÍDAL, F. - KRÍŽ, F. *Kronika mistrovství světa v ledním hokeji 1920 – 2005*, Praha 2005, s. 147 – 182.

Turnajům tak vládli hokejisté Sovětského svazu.⁷¹ Ke změně došlo až v roce 1998, kdy byl povolen start nejlepších profesionálů z NHL, když byla domluvena mezi představiteli NHL a IIHF přestávka v době konání her.⁷² Toto pravidlo zatím platí dodnes. (Mezi představiteli IIHF a NHL je domluvena přestávka NHL pro konkrétní olympijské hry a to vždy s dostatečným časovým předstihem.)

1.3.5. „Případ basketbal“

Velice podobně, jako v případě hokeje, fungoval také basketbalový turnaj pod olympijskou vlajkou. Hráči z nejlepší soutěže zámořské NBA⁷³ se turnaje jako profesionálové neúčastnili a basketbalový tým USA tvořili většinou hráči univerzit. Na rozdíl od hokeje, však dosahovali velkých úspěchů.⁷⁴ Na barcelonské olympiádě v roce 1992 byl poprvé povolen start amerických profesionálů z NBA⁷⁵ (americký „Dream team“⁷⁶).

Toto pravidlo taktéž platí dodnes. Olympijských her se v dnešní době účastní většinou profesionální sportovci a Mezinárodní olympijský výbor tento fakt musel postupně akceptovat. Výhradní účast amatérů zmizela z olympijských pravidel až roku 1981.⁷⁷ Profesionální sportovci se tak mohli účastnit již her v Sarajevu v roce 1984. V tomto krátkém přehledu jsem se například nezmínil ještě o tenise, který byl součástí her v letech 1896 – 1924 a pak znovu až od roku 1988.

⁷¹ Hokejisté Sovětského svazu se účastnili poprvé olympijského turnaje v roce 1956 (1. místo), kromě olympiád ve Squaw Walley (1960, 3. místo) a Lake Placid (1980, 2. místo), zvítězili na všech ostatních turnajích (do roku 1992, kdy ruští hokejisté reprezentovali Společenství nezávislých států). Jednalo se tedy o hry v letech 1964, 1968, 1972, 1976, 1984 a 1988. Srv.: KUBÁLEK, D. - MULLEROVÁ, H., *Kronika olympijských her 1896 – 1996*, Praha 1996, s. 245 – 300.

⁷² Sports on the programme of the XVIII Olympic Winter Games in Nagano, 1998, ice hockey, in: *Olympic Review*, 1998 February-March, Volume XXVI, No. 19, s. 44, 45

⁷³ National Basketball Association – profesionální, nejvyšší a nejprestižnější basketbalová liga Severní Ameriky, založena byla v roce 1946.

⁷⁴ Kromě olympiády v roce 1972 a 1988 (kdy zvítězil Sovětský Svaz) a 1980 (americký bojkot her, vítězství Jugoslávie), vyhráli Američané všechny ostatní turnaje v letech 1936 – 1984. Srv.: EJNÉS, G. - KOVÁŘ P., *Olympijské hry 1896 – 2004, Od Athén k Athénám*, Praha, 2004, s. 342.

⁷⁵ K historii startů amerických basketbalistů na olympijských hrách např.: CUNNINGHAM, C., *American Hoops: U.S. Mens Olympic Basketball from Berlin to Beijing*. Lincoln, University of Nebraska Press, 2010.

⁷⁶ Tým byl takto nazván médií pro své složení, neboť ho tvořili nejlepší profesionálové z NBA, olympijský turnaj vyhrálo družstvo USA naprosto suverénním způsobem. Srv.: *Official Report of the Game of XXV Olympiad Barcelona 1992*, Part 4, s. 523.

⁷⁷ The 11th Olympic Congress Baden- Baden 1981, in: *Olympic Review*, 1981 September – October, No. 167 – 168, s. 502 – 512.

Důvodem mohl být také fakt, že světový tenis byl a v dnešní době je na nejvyšší úrovni profesionálním sportem. Právě jeho návrat mezi olympijské sporty lze také chápat jako jeden z ukazatelů postupného akceptování profesionálního sportu na olympijských hrách.

1.4. Olympijské hry v 80. letech a jejich vztah k ostatním sportům

Olympijské hry sehrály důležitou roli při utváření mezinárodního sportu. Pro některé sporty znamenal olympijský turnaj vůbec první mezinárodní soutěž, která se v daném sportu konala. V roce 1980 a 1984, kdy se konaly olympijské hry, kterými se zabývá tato práce, již existoval poměrně pevný „sportovní kalendář“, který tvořily nejzásadnější mezinárodní setkání a turnaje v daných sportech. Nyní se postupně budu věnovat některým jednotlivým odvětvím a jejich propojením s olympijskými hrami.

1.4.1. Atletika

Specifické postavení mezi olympijskými sporty má atletika. Právě pro atletiku mají olympijské hry klíčový význam. Atletické disciplíny jsou součástí programu her již od prvních her v řeckých Athénách v roce 1896.⁷⁸ Mezinárodní asociace atletických federací jako mezinárodní organizace pro atletiku byla založena v roce 1912.⁷⁹ Mistrovství Evropy bylo poprvé organizováno v roce 1934.⁸⁰ Koná se pravidelně každé 4 roky.⁸¹ Mistrovství světa v atletice se konalo však až v roce 1983.⁸² Cyklus byl původně čtyřletý, poté se změnil ve dvouletý.⁸³

Pro úplnost je ještě nutné zmínit halové mistrovství světa⁸⁴ (od 1985) a Evropy⁸⁵ (od 1966), které taktéž organizuje IAAF.

⁷⁸ Soutěžilo se v těchto disciplínách – běhy na 100 m, 110 m překážek, 400 m, 800 m, 1500 m, maratón, skok daleký, skok vysoký, skok o tyči, vrh koulí, hod diskem, trojskok, výsledky dle oficiálních stránek MOV: <http://www.olympic.org/content/results-and-medalists/gamesandsportsummary/?sport=32588&games=1896%2f1&event=>

⁷⁹ International Association of Athletics Federations (IAAF), založena byla v červenci 1912 na prvním kongresu ve Stockholmu. Sídli v Monaku.

⁸⁰ Hostitelem byl italský Turín, mistrovství se konalo ve dnech 7. září – 9. září 1934.

⁸¹ Před válkou se konalo ještě v roce 1938, obnoveno v roce 1946, čtyřletý cyklus byl narušen pouze v letech 1966, 1969, 1971 a 1974, poté se koná již v pravidelném cyklu.

⁸² I. mistrovství světa v atletice se konalo ve finských Helsinkách, konalo se ve dnech 7. srpna - 14. srpna 1983.

⁸³ Po roce 1983 se MS konalo v roce 1987 a 1991, následně od roku 1995 každé 2 roky.

⁸⁴ V roce 1985 se konalo pod názvem Světové halové hry. Jako mistrovství světa od roku 1987, pravidelný dvouletý cyklus narušen pouze v roce 2003, kdy další mistrovství následovalo již v roce 2004.

Z výše zmíněného textu je tedy zřejmé, že olympijské hry byly až do roku 1983 vrcholnou atletickou akcí a jejich místo je v dějinách atletiky nezastupitelné.

1.4.2. Kolektivní sporty

Obdobě mají olympijské hry význam pro další sporty. Samostatnou kapitolu tvoří sporty kolektivní. Pro řadu z nich byl olympijský turnaj taktéž prvním mezinárodním (celosvětovým) turnajem, který se kdy v daném sportu konal. Je-li zmiňováno zařazení sportu do programu her nebo mistrovství světa v daném sportu, jedná se vždy o mistrovství mužů, neboť mistrovství žen vznikala většinou později, stejně tak později byla zařazena na program her. U některých sportů není rozdíl příliš velký, u některých, jako je například hokej či fotbal, je tento rozdíl značný.⁸⁶

Fotbal

Hlavní řídicí orgán světového fotbalu je FIFA, založena byla roku 1904.⁸⁷ První olympijský turnaj se konal již roku 1896 na prvních olympijských hrách v Athénách.⁸⁸ Fotbal zde byl jako ukázkový sport. Turnaje v letech 1900 a 1904 byly opět exhibičního rázu.⁸⁹ První řádný turnaj se konal až na olympijských hrách roku 1908 v Londýně, tedy čtyři roky po založení FIFA. Zvítězilo domácí mužstvo Velké Británie.⁹⁰

⁸⁵ V letech 1966 – 69 se konalo pod názvem Evropské halové hry. Jako mistrovství Evropy od roku 1970, do roku 1990 každý rok, následně každé dva roky do roku 2002, poté 2005, poté opět každé dva roky. K těmto kroků došlo z důvodů pravidelného střídání světového a evropského šampionátu.

⁸⁶ První mistrovství světa v ledním hokeji se konalo v rámci VII. letních her v Antverpách v roce 1920. (Od té doby je také hokej olympijským sportem.). Srv: *Official Report Antwerp 1920*, s. 78.

První mistrovství světa v ledním hokeji žen se konalo v roce 1990, olympijským sportem pro ženy je hokej od OH v Naganu 1998. Srv.: *1998 Nagano Olympic Winter Games Official Report*, Volume Three, s. 182 – 187.

⁸⁷ Fédération Internationale de Football Association, založena 21. května 1904. Srv.: PROCHÁZKA, K., *Fotbal to je hra*, Praha 1987, s. 54.

⁸⁸ Olympijského turnaje se účastnila mužstva – Dánska, Izmiru a Athén, znám je pouze jeden výsledek, Dánsko – Izmir 15:0. Srv.: MACHO, M., *Zlatá kniha fotbalu*, Praha 2006, s. 328.

⁸⁹ V roce 1900 se turnaje účastnila mužstva Upton Park (reprezentující Anglii a pozdější vítěz), Francie a Belgie, V roce 1904 se turnaje účastnila 2 mužstva z USA a 1 z Kanady, zvítězilo kanadské mužstvo FC Galt. Srv.: MACHO, M., *Fotbal, Vášeň 20. století*, Praha, 1996, s. 45.

⁹⁰ BARNEY, R., *The 1908 Olympic games in: Olympika*, 2000 Volume IX, s. 127 – 130.

Jednalo se tedy o první mezinárodní fotbalový turnaj v historii této hry, neboť první mistrovství světa, pořádané FIFA, se konalo až v roce 1930.⁹¹ Opět pro úplnost je třeba dodat, že mistrovství Evropy začalo být pořádáno od roku 1960.⁹² Svá mistrovství pořádají také jednotlivé kontinentální konfederace.⁹³ Prvním mistrovstvím v rámci kontinentu bylo již roku 1916 Mistrovství Jižní Ameriky.⁹⁴ Součástí olympijských her je fotbalový turnaj s výjimkou let 1896 a 1932 (Los Angeles).⁹⁵

Hokej

Mezinárodní hokejová federace byla založena roku 1908 a první mistrovství Evropy se konalo již o rok později.⁹⁶ Celosvětovou záležitostí se hokejový turnaj stal až na letních olympijských hrách v roce 1920⁹⁷, kdy se k evropským účastníkům přidala mužstva Kanady a Spojených států.

Vítězem prvního mistrovství světa se stala Kanada.⁹⁸ Původně nebyl turnaj považován za první mistrovství světa, ale v roce 1982 byl jako I. mistrovství světa uznán⁹⁹.

Následně bylo mistrovství světa součástí olympijských her ještě v roce 1924 a 1928. Od roku 1930 začalo být mistrovství světa pořádáno každý rok.¹⁰⁰

⁹¹ VYHLÍDAL, F. - KRŽÍŽ, F., *Kronika mistrovství světa 1930 – 2006*, Český Těšín 2006, s. 17 - 26.

⁹² První dva evropské šampionáty v letech 1960 a 1964 byly sehrány pod názvem Pohár evropských národů. Od následujícího turnaje pod jménem mistrovství Evropy ve fotbale. První turnaj se konal ve dnech 5. června – 10. června 1960 v Itálii. Srv.: VYHLÍDAL, F., *Kronika Mistrovství Evropy 1960 – 2008*, Praha 2008, s. 16-21.

⁹³ AFC - Asian Football Confederation, založena 1954, Mistrovství Asie od roku 1956
CAF - Confederation of African Football, založena 1956, Africký pohár národů od roku 1957,
CONCACAF - Confederation of North, Central American and Caribbean Association Football, založena 1961, turnaj - Mistrovství ve fotbale Severní, Střední Ameriky a Karibiku, též Zlatý pohár od roku 1963, OFC - Oceania Football Confederation, založena 1966, Oceánský pohár národů od roku 1973. Srv: ROHR, B. - SIMON, G., *Fotbal, Velký lexikon*, Praha 2006, s. 36, 88, 93, 294,

⁹⁴ V roce 1916 se jednalo o neoficiální turnaj (tzv. Mistrovství Jižní Ameriky, též Copa América), oficiální následoval o rok později v roce 1917. Organizován konfederací CONMEBOL – Confederación Sudamericana de Fútbol, založena 1916. Srv: MACHO, M., *Zlatá kniha fotbalu*, Praha, 2006, s. 375.

⁹⁵ *Olympic Games, Official report Los Angles 1932, results.*

⁹⁶ STRÁNSKÝ, J. - ONDROUŠEK, K., *Historie československého a českého hokeje 1908 – 1999*, Praha 2000, s. 8.

⁹⁷ BENDL, V. a kolektiv, *Kniha olympijských her*, Praha 1994, s. 228 - 230

⁹⁸ *Official Report Antwerp 1920, s. 78.*

⁹⁹ VYHLÍDAL, F. - KRŽÍŽ, F., *Kronika mistrovství světa v ledním hokeji 1920 – 2005*, Praha, 2005, s. 4 – 6.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 15.

V roce konání her bylo mistrovství součástí her (vítěz byl zároveň mistrem světa i olympijským vítězem).

K oddělení došlo v roce 1972, kdy se hrál hokej na olympijských hrách, ale konalo se i mistrovství světa. V letech 1980, 1984 a 1988 se mistrovství v olympijském roce nekonalo. Od roku 1992 se opět konají oba turnaje.

Házená, basketbal, pozemní hokej, volejbal

Házená byla na programu olympijských her již v Berlíně 1936, mužstva však tvořilo 11 hráčů a hrála se na venkovním hřišti.¹⁰¹ Zvítězilo domácí mužstvo Německa.¹⁰² Berlínská olympiáda byla prvním mezinárodním turnajem.¹⁰³

Házená, tak jak se hraje na olympijských hrách dnes, tedy v hale a se sedmi hráči, se na hry vrátila až v roce 1972 (muži), respektive 1976 (ženy). Basketbal je součástí her taktéž od roku 1936.¹⁰⁴ Prvním mezinárodním turnajem však bylo mistrovství Evropy mužů v roce 1935 (ženy od roku 1938). Mistrovství světa v basketbalu se koná pravidelně od roku 1950 pro muže a od roku 1953 pro ženy.

Pozemní hokej byl na program her zařazen již v roce 1908.¹⁰⁵ Na programu her nebyl pouze při olympiádách v roce 1912 a 1924. V tomto ohledu je jeho postavení také výjimečné, neboť mistrovství světa mužů i žen je organizováno až od počátku 70. let.¹⁰⁶ Na závěr se ještě zastavím u volejbalu, ten absolvoval víceméně „standardní cestu“ na olympijské hry. Nejprve byla organizována mistrovství světa a Evropy¹⁰⁷, poté se volejbal stal v obou kategoriích olympijským sportem roku 1964 v japonském Tokiu.¹⁰⁸

¹⁰¹ *The XIth Olympic Games, Berlin 1936, Official Report, Volume II.*, s. 1063 – 1070.

¹⁰² KUBÁLEK, D. - MULLEROVÁ, H., *Kronika olympijských her 1896 – 1996*, Praha 1996, s. 238 .

¹⁰³ Mistrovství světa se koná od roku 1938 pro muže a od roku 1949 pro ženy, mistrovství Evropy se koná pro obě kategorie od roku 1994.

¹⁰⁴ *The XIth Olympic Games, Berlin 1936, Official Report, Volume II.*, s. 957 – 963.

¹⁰⁵ BENDL, V. a kolektiv, *Kniha olympijských her*, Praha 1994, s. 165.

¹⁰⁶ Dle oficiálních stránek mezinárodní federace pozemního hokeje. Srv.:
<http://www.fih.ch/en/competitions-13-1971-mens-world-cup-world-cup>;

<http://www.fih.ch/en/competitions-14-1972-womens-world-cup-world-cup>.

¹⁰⁷ Mistrovství světa pro muže se koná od roku 1949, pro ženy od rok 1952, mistrovství Evropy je organizováno od roku 1948 pro muže a od roku 1949 pro ženy.

¹⁰⁸ *Results of The XVIIIth Olympic Games, Tokyo 10.- 24. October 1964*, s. 55.

1.4.3. Tenis

Posledním sportem, kterým se ještě budu zabývat, je tenis. Jeho vztah k olympijským hrám je taktéž zajímavý a prošel dlouhodobým vývojem. Nejprestižnější tenisové turnaje tzv. grandslamy¹⁰⁹ vznikly v letech 1877 – 1905. Mezinárodní tenisová federace¹¹⁰ vznikla v roce 1913. Olympijským sportem byl tenis již na první olympiádě v řeckých Athénách v roce 1896¹¹¹.

Význam tenisu pro olympijské hnutí je v tom, že byl prvním sportem, ve kterém soutěžily na olympijských hrách ženy (Od OH 1900 v Paříži, společně s golfem byl jediným ženským sportem.). Naposledy se hrál olympijský turnaj v Paříži v roce 1924¹¹², poté byl tenis na dlouhých více než 60 let z olympijských sportů vyřazen. Jako ukázkový sport se představil v roce 1968¹¹³ a 1984¹¹⁴. Definitivně se vrátil až v roce 1988 na olympiádě v Soulu a součástí her je dodnes.¹¹⁵

¹⁰⁹ Jedná se tyto 4 turnaje: Wimbledon (1877), US Open (1881), French Open (1891), Australian Open (1905).

¹¹⁰ International Tennis Federation, založena v Paříži v roce 1913.

¹¹¹ V roce 1896 se soutěžilo pouze v těchto disciplínách: dvouhra a čtyřhra mužů, výsledky dle oficiálních stránek MOV: <http://www.olympic.org/content/results-and-medalists/gamesandsportsummary/?sport=31718&games=1896%2f1&event=>

¹¹² *Official Report Paris 1924*, Part IV., s. 378 – 394.

¹¹³ *Mexico City 1968 Olympic Games, Official Report*, Volume Three, s. 491 – 495.

¹¹⁴ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad Los Angeles 1984*, Volume II., s. 585 – 590.

¹¹⁵ *Seoul Olympic Games Official Report*, Volume Two, s. 617 – 625.

Druhá kapitola

Mezinárodní situace v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století

Od konce 60. let docházelo k postupnému uvolňování napětí v mezinárodních vztazích, zvláště pak mezi Východem a Západem. Pro toto období se vžil francouzský výraz *détende*. Na konci 60. let dosáhl Sovětský svaz přibližně stejných hodnot v oblasti jaderného arzenálu jako Spojené státy. Tato rovnováha pak přispěla ke stabilizaci vzájemného vztahu. Postupně se prosadil názor na snížení a kontrolu raketového arzenálu obou velmocí. Celé období *détende* je charakterizováno několika základními prvky, jedná se hlavně o odzbrojení, kontrolu jaderných zbraní a navázání větší diplomatické spolupráce, ať už mezi hlavními velmocemi, tak mezi dalšími státy. Důležitý byl také poměr velmocí k Německu a západoněmecká diplomatická aktivita. Významně ovlivnila politiku *détende* sovětská angažovanost v Africe, ale její konec nastal po invazi do Afghánistánu.¹¹⁶

2.1. Odzbrojovací jednání

V době vrcholného zbrojení na konci 70. let vlastnily obě velmoci přibližně 90 procent veškerých jaderných zbraní.¹¹⁷ Proto byla hlavní část jednání vedena mezi nimi. Jednání komplikoval fakt, že v oblasti konvenčních zbraní parita nebyla. Nicméně počátkem 70. let se podařilo uzavřít několik důležitých dohod o jaderných zbraních. Již v lednu roku 1967 byla podepsána smlouva o nerozmíst'ování jaderných zbraní ve vesmírném prostoru.¹¹⁸ V únoru 1971 byla uzavřena další smlouva, která zakazovala umísťovat jaderné zbraně na dno moří a oceánů. Nejvýznamnější smlouvou pak byla smlouva o zákazu biologických a toxických zbraní z dubna roku 1972. Ještě větší význam měly bilaterální dohody, které byly mezi Sovětským svazem a USA uzavřeny v letech 1972 a 1979, pro něž se používal název SALT a poté START.

¹¹⁶ LIGHTBODY, B., *Cold War*, Florence USA 1999, s. 90.

¹¹⁷ PLECHANOVÁ, B., *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*, Praha 1997, s. 91.

¹¹⁸ SIRACURA, J. - COLEMAN, D., *Riding the Tiger: America from the Great Depression to the Cold War*, Westport 2002, s. 194.

V případě první smlouvy probíhala jednání již od roku 1969. Výsledkem zdlouhavých jednání byly dvě smlouvy uzavřené v květnu 1972 na summitu v Moskvě. První byla Smlouva o omezení systémů protiraketové obrany (Anti-Balistic Missile, ABM) Signatáři se zavázali nerozmisťovat systémy protiraketové obrany v jiných počtech a místech než stanovila smlouva (SALT I).¹¹⁹ Druhou podepsanou dohodou byla Prozatímní dohoda o opatřeních, týkajících se útočných zbraní. Výsledkem bylo zmrazení počtu balistických raket, platnost smlouvy byla 5 let. V roce 1974 byl podepsán dodatek ke smlouvě SALT a rámcová dohoda, která měla upravovat limity strategických zbraní. Signatáři moskevských smluv byly L. I. Brežněv¹²⁰ a americký prezident Richard Nixon¹²¹, dodatek smlouvy SALT a výše zmíněnou rámcovou dohodu podepsal nový americký prezident Gerald Ford.¹²² Tato jednání byla předejchou k dalším jednáním, která byla ukončena až o pět let později smlouvou SALT II. (Smlouva o omezení útočných zbraní), která byla uzavřena ve Vídni v červnu 1979.¹²³

¹¹⁹ DURMAN, K., *Popely ještě žhavé, díl II., Konec dobrodružství 1964 - 1991*, Praha 2009, s. 146.

¹²⁰ Leonid Iljič Brežněv (19. 12. 1906 – 10. 11. 1982), sovětský komunistický politik, po působení v armádě postupně zastával několik funkcí v rámci strany (např. první tajemník ÚV KSSS v Moldávii, později v Kazachstánu), postupně se propracoval do Ústředního výboru, od roku 1960 byl předsedou prezidia nejvyššího sovětu, od roku 1964, po odstranění Chruščova první tajemníkem ÚV KSSS, nejvyšším představitelem SSSR v období 1964 – 1982. Literatura k osobě L. I. Brežněva: např. TOMPSON, W., *The Soviet Union under Brezhnev*, New York 2003; BACON, E., *Brezhnev Reconsidered*, New York 2003.

¹²¹ Richard Milhous Nixon (9. 1. 1913 – 22. 4. 1994), americký republikánský politik, v letech 1953 – 1961 byl viceprezidentem (prezidentem byl Dwight Eisenhower). V roce 1969 byl zvolen 37. americkým prezidentem. V roce 1974 odstoupil v důsledku aféry Watergate (pokus o odposlech Demokratické strany). Literatura k osobě R. Nixona: např. DUHAN, A., *Americká politika détente*, Praha 2009; KUTLER, S., *Abuse a Power The New Nixon Tapes*, New York, 1997; BLACK, C., *Richard Nixon, A Life in Full*, New York 2002; autor vlastních pamětí: NIXON, R., *The Memoirs of Richard Nixon*, New York 1979.

¹²² Gerald Rudolph Ford (14. 7. 1913 – 26. 12. 2006), americký republikánský politik, v roce 1973 byl jmenován prezidentem Nixonem za odstoupivšího předchůdce viceprezidentem. Jmenování odsouhlasily obě komory amerického Kongresu. Po odstoupení Nixona zastával v letech 1974 – 1977 úřad prezidenta. V roce 1977 ho v prezidentských volbách porazil Jimmy Carter. Byl jediným prezidentem USA, který nebyl do svého úřadu zvolen. K osobě G. Forda např. CAMON, S. – CAMON, J., *Gerald R. Ford, Honorable Live*, New York 2013; GREENE, J., *The Presidency of Gerald Ford*, Univ. of Kansas 1998; MOUNT, G., *895 Days that Changed the World, The Presidency of Gerald Ford*, Montreal 2006.

¹²³ MASON, J., *Cold War 1945 – 1991*, Londýn 1996, s. 56.

Signatáři smlouvy byli americký prezident Jimmy Carter¹²⁴ a sovětský generální tajemník L. I. Brežněv.

2.2. Německá Ostpolitik

Nová fáze zahraničně politické aktivity Spolkové republiky Německo je spojena s nástupem Willyho Brandta¹²⁵ do čela spolkové vlády v říjnu roku 1969. Oblastí jeho zájmu se stala hlavně sousední Německá demokratická republika a Polsko, v jednání nemohl být opominut ani Sovětský svaz. Již v srpnu 1970 byla v Moskvě podepsána dohoda mezi SRN a Sovětským svazem o odmítnutí síly ve vzájemných vztazích. Uznána byla neporušitelnost hranic na Odře a Nise a také hranice mezi oběma německými státy. Tato smlouva otevřela možnost jednání s Polskem a NDR. Příslušná smlouva mezi SRN a Polskem byla uzavřena na konci roku 1970. Tato smlouva potvrdila platnost hranic a SRN se vzdala jakýchkoli územních nároků. Jednání s NDR bylo složitější, nicméně dohody bylo docíleno. Nejprve byla uzavřena dohoda o statutu Berlína, kterou podepsaly všechny okupační mocnosti. Samotná smlouva o normalizaci vzájemných vztahů mezi oběma německými státy byla uzavřena v listopadu 1972.¹²⁶ (Oba státy tak mohly vstoupit do OSN). Poslední důležitou smlouvou byla dohoda o normalizaci vztahů s Československem, NSR v ní definitivně uznalo neplatnost mnichovské dohody ze září 1938, podepsána byla v červnu 1973.

2.3. Helsinská konference

Když probíhala jednání v Moskvě ohledně smlouvy SALT I, shodli se oba nejvyšší představitelé Sovětského svazu a USA na tom, aby byla svolána konference o evropské bezpečnosti.

¹²⁴ James Earl (Jimmy) Carter (narozen 1. 10. 1924), americký demokratický politik, nejprve senátorem za Georgii, později guvernérem Georgie, po vítězství na Geraldem Fordem 39. prezidentem USA (20. 1. 1977 - 20. 1. 1981), v listopadu 1980 poražen Ronaldem Reaganem, v roce 2004 obdržel Nobelovu cenu za mír. K osobě J. Cartera např. KAUFMAN, B., *The Presidency of Jimmy Carter* Univ. of Kansas 1993; BOURNE, G., *Jimmy Carter, A Comprehensive Biography from Plains to Post-Presidency*, New York 1997; vlastní paměti: CARTER, J., *Život ve víře, vzpomínky a zkušenosti*, Praha 1997.

¹²⁵ Willy Brandt (18. 12. 1913 – 8. 10. 1992), německý politik, starosta Západního Berlína, kancléř v letech 1969 – 1974, dlouholetý předseda (1964 – 1987) strany SPD, v roce 1974 byl nucen rezignovat. V roce 1971 obdržel Nobelovu cenu za mír. K osobě W. Brandta např. MARSCHALL, B., *Willy Brandt, A Political Biography*, New York 1997; autor prací o politice i vlastní politické kariéře např. BRANDT, W., *My Live in politics*, London 1992; BRANDT, W., *People and Politics, The years 1960 – 1975*, London 1978.

¹²⁶ LIGHTBODY, B., *Cold War*, Florence USA 1999, s. 74.

Sovětský svaz měl o svolání takovéto konference zájem již od poloviny 60. let. Stejný názor sdílela řada západoevropských zemí. Jednání byla zahájena v červenci roku 1973 v Helsinkách. Zúčastnily se jí všechny evropské státy (kromě Albánie), dále pak zástupci USA a Kanady. Závěrečný protokol byl uzavřen 1. srpna 1975.¹²⁷ Dohoda pomohla snížit napětí studené války. Stvrzovala současný status quo.

V tomto ohledu ji lze považovat za velký diplomatický úspěch SSSR, neboť potvrzovala veškeré územní a politické zisky nabyté po druhé světové válce, také existenci NDR a hranice na linii Odra – Nisa. Konference řešila také lidská práva. Zvláště Sovětský svaz a jeho satelity byly často kritizovány za jejich nedodržování.

2.4. Ostatní důležité události mezinárodní politiky v 70. letech

Americko-čínské vztahy

K americko-čínskému sblížení docházelo pozvolna od konce 60. let. Toto sblížení bylo motivováno snahou Nixona vyvážit USA z některých problémů, které musela jeho administrativa řešit. (Jednalo se o válku ve Vietnamu, neshody v NATO a vztahy se SSSR.) Taktéž Čína měla zájem o sblížení, neboť její vztahy se Sovětským svazem nebyly příliš dobré.¹²⁸ Po dohodě mezi představiteli Číny a státním tajemníkem Kissingerem¹²⁹ byla domluvena návštěva prezidenta Nixona. Ta se uskutečnila v únoru 1972, na konci prezidentské návštěvy bylo podepsáno tzv. šanghajské komuniké, v ní Američané uznali, že Tchaj-wan je součástí Číny.¹³⁰

Rozhovory a plné uznání tohoto faktu a navázání diplomatických vztahů se vzhledem vnitropolitickým problémům obou zemí protáhly až do konce roku

¹²⁷ PAINTER, D., *Cold War : An Interdisciplinary History*, Londýn 1999, s. 84.

¹²⁸ DURMAN, K., *Popely ještě žhavé, díl II., Konec dobrodružství 1964 - 1991*, Praha 2009, s. 92.

¹²⁹ Henry Alfred Kissinger (narozen 27. 5. 1923) americký diplomat německého původu, působil jako ministr zahraničí ve vládách prezidenta Nixona i Forda v letech 1973 - 1977, na zahraniční politice se však jako poradce podílel již dříve. Po volebním vítězství Jimmyho Cartera odešel z funkce. Laureát Nobelovy ceny míru za rok 1973. K životu a politické kariéře např. SYRŮČEK, M., *Henry Kissinger, Bůh či ďábel diplomacie*, Praha 2005; CORAL, B., *The Diplomacy of Detente*, New York 1977; autor prací o zahraniční politice USA i vlastním životě a politické aktivitě např. KISSINGER, H., *Bouřlivé roky*, Praha 2004; KISSINGER, H., *American Foreign Policy*, New York 1969.

¹³⁰ SIRACURA, J. - COLEMAN, D., *Riding the Tiger: America from the Great Depression to the Cold War*, Westport 2002, s. 211.

1978.¹³¹ Dětende také napomohl fakt, že v období 70. let skončila řada konfliktů, která ovlivňovala rozhodování představitelů velmocí v otázkách zahraniční politiky. (Jednalo se hlavně o válku ve Vietnamu¹³² a arabsko-izraelský konflikt (jednalo se o poslední z řad válek, tzv. Jomkipurskou válku¹³³).

2.5. Návrat studené války, Ronald Reagan

Již bylo uvedeno, že celé období dětende končí sovětskou invazí do Afghánistánu v prosinci 1979. Vliv na sovětsko-americké vztahy měla i změna v Bílém domě, když v roce 1981 nahradil Jimmyho Cartera Ronald Reagan.¹³⁴ Nový prezident se nijak netajil svými antipatiemi k Sovětskému svazu, označil jej za „řší zla“.¹³⁵ Začala nová vlna zbrojení, Reagan se snažil docílit takového vojenského potenciálu, který by Sovětský svaz, hnaný nutností vyrovnat se americkému, nebyl schopný ekonomicky ustát a vedl k jeho kolapsu.

¹³¹ K problematice čínsko-amerických vztahů např. TUDDA, CH., *Cold War Turning Point: Nixon and China, 1969-1972*, Louisiana State University Press 2012.

¹³² Ozbrojený konflikt mezi Severním (komunistickým) a jižním Vietnamem z let 1955 – 1975, na straně Jižního Vietnamu Američané, kteří později nesli velkou tíhu bojů (do konfliktu se vojensky zapojili v roce 1963). Sever podporován komunistickými státy. Snaha komunistů o ovládnutí celého Vietnamu. Boje i v Laosu a Kambodže. Po vlně protestů začalo za prezidenta Nixona stahování amerických vojáků z Vietnamu, k úplnému odchodu došlo na základě Pařížské smlouvy z roku 1973. Nakonec Vietnam sjednocen komunisty po dobytí Saigonu v roce 1975. Konfliktu se věnují například tyto práce: FREY, M., *Dějiny vietnamské války, Tragédie v Asii a konec amerického snu*, Praha 2003; McNAB, Ch., - WIEST, A., *Historie vietnamské války*, Praha, 2010; BLACK, M., *The Vietnam War, A Very Brief History*, New York 2012; KARNOW, S., *Vietnam, History*, New York 1997.

¹³³ V pořadí pátý konflikt mezi Izraelem a arabskými státy z října 1973. Nenadálý útok Sýrie, Egypta, kdy bylo snahou znovu dobýt Sinaj a Golanské výšiny. Po počátečním úspěchu Arabů se podařilo Izraelcům ubránit a protivníka donutit k ústupu. Konfliktu se věnují například tyto práce: DUNSTAN, S., *Válka Jom Kipur 1973, Sinaj*, Praha 2009; HERZOG, CH., *Válka ze dne usmíření*, Praha 2002; RABINOWICH, A., *The Yom Kippur War, The Epic Encounter That Transformed the Middle East*, New York 2004; SINIVER, A., *Yom Kippur War, Politics, Diplomacy, Legacy*, New York 2013.

¹³⁴ Ronald Wilson Reagan (8. 2. 1911 – 5. 6. 2006), bývalý herec a předseda hereckých odborů, později vstoupil do Demokratické strany, ale v roce 1964 odešel k republikánům. V letech 1966 – 75 byl guvernérem Kalifornie. O prezidentský post se ucházel již v roce 1976, ale byl poražen v rámci nominačních voleb strany Geraldem Fordem. V roce 1980 ve stranických volbách uspěl, následně porazil Jimmyho Cartera a v letech 1981 – 1989 byl 40. prezidentem USA. K osobě amerického prezidenta R. Reagana např. SCOTT, J., *Deciding to intervene, The Reagan doctrine and American Foreign Policy*, Durham 1996; SUCHÝ, P., *Reagan a říše zla, vývoj americké zahraniční politiky a vztahů mezi supervelmocemi v letech 1981-1989*, Brno, 2004; SCHALLER, M., *Ronald Reagan*, New York 2011; D'SOUZA, D., *How an Ordinary Man Became an Extraordinary Leader*, New York 2004 (Kniha vyšla i v českém překladu, přeložil David Vaněk, Brno 2004); vlastní memoáry: REAGAN, R., *An American Life*, New York, 1995 (Taktéž vyšlo v českém překladu, přeložil Jří Vaněk, Praha 1998.).

¹³⁵ SUCHÝ, P., *Reagan a říše zla, vývoj americké zahraniční politiky a vztahů mezi supervelmocemi v letech 1981-1989*, Brno 2004, s. 23.

V roce 1983 vyhlásil Reagan projekt Strategické obranné iniciativy.¹³⁶ Významná část amerického obranného systému měla být přesunuta do vesmírného prostoru. Snahou bylo také zmenšit vliv Sovětského svazu ve světě. Obratem ve vzájemných vztazích USA a Sovětského svazu byla výměna na postu generálního tajemníka ÚV KSSS, když byl po smrti Konstantina Černěnka¹³⁷ zvolen Michail Gorbačov.¹³⁸

Jím prosazovaná zahraniční politika byla označována jako “nové politické myšlení”. Snahou bylo zlepšit vztahy hlavně se Spojenými státy. Již v listopadu 1985 se konal summit Gorbačova s Reaganem v Ženevě, jednou z dohod byl snížen stav strategických jaderných zbraní na 50 procent, nulová varianta, tedy likvidace všech jaderných raket krátkého a středního doletu, nebyla Sověty akceptována.¹³⁹ Až ekonomická situace přivedla Sověty znovu k jednání, tzv. nulová varianta byla podepsána v prosinci 1987.¹⁴⁰ Další odzbrojovací jednání byla vedena v 90. letech, kdy byly uzavřeny smlouvy START I a START II. V této době byl ideový i faktický souboj mezi západem a východem minulostí, neboť Sovětský svaz se v roce 1991 rozpadl.

¹³⁶ MASON, J., *Cold War 1945 – 1991*, Londýn 1996, s. 61.

¹³⁷ Konstantin Ustinovič Černěnko (24. 8. 1911 – 10. 3. 1985), sovětský komunistický politik, patřil k nejbližším spolupracovníkům L.I. Brežněva, zastával řadu funkcí v rámci Ústředního výboru, např. byl tajemníkem ÚV, v čele země stál jako generální tajemník od února 1984 až do své smrti, když nahradil Jurije Andropova. K jeho osobě např. PRIBYTKOV, V., *Černěnko*, Moskva 2009; ZAMTSOV, I., *Chernenko, The Last Bolchevick, The Soviet Union on The Eve of Perestroika*, New York 1989; STEELE, J., *Soviet Power, The Kremlin's Foreign Policy – Brezhnev to Chernenko*, New York 1984.

¹³⁸ Michail Sergejevič Gorbačov (narozen 2. 3. 1931), sovětský a ruský komunistický politik, po vstupu do Komunistické strany rychle postupoval, byl poslancem Nejvyššího sovětu, členem Politbyra. Po smrti Konstanta Černěnka v roce 1985 byl zvolen generálním tajemníkem strany. Jeho reformistické změny (glasnost, perestrojka) vedly nakonec k rozpadu východního bloku a samotného Sovětského svazu, jehož byl v rámci reformu, jediným prezidentem. Vzhledem k politické situaci rezignoval v prosinci 1991. V zahraniční politice se snažil o dobré vztahy se Západem, k řadě západních politiků měl i bližší vztah (Reagan, Thatcherová), v roce 1992 obdržel Nobelovu cenu za mír. K osobě M. Gorbačova např. DODER, D., *Gorbachev, Heretic in the Kremlin*, New York 1990; GRATCHEV, A., *Gorbachev's Gamble, Soviet Foreign Policy and the End of the Cold War*, New York 2008; BROWN, A., *Vzestup a pád komunismu*, Brno 2011.

¹³⁹ SUCHÝ, P., *Reagan a říše zla, vývoj americké zahraniční politiky a vztahů mezi supervelmocemi v letech 1981-1989*, Brno 2004, s. 64.

¹⁴⁰ MASON, J., *Cold War 1945 – 1991*, Londýn 1996, s. 65.

2.6. Afghánistán

Problematicke Afghánistánu bude věnován širší prostor, neboť jeho vnitropolitický vývoj a později mezinárodní postavení v tehdejší světě mělo na obě olympiády velký vliv. Sovětský vojenský zásah v Afghánistánu způsobil nejen bojkot moskevské olympiády ze strany USA a jemu nakloněných olympijských výborů, ale nepřímo i bojkot her v Los Angeles v roce 1984 ze strany Sovětského svazu a jeho satelitů.

2.6.1. Vnitropolitický vývoj Afghánistánu v letech 1973 – 1979

Od získání plné nezávislosti v roce 1919 byl Afghánistán královstvím, 17. července 1973 svrhli nekrvavým pučem protimonarchisticky smýšlející důstojníci armády krále¹⁴¹ a Afghánistán byl prohlášen republikou.

Byla zrušena ústava z roku 1964 a rozpuštěn parlament. Král uprchl do zahraničí. Vytvořen byl Tzv. Ústřední výbor republiky, jeho předsedou a zároveň prezidentem byl jmenován Muhammad Daud¹⁴², králův bratranec. Vláda pak s obtížemi plnila program, který přislíbila. Pravicoví ministři hájili pouze zájmy nejzamožnějších vrstev a také se snažili potlačovat vzrůstající vliv levicových organizací. Vznikla tzv. Strana národní revoluce, jediná povolená.

V zahraniční politice se vláda neodvážila plně přerušit styky se Sovětským svazem a snažila se o udržování korektních vztahů, stejně tak s USA.

Tato jakási rozpolcenost pak byla vyjádřena pozorováním CIA, jejíž agent napsal: „Daud by byl nejméně, kdyby si mohl americké cigarety zapalovat sovětskými zápalkami“.¹⁴³ V roce 1977 byla schválena nová republikánská ústava. Další puč, tentokrát levicový se odehrál 27. dubna 1978.¹⁴⁴ Vůdce Muhammad Daud byl zabit, jeho kabinet byl rozpuštěn a jeho členové zatčeni. Prvním orgánem, který se po převratu konstitoval, byla Vojenská rada. Ta předala svou pravomoc již 29. dubna Revoluční radě.

¹⁴¹ Muhamad Záhir Šáh (19. 10. 1914 - 23. 7. 2007), poslední afghánský král, vládl v letech 1933 – 1973, v roce 1973 na léčení v Itálii, svržen v nepřítomnosti, následně v srpnu 1973 abdikoval, až do roku 2002 žil v emigraci, poté se vrátil zpět do Afghánistánu, kde zemřel.

¹⁴² Muhamad Daud Chán (18. 7. 1909 – 28. 4. 1978), afghánský politik, první prezident Afghánistánu, roku 1973 svrhl krále a vyhlásil republiku, vládl autoritářsky, svržen levicovým pučem v dubnu 1978, zavražděn.

¹⁴³ CARACCIOLI, J. - CARACCIOLI, T., *Boycott: The Stolen Dream of the 1980 Moscow Olympic Games*, New Chapter Press 2008, s. 27.

¹⁴⁴ SARIN, O. – DVORETSKY, L., *Afghánský syndrom, Sovětský Vietnam*, Brno 1996, s. 57.

Nedávno přijatá ústava byla zrušena a parlament rozpuštěn. Vyhlášena byla Afghánská demokratická republika. Předsedou Revoluční rady a zároveň ministerským předsedou byl zvolen Núr Muhannad Tarakí¹⁴⁵, jeho prvním náměstkem Babrak Kármal.¹⁴⁶

První vláda byla jmenována symbolicky na prvního máje a vládní program byl zveřejněn 9. května, obsahoval obvyklá socialistická klišé. Snahou vlády bylo vytvořit fungující socialistickou společnost po vzoru evropských socialistických zemí. Prvními dekrety byla provedena pozemková reforma, reformována byla další odvětví jako zemědělství, školství, likvidovány byly všechny pozůstatky monarchie. Zakládána byla i zemědělská družstva různého druhu. Jelikož byl narušen hospodářský plán, který vznikl ještě v roce 1977, byl vyhlášen nový pětiletý plán na léta 1979 – 1980 až 1984 – 1985. Nezkušené vedení Lidové demokratické strany se při zavádění reformy dopustilo řady přehmatů a ukvapených rozhodnutí. Nebyla dodržována schválená vnitrostranická linie.

Těchto neshod využil již v červenci 1978 Hafízulláh Amín¹⁴⁷, který se zmocnil nejvyšších postů ve vládě i straně. Své politické protivníky nechal bezohledně likvidovat. Tarakí byl odstaven od moci a později zavražděn.

Kármala zachránilo to, že v době těchto změn působil jako velvyslanec v Československu a odmítl se po odvolání vrátit do země. Amín se snažil Tarakího v očích Afghánců i Sovětů očernit, když krátce po jeho odstranění zveřejnil zprávu, podle níž mělo být v době Tarakího vlády popraveno na 12000 politických odpůrců.¹⁴⁸ V následujícím období se Amín pokusil o revoluční přechod k socialismu. Proti odpůrcům, ale i členům strany, ostatním levicovým intelektuálům i vzdělaným muslimským duchovním, rozvinul soustavný teror.

¹⁴⁵ Núr Muhannad Tarakí (15. 7. 1917 – 14. 9. 1979), afghánský politik, jeden ze zakladatelů komunistické strany v Afghánistánu, od roku 1977 tajemník strany, od revoluce 1978 předsedou vlády a hlava státu, svržen Aminem a následně zavražděn.

¹⁴⁶ Babrak Kármal (6. 1. 1929 – 3. 10. 1996), afghánský politik, jeden ze zakladatelů komunistické strany v Afghánistánu, náměstek předsedy revoluční rady po revoluci 1978, od července 1978 velvyslancem v Československu, po sovětské invazi v čele země jako generální tajemník (do roku 1986), 1981 – 1986 předsedou vlády, roku 1986 sesazen z funkce.

¹⁴⁷ Hafízulláh Amín (1. 8. 1929 - 27. 12. 1979), afghánský politik, jeden ze strůjců revoluce 1978, po odstranění Tarakího krátce prezidentem země, zavražděn sovětskými speciálními jednotkami v době invaze.

¹⁴⁸ WOGELANG, W., *Dějiny Afghánistánu*, Praha 2010, s. 299.

Než byl Amín po sovětské invazi svržen, odhaduje se, že ve věznicích bylo internováno na 27000 politických vězňů.¹⁴⁹ Část opozice odešla do pakistánského exilu. Odpor sílil nejen mezi těmito skupinami, ale i mezi prostými Afghánci. Na počátku srpna dokonce vypuklo v Kábulu proti Aminovi povstání, bylo však poraženo.¹⁵⁰ Proti novému režimu také začali vystupovat mudžahídové, pro něž byl komunismus tak jako tak bezbožný.

Amín chápal, že při takovémto rozložení sil se u moci může udržet pouze v případě pomoci ze strany Sovětského svazu, jehož o ni několikrát požádal. Z 28 afghánských provincií ztratila vláda kontrolu nad 23 provinciemi.¹⁵¹

Sovětští představitelé však odmítli, neboť neměli velký zájem Amínovu hrůzovládu a "hurá revoluci" veřejně podporovat. Zároveň se však snažili podpořit samotné Afghánce proti Amínovu režimu, který by byl nahrazen vládou, jež by se chovala uvážlivěji a které by bylo možno vojenskou pomocí poskytnout. Sověti počítali s tím, že k intervenci určitě dojde, proto si pro ni připravili i právní podklad, kdy byla uzavřena smlouva o přátelství, dobrém sousedství a spolupráci, která umožňovala i vojenský zásah. Uzavřena byla 5. prosince 1979¹⁵². Prosovětsky orientovaní důstojníci a umírnění členové Lidové strany provedli 27. prosince se sovětskou podporou převrat a Amína svrhli. Před mezinárodní veřejností se ospravedlňoval na základě článku 4 výše zmíněné smlouvy z 5. prosince.

2.6.2. Sovětská okupace a válka (1979 – 1989)

Sověti s patřičnou nelibostí sledovali snahy afghánských komunistů o zklidnění situace v zemi. Problém Afghánistánu řešilo již v dubnu 1979 Politbyro. Převládá však názor, že pro intervenci není vhodný čas. Nejvyšší představitelé se shodli na tom, že případná intervence by mohla poškodit lepšími se vztahy se Spojenými státy a s dalšími západními zeměmi.

¹⁴⁹ CARACCIOLI, J. - CARACCIOLI, T., *Boycott: The Stolen Dream of the 1980 Moscow Olympic Games*, New Chapter Press 2008, s. 27

¹⁵⁰ WOGELSANG, W., *Dějiny Afghánistánu*, Praha 2010, s. 298.

¹⁵¹ CARACCIOLI, J. - CARACCIOLI, T., *Boycott: The Stolen Dream of the 1980 Moscow Olympic Games*, New Chapter Press 2008, s. 39

¹⁵² MAREK, J., *Stručná historie států – Afghánistánu*, Praha 2003, s. 58.

Brežněv dokonce považoval stav v Afghánistánu za válku „do které se nám teď nepřísluší zaplézat.“¹⁵³ V červnu 1979 podepsali L.I. Brežněv a americký prezident James Carter smlouvu SALT II.¹⁵⁴ Tato úmluva podepsaná ve Vídni omezovala raketový arzenál obou zemí. Tato smlouva ale zatím čekala na ratifikaci americkým Senátem.

V Afghánistánu působilo v roce 1979 až 10000 vojenských sovětských poradců.¹⁵⁵ Předpokládalo se, že jejich přítomnost a dostatečné dodávky zbraní by mohly být pro zklidnění situace dostačující. V říjnu roku 1979 informovali poradci o nízké morálce afghánské armády.

Taktéž v říjnu, jak již bylo zmíněno, nechal Amín odstranit a zavraždit Tarakího. Muhannad Tarakí se těšil velké přízni Moskvy a osobní přízni Brežněva.¹⁵⁶ Jeho smrt podpořila možnost intervence. O samotné invazi však bylo rozhodnuto až na počátku prosince. Schůze nejužšího vedení politbyra se konalo 12. prosince.¹⁵⁷ Bylo rozhodnuto o intervenci, schválen byl také návrh na likvidaci samotného Amína (Původně se předpokládalo, že bude otráven).¹⁵⁸

Operaci zahájilo letectvo obsazením kábulského letiště 24. prosince 1979. Následující den byla vyslána pěchota a tanky, snahou bylo ovládnout velká města. Další útok byl směřován na vládní kábulský palác. Při útoku vedeného sovětskými speciálními jednotkami byl Amín zabit.¹⁵⁹ Pro snadnější dohodu s domácím obyvatelstvem tvořili většinu sovětského kontingentu vojáci muslimského vyznání a středoasijských národů. Do čela nové komunistické vlády byl z Československa povolán Barbak Kármal. Neprodleně se dal zvolit generálním tajemníkem ústředního výboru Lidové demokratické strany a požádal Sovětský svaz zpětně o vojenskou pomoc.

¹⁵³ DURMAN, K., *Popely ještě žhavé, díl II., Konec dobrodružství 1964 - 1991*, Praha, 2009, s. 223.

¹⁵⁴ Předmětem této bilaterální smlouvy mezi Sovětským svazem a USA bylo omezení či zakázání vývoje některých druhů balistických raket s jadernými hlavicemi. Podepsána byla v červnu 1979 ve Vídni. Navazovala na předchozí smlouvu z roku 1972 (nazývána SALT I., signatáři byli tehdejší prezident USA Gerald Ford a L.I. Brežněv)

¹⁵⁵ NOVÁK, M., *Džihád proti Kremlu, Sovětská válka Afghánistánu a zrod Al Kaidy*, Praha 2008, s. 29.

¹⁵⁶ DURMAN, K., *Popely ještě žhavé, díl II., Konec dobrodružství 1964 - 1991*, Praha 2009, s. 224.

¹⁵⁷ FEYFER, G., *Velký hazard, Sovětská válka v Afghánistánu*, Praha 2009, s. 23

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 63.

¹⁵⁹ KABAR, H., *The Soviet Invasion and the Afghan Response, 1979-1982*, Oxford University Press, 1995, The Elimination of president Amin (elektronický zdroj, bez uvedení čísel stran).

Během týdne se na území Afghánistánu přesunulo kolem 750 tanků a 2100 letadel.¹⁶⁰ Samotná válka se stala zdlouhavou záležitostí, postupně v ní bylo nasazeno asi 120000 sovětských vojáků.¹⁶¹ Tato zdlouhavost a praktická nemožnost válku ukončit vedla později k zmíněným jednáním o stažení sovětské armády z Afghánistánu.

2.6.3. Afghánistán v době sovětské okupace (1979 – 1989)

Nové Karmálovo vedení se snažilo odstranit největší přehmaty Amínovy vlády. Bylo propuštěno velké množství politických vězňů. Již 27. prosince vydala nová Revoluční rada provolání, v němž zdůrazňovala návrat ke spravedlnosti. Měly být zavedeny takové podmínky, aby se mohli do země vrátit četní uprchlíci, vláda se zavazovala respektovat ustanovení islámského náboženství a národní a kmenové tradice.

I přes tyto snahy drtivá většina obyvatel nové Revoluční radě dosazené Sověty nedůvěřovala. Velice brzy vláda pochopila, že ze strany obyvatel bude muset čelit neustálému odporu. Tento odpor byl namířen také na nevěřící příslušníky sovětské armády. Pokus pravicových sil o převrat v Kábulu byl v únoru 1980 za pomoci sovětských jednotek potlačen.¹⁶² Bojovníci za víru (mudžahidové) měly velkou podporu v domácím obyvatelstvu, ale byly také podporovány ze zahraničí, zvláště z Pákistánu, od ledna 1980 je podporovaly i Spojené státy.

Vládní vojsko, které mělo z mudžahidy bojovat, trpělo velkou dezercí a nízkou morálkou. (Řada vojáků po prodělání výcviku přecházela k partyzánským protivládním jednotkám.) Vláda se po celou první polovinu 80. let snažila o získání přízně obyvatel. V roce 1986 byl v rámci programu za národní usmíření z funkce předsedy Revoluční rady odvolán Barbak Kármal.¹⁶³ Ani přes tyto změny a přes zlepšení v oblasti hospodářství tato snaha nebyla úspěšná.

¹⁶⁰ FEYFER, G., *Velký hazard, Sovětská válka v Afghánistánu*, Praha, 2009 s. 86.

¹⁶¹ WOGELSANG, W., *Dějiny Afghánistánu*, Praha 2010, s. 308.

¹⁶² DURMAN, K., *Popely ještě žhavé, díl II., Konec dobrodružství 1964 - 1991*, Praha 2009, s. 369.

¹⁶³ BRAITWAITE, R., *Afgansy: The Russians in Afghanistan 1979 – 1989*, Oxford University Press 2011, s. 143.

LDSA vyhlásila v lednu 1987 půlroční příměří a snažila se o vyjednávání s opozicí. Mezinárodní společenství se snažilo přimět Sovětský svaz k ukončení války v Afghánistánu. Již v roce 1982 byla podepsána dohoda s Pákistánem o neutralitě v otázkách boje komunistické vlády a madžahídů.¹⁶⁴

Od roku 1985 se jednalo o odchodu sovětských vojsk. Důvodem byla nejen změna vedení, kdy se do čela země dostal Michail Gorbačov, ale i zjištění, že ve válce nebude možné dosáhnout jasného vítězství. Celé afghánské dobrodružství také citelně zasahovalo rozpočet.

Jestliže v roce 1984 stála válka 1,5 miliardy rublů, o tři roky později to bylo již 5,4 milionu rublů.¹⁶⁵ V dubnu 1988 byla podepsána dohoda o odchodu sovětské armády. Sověti se zavázali, že Afghánistán opustí v několika etapách do února 1989.¹⁶⁶ Afghánistán tak směřoval ke konci komunistické vlády a k další válce a nepokojům.

¹⁶⁴ WOGELSANG, W., *Dějiny Afghánistánu*, Praha 2010, s. 308.

¹⁶⁵ DURMAN, K., *Popely ještě žhavé, díl II., Konec dobrodružství 1964 - 1991*, Praha 2009, s. 370.

¹⁶⁶ PLECHANOVÁ, B., *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941 – 1995*, Praha 1997, s. 173.

Třetí kapitola

Rusko (Sovětský svaz) a olympijské hry

I přestože sovětští sportovci nestartovali na všech olympijských hrách, výsledky, kterých dosáhli na hrách, kterých se účastnili, je řadí k nejúspěšnějším olympijským výpravám v historii her. Sovětský svaz se letních olympijských her zúčastnil až v roce 1952 ve finských Helsinkách. Velice zajímavé je, že organizátoři postavili dvě olympijské vesnice, protože sovětští sportovci odmítli ubytování se sportovci kapitalistických států.¹⁶⁷ Proto vznikla vesnice druhá, kde sídlili sportovci socialistických států. Premiéru na hrách zimních si Sovětský svaz odbyl až v roce 1956, kdy se zimní olympijské hry konaly v italské Cortině d'Ampezzo. Navázal tak na účast již z dob carského Ruska, neboť Rusko se i s medailovými úspěchy účastnilo her v letech 1904 až 1912.¹⁶⁸ V období mezi válkami sportovci Ruska, ani později Sovětského svazu, na hrách nestartovali.¹⁶⁹ V roce 1923 řešil Mezinárodní olympijský výbor možnost zapojení sportovců Sovětského svazu do olympijského hnutí. Plán nakonec zkrachoval, neboť obsahoval i nereálné myšlenky, jako společné vystupování sovětských sportovců a emigrantů.¹⁷⁰

Lze říci, že sovětský sport byl v meziválečném období izolován. Nicméně ani sami Sověti se o zapojení do olympijského hnutí příliš nesnažili.¹⁷¹ Situace se změnila po druhé světové válce, kdy řada sovětských sportovních svazů vstoupila do nejrůznějších mezinárodních sportovních federací (například FIFA, IAAF atd.) a sovětští sportovci začali dosahovat dobrých výsledků. Před olympijskými hrami 1948 v Londýně ještě neexistoval ani olympijský výbor Sovětského svazu.

¹⁶⁷ BENDL, V. a kolektiv, *Kniha olympijských her*, Praha 1994, s. 45.

¹⁶⁸ Sportovci carského Ruska získali v letech 1908 a 1912 celkem 8 medailí, 1 zlatou, 4 stříbrné a 3 bronzové (číslovka za jménem označuje umístění). Londýn 1908: zápas řecko-římský do 66,6 kg – N. Orlov (2); zápas řecko-římský nad 93 kg – A. Petrov (2); krasobruslení – N. Panin (1); Stockholm 1912: zápas řecko-římský 67,5-75 kg – M. Klein; střelba na baterii – H. Blau (3); armádní revolver na 30m – družstva (2); jachting 10m – družstvo (3); skif mužů – Kuzik (3). Podle oficiálních stránek Mezinárodního olympijského výboru – <http://www.olympic.org/olympic-results>.

¹⁶⁹ KÖSSL, J., *Historie olympijských her, hry XXII. olympiády v Moskvě a jejich význam*, Praha 1980, s. 8 – 11.

¹⁷⁰ Tamtéž s. 7.

¹⁷¹ RIORDAN, J., *Rewriting Soviet sport history*, in: *Journal of Sports History*, Volume 20, No. 3, s. 247.

Proto se neúčastnili her sovětsí sportovci, ale pouze delegace. Národní olympijský výbor Sovětského svazu byl ustanoven 23. dubna 1951 na jednání v Moskvě.¹⁷² Oficiálním členem Mezinárodního olympijského výboru se stal na 45. zasedání MOV ve Vídni 7. května 1951.¹⁷³ Současně byl také Konstantin Andrianov¹⁷⁴ zvolen prvním oficiálním zástupcem Sovětského svazu v MOV. Pro vstup Sovětského svazu do olympijského výboru hlasovalo 33 delegátů, 3 se hlasování zdrželi.¹⁷⁵ K této skutečnosti se vyjadřuje i český sportovní historik Jiří Kóssl, jehož práce vyšla krátce před moskevskými hrami roku 1980. Zvláště tato část je do velké míry ovlivněna dobou svého vzniku: „Zájem MOV o sovětskou účast nepramenil jen z nějakých demokratických důvodů, ale i z obavy, že by mohl Sovětský svaz zahájit vlastní světovou soutěž „světovou spartakiádu“, jež by narušila dosavadní hegemonii MOV ve sportovní oblasti.“¹⁷⁶ Následně sovětsí olympionici startovali úspěšně na všech hrách v letech 1952-1988, kromě bojkotu her XXIII. letní olympiády v Los Angeles.

V důsledku politických změn po roce 1990 a rozpadu Sovětského svazu v následujícím roce, startovali ruští sportovci na olympiádách v Barceloně a Albertville roku 1992 pod hlavičkou SNS.¹⁷⁷ Jednalo se o jediné společné vystoupení bývalých republik Sovětského svazu na olympijských hrách, roku 1994 na zimních hrách v Lillehammeru již startovalo Rusko a bývalé členské státy SNS odděleně.

¹⁷²Tamtéž.

¹⁷³Séance solennelle d'ouverture de la session de Vienne 6 mai 1951, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Revue Olympique)*, Juin 1951, No 27., s. 9 – 10.

¹⁷⁴Konstantin Andrianov (1910 – 1988), sovětský sportovní funkcionář. Nejprve pracoval v nejrůznějších sportovních organizacích, hlavně v Moskvě, po vstupu Sovětského svazu do Mezinárodního olympijského výboru se stal jeho prvním zástupcem v MOV, kde pracoval řadu let. Byl viceprezidentem národního olympijského výboru Sovětského svazu. Měl i nemalý podíl na organizaci moskevských her v roce 1980.

¹⁷⁵Séance solennelle d'ouverture de la session de Vienne 6 mai 1951, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Revue Olympique)*, Juin 1951, No 27., s. 9

¹⁷⁶KÓSSL, J., *Historie olympijských her, hry XXII. olympiády v Moskvě a jejich význam*, Praha 1980, s. 11.

¹⁷⁷Společenství nezávislých států – po rozpadu Sovětského svazu vzniklo v roce 1991 jako volný svazek bývalých svazových republik. Vstup odmítlo Lotyšsko, Litva a Estonsko. Oficiálně nejsou členy Turkmenistán a Ukrajina. Gruzie vystoupila v roce 2008. Zaměřuje se hlavně na spolupráci v oblasti obchodu, financí a lokální bezpečnosti.

Litva, Estonsko a Lotyšsko startovaly na olympijských hrách již v meziválečném období jako samostatné státy, neboť k Sovětskému svazu byly připojeny roku 1940.¹⁷⁸

Sovětský svaz nepatřil v otázkách pořadatelství mezi nejaktivnější členy MOV. Hry se v době Sovětského svazu konaly pouze v roce 1980 v Moskvě. Moskva uspěla napodruhé. Kandidatura v roce 1976 nebyla úspěšná a hry hostil kanadský Montreal. Ani Rusko, jako nástupnický stát SSSR, není příliš aktivní. O hry letní olympiády se ucházelo pouze jednou, kandidovalo na pořadatelství her v roce 2012. Moskva však byla vyřazena již v prvním kole a pořadatelství bylo nakonec přiřknuto Londýnu.¹⁷⁹ Úspěšná byla nakonec kandidatura zimního letoviska Soči na pořadatelství zimních her v roce 2014.¹⁸⁰

3.1. Moskva jako pořadatel her

Zásadním přelomem v dějinách sovětského sportu a olympijského hnutí bylo přidělení pořadatelství letních olympijských her v roce 1980 Moskvě. Moskva nicméně nebyla prvním socialistickým státem, který o pořadatelství usiloval.¹⁸¹ Stejně tak jako nyní byl pořadatel her vybírán z kandidátských měst s dostatečným časovým předstihem. Moskva projevila zájem o pořádání letních olympijských her již v roce 1976. K této kandidatuře se přihlásila v roce 1969. Byla však poražena kanadským Montrealem. O pořadatelství Montrealu bylo rozhodnuto na 69. zasedání MOV v Amsterdamu 12. května 1970. Společně s Moskvou a Montrealem usilovalo o hry také americké Los Angeles.

¹⁷⁸ Premiéru na hrách mělo z uvedených států jako první Lotyšsko, protože startovalo již na I. zimní olympiádě v Chamonix v roce 1924, všechny státy pak startovaly na VIII. letní olympiádě v Paříži v témže roce. První start na zimních hrách absolvovaly Estonsko i Litva ve Svatém Mořici o čtyři roky později. Srv.: From the beginning of Olympism in Russia, Luthuania, Latvia and Estonia, in: *Olympic Review* 1974 October, No. 84, s. 558 – 560.

¹⁷⁹ O pořadatelství Londýna bylo rozhodnuto na 117. zasedání Mezinárodního olympijského výboru v Singapuru 6. července 2005. Neúspěšná Moskva dostala v prvním kole 15 hlasů a do dalšího kola nepostoupila. Vítězný Londýn byl nakonec vybrán ve čtvrtém kole, když porazil Paříž v poměru 54:50 hlasů. Dalšími neúspěšnými kandidáty byli Madrid a New York. Srv.: <http://www.aldaver.com/votes.html>.

¹⁸⁰ O pořadatelství Soči bylo rozhodnuto na 119. zasedání Mezinárodního olympijského výboru v Guatemale 4. července 2007. Soči zvítězilo nad jihokorejským Pchjongčangem a rakouským Salcburkem. Srv.: <http://www.aldaver.com/votes.html>.

¹⁸¹ Prvním socialistickým státem, který se ucházel o pořadatelství olympijských her, byla maďarská Budapešť v roce 1960. Na 50. zasedání Mezinárodního olympijského výboru 15. a 16. června 1955 v Paříži byl však za pořadatele vybrán jako hostitel olympiády 1960 italský Řím. Srv. <http://www.aldaver.com/votes.html>, nebo Srv.: Extract from the Minutes of the 50 th Seasons of the Internacional Olympic Committee, in: *Bulletin du Comité Internacional Olympique*, 1955 November, No. 52., s. 44.

V prvním kole získala Moskva 28 hlasů, Montreal 25, Los Angeles 17. V druhém kole pak Montreal zvítězil nad Moskvou poměrem 41:28 hlasům.¹⁸²

V případě přidělení dalších her, tentokrát již XXII. letní olympiády, bylo klíčové 75. zasedání Mezinárodního olympijského výboru dne 23. října 1974 ve Vídni. Za přítomnosti 64 delegátů byla za pořadatele her vybrána Moskva.¹⁸³ Jejím jediným konkurentem v boji o zisk pořadatelství her bylo znovu americké Los Angeles. V hlasování zvítězila Moskva poměrem 39:20 hlasů.¹⁸⁴ Moskva se stala sedmáctým městem, kterému bylo pořadatelství her přiknuto.¹⁸⁵ Samotná sportovní klání měla kromě Moskvy probíhat i v dalších městech tehdejšího Sovětského svazu. Tallin, dnešní hlavní město Estonska, hostil olympijskou regatu. Kvalifikační část fotbalového turnaje se konala i na stadionech v Minsku, Kyjevě a Leningradu (St. Petěrburku).

Na níže uvedeném příkladu je i stručně zmíněn vývoj přidělování jednotlivých her v kontextu kandidatur a úspěchu. Právě zisk her „na druhý pokus“ je hodnocen velice pozitivně. „Přání pořádat olympiádu vyslovilo oficiálně v různých letech 43 měst. Některá měla štěstí. Tak třeba Paříž a Londýn uvítaly olympioniky dvakrát. V poválečných letech se Melbourne a Mnichovu poštěstilo zvítězit hned na první pokus. Řím si vybojoval olympiádu v roce 1960 v soupeření s patnácti městy.“¹⁸⁶

¹⁸² The game of XXIIth Olympiad attributed to Montreal, XIIth..., in: *Olympic Review*, No. 32, 1970 May, s. 232.

¹⁸³ Prezentace Moskvy jako kandidátského města Sr.: 75 th season, Wien 1974, *Olympic Review*, 1974 October No. 82, s. 496 – 499.

¹⁸⁴ 75th season of IOC has chosen Moscow..., in: *Olympic Review*, 1974 November - December, No. 85 - 86, s. 588 - 589; Sr.: <http://www.aldaver.com/votes.html>.

¹⁸⁵ POPOV, S. - SREBNICKIJ, A., *Moskva, město olympiády*, Moskva 1978, s. 4

¹⁸⁶ V textu je uvedeno, že Řím musel bojovat o své pořadatelství s dalšími patnácti městy. Ve většině textu se mi však nepodařilo nalézt více než šest dalších konkurentů v boji o pořadatelství. Řím nakonec porazil japonské Tokio, mexické Mexico City, belgický Brusel, maďarský Budapešť, americký Detroit a v posledním kole švýcarské Lausanne. Jednotliví konkurenti jsou uvedeni v pořadí, v jakém byli z volby vyřazeni. Sr.: Oficiální text MOV: Extract from the Minutes of the 50 th Seasons of the Internacional Olympic Committee, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1955 November, No. 52. s. 44; Internetový zdroj: <http://www.aldaver.com/votes.html>; příklad soudobé literatury: PROCHÁZKA, K., *Olympijské hry od Athén 1896 po Moskvu 1980*, s. 208. Pouze Candidate Towns for Games, in: *Olympic Review*, 1969 November-December s. 673. Skutečně udává 16 kandidátských měst, kromě zmíněných ještě: Athény, Buenos Aires, Los Angeles, Mineapolis, New York, Philadelphie, San Francisco, Rio de Janeiro, Chicago.

Mexiko navrhovalo svou kandidaturu třikrát¹⁸⁷ a prosadilo se až v roce 1968. Ještě déle čekal Montreal. Olympijské hry 1940 a 1944, které chtěl pořádat, se kvůli druhé světové válce nekonaly a v letech 1956 a 1972 byly svěřeny jiným městům. Teprve v roce 1976 se Montreal konečně dočkal a stal se dějištěm XXI. olympiády. Vzhledem k této konkurenci je zvláště významný úspěch Moskvy, která v soutěži uspěla při druhém pokusu.“¹⁸⁸

Autoři tohoto příspěvku postihli celkem v krátkosti zásadní momenty přidělování předchozích her a jejich význam pro Moskvu. V tomto kontextu je zajímavé, že autoři plně opomněli americký Detroit, který se o pořadatelství olympijských her ucházel celkem 7x, jeho kandidatura byla vždy neúspěšná (Tato problematika bude ještě připomenuta v části věnované Spojeným státům a olympijským hrám v historii.). Sovětský zisk olympijského pořadatelství byl i velice pozitivně hodnocen v československém tisku. Rudé právo věnovalo vídeňskému jednání MOV velký prostor.

„Vídeň, 23. října. Poprvé v dějinách olympijského hnutí budou olympijské hry v socialistickém státě. Rozhodl o tom Mezinárodní výbor na svém střeďečném zasedání ve Vídni. Hlasování ve Slavnostním sále vídeňské radnice se zúčastnilo 64 členů MOV, z nichž většina dala svůj mandát hlavnímu městu Sovětského svazu – Moskvě. Vítězství Moskvy je oceněním významné úlohy reprezentantů Sovětského svazu ve světovém sportu i pořadatelských schopností organizátorů, kteří již mnohokrát hostili účastníky vrcholných soutěží. Poměr hlasů, které členové MOV rozdělili mezi Moskvu a druhého kandidáta Los Angeles, nebude podle předsedy MOV lorda Killanina zveřejněn. Světové agentury však shodně konstatují, že vítězství Moskvy bylo zcela přesvědčivé.“¹⁸⁹

Ještě větší prostor byl této události věnován na poslední straně, která patřila všeobecně sportu, kde se většina článků týkala olympijských her.

¹⁸⁷ Mexico City usilovalo o pořadatelství her již v roce 1956 (pořadatelství přiřčeno Melbourne) a 1960 (pořadatelství přiřčeno Římu), uspělo až na třetí pokus, kdy mu bylo na 60. zasedání MOV v západoněmeckém Baden-Badenu dne 18. října 1963 svěřeno pořadatelství XIX. letních olympijských her v roce 1968. Srv. <http://www.aldaver.com/votes.html>, nebo Minutes of the 60th Session of the International Olympic Committee Baden-Baden, October 14th-20th 1963, in *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1964 February No. 85, s. 68-73.

¹⁸⁸ POPOV, S. - SREBNICKIJ, A., *Moskva, město olympiády*, Moskva 1978, s. 4

¹⁸⁹ Poprvé v hlavním městě socialistické země, Olympiáda v Moskvě, *Rudé Právo*, ročník 55, číslo 252, 24. 10. 1974, s. 1.

Rudé právo přineslo na zadní straně tento článek: „Pět minut po desáté se definitivně zavřely dveře erbovní síně starobylé vídeňské radnice a šéf protokolu zasedání MOV oznámil, že uvnitř je celkem 64 delegátů. Bylo přesně 9,37, když si proklestil cestu mezi hloučky vzrušeně debatujících hostů, zástupců federací a novinářů předseda Mezinárodního olympijského výboru lord Killamin. Vrčení kamer sledovalo každý jeho krok, a když vystoupil k mikrofonu, bylo jediným zvukem uprostřed náhlého ticha. Jeho vystoupení trvalo šest vteřin a obsahovalo šest slov: „Pořadatelem olympijských her 1980 bude Moskva“. Šest slov, která sice už „visela ve vzduchu“ týdnů a měsíce jako jediná alternativa při objektivním a reálném pohledu na věc, která však teprve nyní, kdy byla vyslovena z povolaných úst, dostala podobu nádherného faktu“.¹⁹⁰

3.2. Organizace her

Přípravný výbor vznikl v lednu roku 1974.¹⁹¹ Již v říjnu předchozího roku dodala sovětská vláda Mezinárodnímu olympijskému výboru finanční záruku za organizování her. Tento krok vycházel z neblahé zkušenosti MOV, když se americký Denver vzdal pořadatelství her v roce 1976 kvůli financování her (Bude zmíněno v kapitole věnované vztahu USA a olympijských her.).

Samotný organizační výbor XXII. her pod názvem Olympiáda 80 vznikl 20. února 1975.¹⁹² Jeho řídicím orgánem byla členská schůze, výkonným orgánem pak předsednictvo. Při olympijském výboru bylo vytvořeno 22 stálých komisí. Výbor začal vlastní práci 25. března téhož roku. Postupně se také zvedal počet pracovníků výboru a na konci roku 1975 pro něj pracovalo kolem 100 lidí.¹⁹³ Následně začal být vydáván měsíčník Olympiády 80.

Vycházel v pěti světových jazycích, kromě ruštiny se jednalo ještě o španělštinu, angličtinu, němčinu a francouzštinu. Když bylo určováno datum konání moskevských her, byla snaha využít nejmodernějších vědeckých poznatků.

Jejich datum bylo vybráno i na základě studie Všesvazového vědecko-výzkumného ústavu hydrometeorologických informací.

¹⁹⁰ Poprvé v historii socialistický stát pořadatelem OH – Moskva zvítězila, *Rudé právo*, ročník 55, číslo 252, 24.10. 1974, s. 8.

¹⁹¹ POPOV, S. - SREBNICKIJ, A., *Moskva, město olympiády*, Moskva 1978, s. 11

¹⁹² *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 10.

¹⁹³ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 12, Srv. : POPOV, S. - SREBNICKIJ, A., *Moskva, město olympiády*, Moskva 1978, s. 8, udává více než 200 osob pracujících pro organizační výbor.

Tato studie vycházela z dlouhodobého, takřka 100 letého (od roku 1879), pozorování počasí. To mělo být v daném termínu teplé, s minimem větrných dnů a maximálně s občasnými přeháňkami. Stejně tak mělo počasí vyhovovat i olympijskému Tallinu, kde se konaly závody olympijské regaty.

Dalším důvodem, proč byl termín her určen tak, jak byl, byla skutečnost, že bylo možno využít ubytovacích kapacit vysokoškolských kolejí pro ubytování zahraničních hostů. Kalendář jednotlivých sportovních akcí her byl Mezinárodním olympijským výborem schválen již v červnu 1977. Organizátoři moskevských her vycházeli při sestavování programu her ze zkušeností organizátorů předchozích her, ale pokusili se i o některé inovace. Se souhlasem představitelů jednotlivých sportovních federací byl program upraven tak, aby docházelo k co nejmenšímu kolidování časů jednotlivých finálových závodů.

Pořadatelé předpokládali, že her se bude účastnit kolem 12000 sportovců z více než 100 zemí světa.¹⁹⁴ Vzhledem k výše zmíněnému programu bylo zřejmé, že účastníci budou soutěžit v 21 sportech a ve 203 disciplínách. Pro tyto účely byli speciálně připravováni domácí rozhodčí, kteří měli na soutěže dozírat. Domácích rozhodčích mělo být kolem 2500, počítalo se s účastí více než jednoho tisíce rozhodčích ze zahraničí. Velký prostor byl věnován také médiím, předpokládalo se, že hry bude sledovat kolem 7400 akreditovaných zpravodajů z celého světa, Organizátoři také očekávali účast více jak 850 čestných hostů a 300 různých zástupců nejrůznějších mezinárodních sportovních organizací.

Organizátoři již ve své kandidatuře nezapomněli zmínit, že Moskva má s pořádáním velkých sportovních událostí poměrně velké zkušenosti. Jednalo se hlavně o mistrovství světa či Evropy v různých sportech. Vlastní kapitolu tvořily pravidelně pořádané sovětské spartakiády a Světové studentské hry, které Moskva hostila v roce 1973.

V červenci 1971 byl přijat také strategický plán pro rozvoj sportovního zázemí Moskvy až do roku 1990.¹⁹⁵ Samotné pořadatelství urychlilo stavbu sportovních komplexů nebo jednotlivých sportovišť, která byla již zahrnuta v tomto plánu.

¹⁹⁴ POPOV, S. - SREBNICKIJ, A., *Moskva, město olympiády*, Moskva 1978, s. 10.

¹⁹⁵ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 42.

Rozvoj byl také urychlen v oblasti budování nových hotelových komplexů či jiného ubytování, silnic a komunikací (např. i další terminál letiště). Při budování zařízení pro olympijské hry byla Moskva rozdělena do šesti samostatných zón.

Snahou bylo také maximálně využít již sportoviště stojící. Práce byly rozvrženy postupně od roku 1976 až do počátku roku 1980.

3.3. Olympijská vesnice

Komplex budov olympijské vesnice byl navržen a umístěn v jihozápadní části Moskvy. Po skončení her se stala základem nové moskevské rezidenční čtvrtě. Její rychlá výstavba byla důsledkem využití prefabrikovaných materiálů. Vesnice zabírala plochu 170 hektarů. Samotnou vesnici tvořilo osmnáct šestnáctipodlažních budov.¹⁹⁶ V nich se nacházely 2-3 pokojové byty. V každém pokoji se počítalo s ubytováním pro dva až tři sportovce.¹⁹⁷ Celková kapacita olympijské vesnice činila až 14000 osob. Kromě samotného ubytování měli sportovci k dispozici další vybavení. V areálu vesnice se nacházela tréninková zařízení, k dispozici byl atletický stadion, tři kryté haly, fotbalové hřiště a krytý bazén. Z dalšího vybavení mohl areál nabídnout přednáškový sál s kapacitou 1,200 sedadel, dvě kina, veřejnou jídelnu, restaurace, bary a obchody. Součástí bylo i medicínské centrum. Celý komplex byl doplněn rozsáhlým parkem. V centru vesnice byl připraven prostor pro přepravu sportovců. Ta byla zajištěna kyvadlovou dopravou minibusy a na tento prostor dále navazovalo parkoviště s kapacitou 1000 automobilů a 300 autobusů.

Poloha olympijské vesnice byla volena s ohledem na časovou dostupnost k jednotlivým sportovištím (Nejvzdálenější sportovní areály CSKA a Dynamo měly být dosažitelné do 20 minut.).¹⁹⁸ Zásobování bylo zajištěno soustavou podzemních tunelů. Olympijská vesnice byla oficiálně otevřena 27. června 1980 v 17 hodin moskevského času.¹⁹⁹

¹⁹⁶ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 2, s. 310

¹⁹⁷ Tuto skutečnost považovali pořadatelé za unikátní, neboť vesnice předchozích olympiád podle jejich mínění takovýto komfort pro sportovce nenabízely. Srv.: POPOV, S. - SREBNICKIJ, A., *Moskva, město olympiády*, Moskva 1978, s. 13.

¹⁹⁸ KROUTIL, F., *Moskva olympijská*, Praha 1980, s. 13.

¹⁹⁹ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 2, s. 308.

Celého ceremoniálu se účastnili zástupci z MOV, organizačního výboru her, zástupci domácího olympijského výboru i jiných národních olympijských výborů a vedení moskevské radnice. V době her zde bylo ubytováno 8310 hostů a sportovců z 81 zemí, které se her účastnily.²⁰⁰ Samotná stavba budov olympijské vesnice probíhala v letech 1975 – 1977.²⁰¹ Olympijskou vesnici, stejně jako řadu dalších zařízení pro olympijské hry, projektoval Moskprojekt 1.

3.4. Kongres MOV, změna vedení

V rámci XXII. letních olympijských her se konal krátce před jejich vlastním začátkem 83. kongres Mezinárodního olympijského výboru. Samotnému kongresu předcházelo jednání některých komisí v rámci MOV. Vlastní kongres zasedal ve dnech 15. – 18. července.²⁰²

Členové MOV, kromě jednání týkajících se současného stavu olympijského hnutí a jeho dalšího rozvoje, vyslechli zprávy zástupců organizačních výborů olympijských her, které se budou konat v roce 1984 v Los Angeles a Sarajevu. K jejich prezentaci došlo ve dnech 15. a 16. července.²⁰³ Byl oznámen oficiální počet startujících reprezentací moskevských her, tedy 81.²⁰⁴ Jednalo se také o budoucím zvýšení olympijských sportů. Na olympijských hrách se tak například měl objevit stolní tenis, o rozšíření se debatovalo u atletických disciplín či v plavání.

Jedním ze zásadních kroků v oblasti řízení MOV byla volba nového předsedy. Lord Killanin²⁰⁵ oznámil svůj záměr ukončit své předsednické působení. K samotné volbě nového předsedy Mezinárodního olympijského výboru došlo 17. července.²⁰⁶

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ KROUTIL, F., *Moskva olympijská*, Praha 1980, s. 13

²⁰² *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 2, s. 311.

²⁰³ Olympijský oheň se blíží Moskvě, *Rudé Právo*, ročník 60, číslo 164, 14.7.1980, s. 8

²⁰⁴ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, s. 7.

²⁰⁵ Michael Morris Killanin, třetí baron Killanin (30. 7. 1914 – 25. 4. 1999), irský novinář, sportovní funkcionář, producent, od roku 1950 předseda Irského olympijského výboru, od roku 1952 zástupce Irska v MOV, v letech 1968 – 1972 místopředseda MOV, předsedou MOV zvolen po hrách v Mnichově 1972. Jeho předchůdcem byl Američan Every Brundage (1887 – 1975, ve funkci 1952 – 1972). Rezignoval na 83. zasedání Mezinárodního olympijského výboru v Moskvě v květnu 1980. V literatuře uváděn i jako Lord Killanin. Autor, či spoluautor řady prací týkajících se olympijských her a olympijského hnutí. Např. Autobiografie: *My Olympic years* (1983); *The Olympic game 1984* (1983). Stručný životopis např.: Lord Killanin, president, in: *Olympic Review*, 1972, s. 393 - 394.

²⁰⁶ Samaranch novým předsedou MOV, *Rudé Právo*, ročník 60., číslo 167, 17.7. 1980, s. 8.

Zvolen byl španělský diplomat, člen MOV a bývalý místopředseda, šedesátiletý Juan Antonio Samaranch.²⁰⁷ V době volby bylo v jednacím sále 77 členů Mezinárodního olympijského výboru. Volba byla tajná a po jejím skončení byly hlasovací lístky spáleny. Samaranch byl zvolen již v prvním kole, volební období bylo osmileté. Jeho volba byla považována všeobecně za velice dobrý krok, neboť v olympijském výboru pracoval již řadu let a zastával již několik významných funkcí. (Kromě zmíněného místopředsednictví byl například šéfem protokolu atd..) Jeho předsednictví začalo oficiálně až po skončení moskevských her. Lord Killanin byl následně zvolen čestným předsedou MOV. Na počest odstoupivšího předsedy byla pořádána slavnostní recepce a celý kongres zakončila jeho tisková konference dne 18. července 1980. Celý program kongresu byl doprovázen řadou kulturních akcí, jako bylo divadlo a koncerty.

3.5. Haly a sportoviště letních olympijských her v Moskvě 1980

Ústřední stadion V. I. Lenina²⁰⁸ v Lužnikách byl postaven již roku 1956 pro finále první letní sovětské spartakiády. V roce 1957²⁰⁹ byl využit pro finále hokejového mistrovství světa, které Moskva v tomto roce hostila. Návštěva 55000 diváků byla ve své době rekordní. Stadion patřil k nejvyužívanějším sportovištím Moskvy. Každý rok se zde konalo na 15000²¹⁰ různých soutěží od turnajů školní mládeže až po mistrovství světa v nejrůznějších sportech. Kapacita v době her byla stanovena na 103000 diváků.

²⁰⁷ Juan Antonio Samaranch (17. 7. 1920 – 21. 4. 2010), španělský podnikatel, diplomat a sportovní funkcionář, členem Mezinárodního olympijského výboru byl od roku 1966, kdy se dostal do čela národního výboru Španělska jako tajemník pro sport, v letech 1974 – 1978 byl místopředsedou MOV, v letech 1977 – 1980 zastával post velvyslance v Mongolsku a SSSR. V květnu 1980 v rámci moskevského kongresu byl za odstoupivšího Lorda Killanina zvolen předsedou MOV. V roce 1991 byl španělským králem povýšen do šlechtického stavu. Ve funkci byl až do roku 2001, kdy odmítl další funkční období. Zvláště závěr jeho působení byl spojen se skandály okolo přidělování pořadatelství her (zvláště americké Salt Lake City). Ve funkci byl 21 let, déle MOV vedl jen Pierre de Coubertin (29 let). Později byl zvolen čestným předsedou MOV. Ve funkci ho nahradil belgický lékař a bývalý olympionik (jachtař), Jacques Rogge, který vedl MOV do května 2013. Jeho osobou a působením se zabývají např. tyto práce: MILLER, D., *Olympic revolution, The biography of Juan Antonio Samaranch*, London 1992; WENN, S.-BARNEY, R. - MARTYN, S., *Tarnished Rings: The International Olympic Committee and the Salt Lake City Bid Scandal*, Syracuse University Press, 2011, Stručný životopis např. The 83rd IOC Session principál decision, in: *Olympic Review*, 1980 August, No. 154, s. 410 – 412.

²⁰⁸ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 46 – 51.

²⁰⁹ VYHLÍDAL, F. - KRÍŽ, F., *Kronika mistrovství světa v ledním hokeji 1920 – 2005*, Praha, s. 92 – 94.

²¹⁰ POPOV, S. - SREBNICKIJ, A., *Moskva město olympiády 80*, Moskva 1978, s. 34.

Vybavení stadionů souviselo se soutěžemi, které zde probíhaly. K dispozici bylo osm běžeckých drah a prostory pro další atletické disciplíny, zázemí pro koně a fotbalové hřiště. Samozřejmě pak další vybavení pro tisk, rozhodčí, v neposlední řadě zázemí pro vystupující na slavnostním zahájení a zakončení her. Osvětlení stadionu zajišťovala čtveřice halogenových polí umístěných na devadesáti šestimetrových věžích. Celý areál zaujímal rozlohu 180 hektarů. V jeho nejbližším okolí se nacházela nová parkoviště pro auta a speciální pro autobusy, zastávky trolejbusů a metra. V okolí centrálního stadionu se nacházejí další menší haly, které hostily olympijské soutěže.

Tzv. Menší hala²¹¹ byla postavena v roce 1956 a, jako řada hal, sloužila před olympiádou sovětské spartakiádě, univerziádě a dalším sportům, byla určena pro týmové sporty. Nacházela se zde hřiště pro tenis, basketbal a další sporty. Pro potřeby olympijských her byla modernizována a zastřešena. Díky těmto úpravám se mírně zmenšil původní prostor, který hala poskytovala, ale nakonec bylo k dispozici hřiště o rozměrech 64x36 metrů. V případě potřeby mohla být v klimatizované hale zřízena i ledová plocha. Její kapacita činila 8300 diváků. Během her byla využívána i pro kulturní účely.

Palác sportů²¹² byl postaven roku 1956. Jeho kapacita byla 13700 diváků. V témž roce byla hala využita pro sovětskou spartakiádu. Pro stejný účel pak byla využita ještě v letech 1959, 1964, 1967, 1971 a 1979. Palác sportů hostil 4x mistrovství světa v ledním hokeji.²¹³ Poprvé již rok po svém otevření roku 1957, naposledy v roce 1986. V roce 1972 se zde odehrály 4 zápasy tzv. Summit Series.²¹⁴

²¹¹ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 52 – 56.

²¹² *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 58 – 60.

²¹³ V letech 1957, 1973, 1979, 1986. Srv. VYHLÍDAL, F. – KRÍŽ, *František, Kronika mistrovství světa v ledním hokeji 1920 – 2005*, Praha 2005 s. 92 – 94, 162 – 166, 193 – 198, 219 – 223.

²¹⁴ Tzv. Série století mezi kanadskou reprezentací složenou z profesionálů z NHL a reprezentací Sovětského svazu, první čtyři zápasy ve dnech 2. – 9. září byly sehrány v kanadských městech Vancouver, Montreal, Winnipeg a Toronto, zbylé čtyři zápasy byly odehrány ve dnech 22. - 28. září 1972 v Moskvě. Sérii vyhrál tým Kanady výsledkem: 4 výhry, 1 remíza, 3 porážky. Samotnou Summit Series se zabývá např. PODNIEKS, A., *Team Canada 1972: The Official 40th Anniversary Celebration of the Summit Series*, New York 2012; BENDELL, R. – PATSKOU, P. MAcASKILL, R., 1972: *The Summit Series, Canada vs. USSR - Stats, Lies & Videotape: The Untold Story of Hockey's Series of the Century*, New York 2012.

Taktěž 5. – 8. zápas obdobné série zde byl sehrán v roce 1974.²¹⁵

Hala nehostila pouze hokejová utkání, jak by se mohlo zdát z předchozích řádků, ale byla využívána i pro další sporty. Pořádala se zde mistrovství světa v basketbalu, gymnastice, boxu, volejbalu, krasobruslení i futsalu. Hlavní sál má velikost 90x120 metrů. Stejně jako ostatní haly byl vnitřní prostor pro potřeby her upraven. Podle uspořádání prostoru na jednotlivé závody se kapacita haly pohybovala mezi 12 – 13 tisíci diváků. Kromě samotných závodů byla využívána i pro kulturní účely.

Olympijský bazén²¹⁶ se také nacházel v areálu Lužniky, čili v blízkosti hlavního olympijského stadionu. Postaven byl již v roce 1957. Před rekonstrukcí byly v areálu stadionu dva bazény, první o rozměrech 50x22 metrů, který sloužil hlavně pro plavecké závody, a druhý, výrazně menší, o rozměrech 25x22 pro účely tréninku. Pro potřeby her byly oba rozšířeny a upraveny. Po rekonstrukci měl areál kapacitu 10500 diváků. Pro lepší orientaci návštěvníků byl prostor rozdělen na více zón. Rekonstrukcí prošly prostory pro rozhodčí, média a čestné hosty, pro které byl vyhrazen západní prostor stadionu. Opačná, tedy východní strana, sloužila sportovcům.

Hala Družba,²¹⁷ jedna z nových víceúčelových arén byla pro hry postavena v roce 1979. Postavena byla jižně od hlavního stadionu V. I. Lenina. V roce svého otevření hostila finále letní sovětské spartakiády. Vnitřní prostor haly je 42x42 metrů, rozdělen byl na dvě části. V horní části se nacházel prostor pro samotná utkání, šatny a občerstvení. Spodní část pak fungovala jako tréninkový prostor (nacházely se zde další menší haly) a technické zázemí haly, jako bylo topení, klimatizace a odvětrávání. V prostoru mezi těmito halami mohl být zřízen tenisový kurt, v zimě pak mohl být prostor využit pro ledovou plochu.

²¹⁵ Obdobná série (taktěž označovaná jako Summit Series 1974) zápasů mezi sovětskou reprezentací a výběrem kanadských profesionálů z WHA (World Hockey Asociession - profesionální hokejová liga 1972 – 1979, zanikla, konkurenční soutěže NHL), kteří se původní Summit Series účastnit nesměli, hráno v kanadských městech Quebec, Toronto, Winnipeg a Vancouver ve dnech 17. – 23. září 1974, tak jako při Summit Series se 5. - 8. zápas hrál ve dnech 1. - 6. října 1974 v Moskvě. V sérii zvítězili hokejisté SSSR výsledkem: 4 výhry, 1 remíza, 3 porážky. Jednou z příčin této i předešlé série byla snaha o konfrontaci mezi nejlepšími sovětskými a kanadskými hokejisty. Kanadčané z důvodu zákazu startu profesionálů na MS na tento turnaj národní tým nevysílali (v letech 1970 – 1976). Literatura např. BEDDOES J. – BEDDOES, D., *Summit 1974, The Canada / Russia Hockey Series*, New York 1974.

²¹⁶ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 55 – 57.

²¹⁷ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 61 – 64.

Vzhledem k odděleným vstupům mohly obě části fungovat nezávisle na sobě. Kapacita arény byla určena na 3900, podle potřeby byla variabilní.

Sportovní olympijský komplex na třídě Míru

Dalším místem, kde probíhaly olympijské soutěže, byl komplex v oblasti třídy Míru. Pro potřeby olympiády 1980 zde byla postavena velká krytá hala a krytý bazén. Areál zaujímá plochu 20 hektarů. V okolí bylo zřízeno parkoviště pro 2800 aut, v blízkosti se nachází stanice metra.

Hala²¹⁸ byla vyprojektována již v roce 1969. Předpokládalo se, že k realizaci stavby dojde výrazně dříve. Postavena však byla až pro samotné hry. Projektční středisko bylo stejné jako v případě výše zmíněné haly Družba (Mosprojekt-2). Její kapacita měla pro sportovní potřeby velkou variabilitu (počítala s 35000 – 45000 diváky, tuto variabilitu umožňoval částečný přesun sedadel). Uvnitř haly byla k dispozici plocha 120x86 metrů, mohlo zde být například zřízeno fotbalové hřiště. Taktéž se počítalo s úpravou haly pro hokej. Celý prostor bylo možno rozdělit na dvě zcela nezávislé haly, neboť k dispozici byla zvukotěsná přepážka s vlastní výsledkové tabule a další náležitosti. Vlastní hala byla pro potřeby her rozdělena do pěti samostatných zón. Ty zahrnovaly prostory pro sportovce, tisk, technické zázemí a další. Hala sloužila i kulturním účelům. Její konstrukce byla v tehdejší Sovětském svazu unikátní a do té doby ojedinělá.²¹⁹

Krytý bazén²²⁰ představoval moderní plavecký stadion. Závodníci měli k dispozici šest bazénů, pět tělocvičen, bazény pro rozcvičení. Bazén, používaný pro závody, má stejně tak jako bazén pro rozcvičení délku 50 metrů, široký je 25 metrů a hluboký 2,2 m. V prostorách, kde se konaly skokanské soutěže, byl k dispozici taktéž tréninkový bazén, vlastní závodní bazén měl rozměry 33x25 metrů, hloubka byla stanovena na 6 metrů.

Skokanské můstky měly výšku 10 a 5,75 metru. Poslední částí bazénu byly prostory pro děti a výuku plavání. Součástí haly bylo několik menších tělocvičen. Vlastní hlediště mělo kapacitu 10500 diváků.

²¹⁸ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 65 – 71.

²¹⁹ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 71.

²²⁰ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 72 – 76.

Sportoviště Dynamo Moskva

Tzv. velká aréna²²¹ byla postavena roku 1928. Kromě fotbalového hřiště nabízela i lehkootletické vybavení jako je běžecká dráha. Velkou renovací prošla pro potřeby olympijských her. Ta byla provedena o rok dříve. Upravena byla nejen samotná aréna, ale i tréninkové prostory, taktéž lehkootletické vybavení, přestože stadion pro hry sloužil pouze fotbalu. Zřízeno bylo například umělé osvětlení spočívající na čtyřech 69 metrových sloupech, uvnitř došlo také k opravám a úpravám, postaveny byly prostory pro delegace a tisk.

Tzv. malá aréna²²² byla stejně jako velký stadion postavena roku 1928. Před hrami prošla hala rozsáhlou rekonstrukcí, tyto práce probíhaly v roce 1979. Renovováno bylo samotné hřiště, ale také atletická dráha, která byla kolem hřiště a byla pokryta novým syntetickým povrchem. Do hlediště se vešlo 5000 diváků. Prostor byl rozdělen na oddělené sekce pro čestné hosty, funkcionáře. Tisku byl vyhrazen prostor uprostřed a další část pro diváky. Zázemí pro sportovce bylo umístěno ve východní části pod stadionem. Zde bylo umístěno šest šaten, sprchy, prostory pro rozhodčí a regeneraci hráčů. K západní straně přiléhala další budova. Její součástí byly dvě tělocvičny o rozměrech 54x36 a 72x36 metrů.

Palác sportů Dynamo, byl další arénou vybudovanou pro potřeby her.²²³ Vnitřní prostor haly nabízí hřiště o rozměrech 48x26 metrů, výška haly je 16 metrů. Povrch haly byl syntetický. Do hlediště se vešlo 5,000 diváků. Hala byla dále vybavena dvěma tréninkovými halami o velikosti 42x24 metrů, dále pak osm šatnami s oddělenými sprchami a saunami. Sportovcům byla k dispozici také posilovna. V přízemí byl zřízen prostor pro tiskové středisko a rozhodčí. Hala byla stavěna jako multifunkční.

Sloužit měla týmovým sportům, jako byl volejbal, házená a basketbal, z ostatních sportů se předpokládalo využití na tenis, badminton, stolní tenis, gymnastiku a další.

²²¹ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad, Volume 2, Part 1, s. 76.*

²²² *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad, Volume 2, Part 1, s. 76 – 79.*

²²³ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad, Volume 2, Part 1, s. 86 – 89.*

Oblast Krilatské

Lukostřelecká střelnice²²⁴ zaujímal rozlohu 220x90 metrů. Nacházela se nedaleko vodního kanálu. Samotná střelnice byla rozdělena na dva sektory pro závody mužů a žen. Uprostřed desetimetrového pásu se nacházela věž pro rozhodčí. Celá střelnice nabízela sedmdesát střeleckých stanovišť, každé se svým terčem. Samotné budovy technického zařízení nebyly postaveny příliš daleko, výsledkové tabule a další informační zařízení byla umístěna po stranách obou sektorů. Za zády sportovců pak byla umístěna krytá tribuna, její část byla, jako u všech stanovišť, rozdělena mezi čestné hosty, delegáty a tisk a běžné návštěvníky. Samozřejmostí byly šatny a další hygienická zařízení pro sportovce, která byla umístěna nalevo od hlavní tribuny. Nedaleko bylo také tréninkové hřiště. Kapacita střelnice byla stanovena na 3000 diváků.

Veslařský kanál²²⁵ byl vybudován v části Moskvy, která již před hrami sloužila jako místo pro rekreaci a sport. Nedaleko se nachází stanice metra a oblast je s městem propojena i autobusovou dopravou. Část kanálu byla vybudována pro mistrovství Evropy ve veslování v roce 1973. Další část byla roku 1979 postavena pro finále VII. všesovětské spartakiády. Je součástí komplexu, jehož dalšími částmi je velodrom, lukostřelecká střelnice a cyklistický okruh. Kanál byl napájen z nedaleké řeky Moskvy. Dlouhý byl 2,3 kilometru a 125 metrů široký, hloubka je 3,5 metru. Vedle hlavního kanálu byl paralelně vybudován zpětný kanál o šířce 75 metrů. Sloužil k přesunu lodí na start a k tréninku, což byl do té doby originální stavební prvek. Hlavní kanál byl rozdělen na osm drah širokých 13,5 metru pro závody veslářů a na jedenáct drah pro kanoistické závody. Každých 250 metrů podél kanálu bylo umístěno stanoviště pro rozhodčího. Další část rozhodčích měla stanoviště v devět metrů vysoké věži umístěné v blízkosti startu. Hlavní část hlediště se nacházela v blízkosti cíle, krytá tribuna měla kapacitu 3400 diváků. Další zázemím pro tuto část návštěvníků byla nedaleká třípatrová administrativní budova. V okolí však byly instalovány další dočasné prostory a tribuny pro diváky, takže veslařským soutěžím mohlo přihlížet více než 20000 fanoušků. V prostoru mezi oběma kanály byla místa vyhrazená pro samotné závodníky. Na tomto ostrově byla umístěna i výsledková tabule.

²²⁴ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 95 - 96.

²²⁵ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 90 - 94.

Výpravám byl k dispozici sklad pro uložení až 400 lodí umístěný v oblasti cíle, dále zde byly další budovy pro sportovní a technické zázemí.

Olympijský velodrom²²⁶ byl postaven na břehu řeky Moskvy pro potřeby her. Konstruován byl pro 6000 diváků, část hlediště byla vyhrazena pro čestné hosty a rozhodčí. Technické zázemí a zázemí pro sportovce bylo umístěno v prostoru pod hledištěm, k dispozici zde byl sklad materiálu a dílny. V těchto prostorách se nacházelo i zázemí pro tisk. Výsledková tabule byla uprostřed haly. Povrch velodromu byl vyroben ze sibiřského modřínu a odpovídal všem parametrům Amatérské cyklistické federace. Jeho délka je 333,3 metru, šířka 9 metrů. V rovinkách, dlouhých 37 metrů, má sklon 11 stupňů, v zatáčkách, které mají poloměr 33 metrů, je sklon až 42 stupňů. Centrální plocha měla umělý povrch využitelný i pro další sporty. Velodrom má takřka oválný tvar o rozměrech 168x138 metrů. V jeho okolí byly sportovcům k dispozici další menší tělocvičny.

Bylo to poprvé v historii olympijských her, kdy byl pro potřeby silničního cyklistického závodu vybudován speciální okruh.²²⁷ Umístěn byl nedaleko od velodromu, podél řeky Moskvy. Měřil 13,5 kilometru včetně 1,2 kilometru dlouhé cílové rovinky. Šířka byla stanovena na čtrnáct metrů v cílové rovině, v ostatních částech okruhu byla šířka sedm metrů. Povrch byl pokryt asfaltem a samotný okruh ohraničoval 1,5 metru vysoký živý plot. Technické zázemí, tribuna pro hosty i obyčejné diváky byla umístěna v blízkosti cíle. Některá technická zařízení sdílel okruh s nedalekým velodromem. Kapacita hlediště byla 4000 diváků.

Pro trať časovky družstev²²⁸ byla určena část dálnice Minsk – Moskva. Start se nacházel na 23. kilometru dálnice a na kilometru číslo 73 se závodníci otáčeli a vraceli se směrem zpět k Moskvě. Dočasná tribuna pro diváky byla nainstalována v prostoru společného startu a cíle mezi 19. a 23. kilometrem. Taktéž dočasně bylo postaveno potřebné zázemí. Kapacita těchto montovaných tribun byla 1800 diváků. Po skončení závodu byly tribuny rozloženy a přemístěny k cyklistickému okruhu, kde byly znovu smontovány.

²²⁶ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 97 – 101.

²²⁷ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 102 – 103.

²²⁸ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 103.

Ostatní sportovní zařízení v Moskvě mimo výše uvedené komplexy

Stadion mladých pionýrů²²⁹ patřil k největším zařízením pro dětský sport v tehdejším Sovětském svazu. Postaven byl v letech 1932 – 1934. Nabízel fotbalový stadion obklopený atletickou drahou, dva volejbalové kurty a šest kurtů na tenis. Roku 1968 byla ještě přistavěna krytá tělocvična. Pro olympijské hry prošel rekonstrukcí, aby splňoval všechny podmínky olympijského stadionu pro pozemní hokej. Jeho kapacita byla 5000 diváků.

Jezdecký komplex²³⁰ byl postaven pro hry na okraji tzv. Bitcevského lesoparku na ploše 45 hektarů. S centrem Moskvy byl propojen autobusy a metrem. Samotný komplex budov a zřízení byl rozdělen do tří zón podle svého využití. Pro závody ve skocích byla vyhrazena plocha o rozměrech 100x150 metrů. Přilehlé hlediště mělo kapacitu 12000 diváků. Plocha pro závody v drezůře byla 60x20 metrů. Aréna pojala 3000 diváků (Z tohoto počtu bylo 2000 sedadel provizorních a po skončení her byly znovu rozloženy.). K dispozici byla také krytá hala o rozměrech 90x38 metrů s 2000 sedadly. V tomto sektoru se nacházela dráha pro běžecký závod dlouhá 7695 metrů. V této části bojovali v běhu moderní pětibojaři. Poslední částí byl prostor pro rovinové závody, měřil 1650 metrů.

Velké prostory byly vyhrazeny pro trénink. Jednalo se například o šest ploch pro drezůru, dále byl závodníkům k dispozici krytý bazén, posilovny, střelnice. Součástí komplexu byl i hotel pro 150 hostů, bar a restaurace.

Pro koně byly k dispozici stáje a veterinární ošetřovna, obojí se nacházelo taktéž v jezdeckém komplexu.

Střelnice v Mitišči²³¹ patřila pod moskevské Dynamo. Postavena byla v roce 1957 a pro pořadatelství letní olympiády prošla rekonstrukcí tak, aby splňovala všechna kritéria Mezinárodní střelecké federace. Rekonstrukce byla dokončena již v roce 1979 a střelnice proto byla využita pro soutěže VII. letní spartakiády. Zařízení zahrnovala několik různých ploch pro jednotlivé střelecké závody. Byl zde padesátimetrový prostor s devadesáti stanovišti a 1150 místy pro diváky. Dvacet pět metrů dlouhé stanoviště pro šestnáct závodníků s dalšími 550 diváckými místy. Další padesátimetrové prostory byly vyhrazeny pro tři střelce na pohyblivé terče, do přilehlého hlediště se vešlo 330 diváků.

²²⁹ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 80 – 81.

²³⁰ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 104 – 110.

²³¹ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 118 – 121.

Poslední částí pro závodníky byl prostor pro střelbu na hliněné holuby, kde se nacházelo opět hlediště pro 300 fanoušků.

V areálu byly další budovy, které fungovaly jako centra pro tisk, čestné hosty atd. Součástí byla stanice první pomoci a pošta. Další prostory byly vyhrazeny technickému zázemí celé střelnice. Byly zde sklady, trafostanice a vytápění. Střelnice byla vybavena řadou tunelů pro usnadnění přesunu závodníků, rozhodčích i ostatního personálu.

Stavba této kryté haly Izmajlovo²³² byla již dříve naplánována jako součást sportovního vybavení východní zóny Moskvy. Stojí ve stejnojmenném parku a nedaleko je taktéž stejnojmenná stanice metra a hotelový komplex, největší v tehdejší Moskvě. Patří do budov komplexu Ústředního ústavu tělesné výchovy. Samotná hala měřila 72x66 metrů, výška pak byla 15 metrů. Pro potřeby her zde bylo instalováno dočasné podium o rozměrech 25x35 metrů, jeho výška byla jeden metr. Na něm bylo uprostřed umístěno další samotné vzpěračské podium o rozměrech 4x4 metry. Za ním pak byla výsledková tabule. Kapacita haly byla pro olympijské soutěže stanovena na 5000 míst. Sportovcům byla k dispozici tréninková 36x36 metrů, měřící hala s devíti vzpěračskými podii a prostory pro regeneraci.

Stadion Sokolniki²³³ leží ve stejnojmenném parku. Původně zde bylo pouze venkovní kluziště. V době příprav na letní univerziádu roku 1973 byl prostor zastřešen. Vznikla tak aréna o velikosti 113x80 metrů. Pro potřeby her byla aréna upravena. Rekonstruováno a přeorganizováno bylo hlediště. Z celkové kapacity 6800 diváků byly vyhrazeny sektory pro čestné hosty, rozhodčí, delegáty, tisk a komentátory.

Jako levé křídlo paláce byla přistavěna pětipodlažní budova, která sloužila jako administrativní a tiskové centrum. Vedle haly vyrostla menší tréninková hala. Oba sportovní sály byly propojeny podzemním tunelem.

Pro potřeby her byl instalován do haly umělý povrch. Hala měla výšku 16 metrů, vlastní prostor pro hřiště pak 65x36 metrů. Umělý povrch byl nainstalován také v tréninkové hale, která svými rozměry 107x39 metrů dovolovala zřízení dvou házenkářských tréninkových ploch.

²³² *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 111 – 114.

²³³ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 114 – 117.

Sportoviště mimo Moskvu

Stadion Republiky²³⁴ byl otevřen v Kyjevě již v srpnu roku 1923. Je největším stadionem na Ukrajině a v době Sovětského svazu patřil společně s moskevskými Lužniki k největším v zemi. Za dobu své existence nesl řadu pojmenování. Nesl například jméno Lva Trockého²³⁵ a Nikity Chruščeva²³⁶, znám byl i pod jménem Všeukrainjský. V době olympiády byl označován jako stadion Republiky nebo také Olympijský. Poskytoval plochu o rozměrech 105 x 68 metrů, okolo hřiště byla k dispozici také atletická dráha. Vlastní renovací prošel rok před hrami. Upraveno bylo zázemí pro fotbalisty, postavena byla například tréninková hala s posilovnou. Osvětlení zajišťovala světla na čtyřech 73 metrových sloupech.

Stadion Dynamo Minsk²³⁷ byl postaven již v roce 1934. Za druhé světové války byl zničen a znovu postaven byl roku 1945. Jako většina stadionů té doby má kolem vlastního hřiště běžeckou dráhu. Jeho kapacita se pohybuje kolem 40000 fanoušků. Tak jako u předchozích stadionů, prošel rekonstrukcí roku 1979. Rozsáhlou adaptací prošlo zázemí pro hráče, funkcionářské prostory i samotné hlediště.

Posledním městem, kde probíhal olympijský turnaj ve fotbale, byl Leningrad.²³⁸ S výstavbou stadionu se začalo v roce 1932. Práce pokračovaly ve třicátých letech, druhá světová válka je přerušila. Po válce byl definitivně dokončen. Slavnostně byl otevřen 30. července 1950 zápasem dvou leningradských mužstev Zenitu a Dynama.

²³⁴ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 122 – 123.

²³⁵ Lev Davidovič Trockij (7.11. 1879 – 21.8.1940), sovětský bolševický intelektuál, vůdce a politik židovského původu (vlastním jménem Bronštejn), blízký spolupracovník V.I. Lenina, v době občanské války komisař vojenství a námořnictva, po převzetí moci Stalinem upadl v nemilost a odešel do exilu, zavražděn na Stalinův rozkaz v Mexiku. K životu a působení L. Trockého např. PATENAUDE, B., *Trotsky, Downfall a Revolutionary*, New York 2009; SERVICE, R., *Trotsky, A Biography*, Harvard 2009; autor řady prací o historii, dělnickém hnutí a ruské revoluci např. *Co je permanentní revoluce?* (1930); *Dějiny ruské revoluce* (3 díly, 1934 – 1936); *Evropa a Amerika* (1926); *Říjnová revoluce* (1921).

²³⁶ Nikita Sergejevič Chruščov (15. 4. 1894 - 11. 9. 1971), sovětský vůdce a politik, v letech 1953 – 1964 zastával post prvního tajemníka ÚV KSSS, v letech 1958 – 1964, předseda rady ministrů, odhalil kult osobnosti Stalina, stál v čele Sovětského svazu v době karibské i druhé berlínské krize, jeho reformistické pokusy vedly k jeho odstavení jeho oponenty od moci v roce 1964. Osobou N.I. Chruščeva se zabývají například tyto práce: TAUBMAN, W., *Chruščov a jeho doba*, Praha 2005; MOULIS, V. *Neobyčejný život Nikity Chruščova, N.S. Chruščov a jeho doba*, Praha 2006; REVERS, CH., *Russian Legends, The Life and Legacy of Nikita Khrushchev*, New York 2003, autor vlastních pamětí: *Memories of Nikita Khrushchev Volume I.,II.,III.*

²³⁷ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 123.

²³⁸ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 2, Part 1, s. 122 – 123.

Nesl jméno Vladimíra Kirova.²³⁹ Jeho kapacita byla, po dalších úpravách v průběhu let 1950 – 1951, 100000 diváků, z toho 86000 bylo pro diváky sedící. Další rekonstrukcí prošel stadion před konáním letních olympijských her. Kapacita se snížila na 72000 diváků. Tak jako stadion v Kyjevě poskytoval plochu o rozměrech 105 x 68 metrů, okolo hřiště byla k dispozici běžecká dráha. Zřízena byla tréninková hřiště, přistavěna budova s dalším vybavením jako, bylo lékařské centrum, tělocvična, zázemí pro tisk a prostory pro čestné hosty.

Olympijská regata (Tallin)

Tallin byl jako potencionální místo konání soutěží v jachtingu schválen Jachtařskou federací již v květnu 1974, tedy v době, kdy nebylo Moskvě pořadatelství ještě přiřčeno. Výstavba olympijského centra pro pořádání jachtařských závodů byla zahájena v roce 1976. Místo bylo vybráno na základě vhodných klimatických podmínek v době her. Samotné závodní dráhy byly od přístavu umístěny ve vzdálenosti mezi 2 a 10 kilometry. Jachtařské centrum se nacházelo v tallinské zátocě při ústí řeky Pirity. Kromě přístavu se zde nacházely hotely, jachtařský klub a technické zázemí pro závody jako byly sklady a loděnice. Samotné jachtařské centrum bylo děleno do několika oddělených prostor. V areálu bylo několik obchodů, rozsáhlé zpravodajské centrum a zmíněný hotel, který měl kapacitu 800 lůžek. Celý přístav, včetně vodních ploch, se rozkládal na ploše 193000 metrů čtverečních. Kotviště bylo určeno až pro 750 lodí různých velikostí. Poloha přístaviště byla dělena na několik menších prostor. Kotviště bylo před vlnami chráněno soustavou mol.

²³⁹ Sergej Mironovič Kirov (1886 – 1934), sovětský bolševický politik a vůdce, působil jako tajemník UV KS v Azerbajdžanu, později vedl výbor Komunistické strany v leningradské oblasti, těšil se velké popularitě, v roce 1934 byl zavražděn, podle spekulací byl zavražděn na Stalinův popud, jeho smrt odstartovala velké politické čistky v druhé polovině 30. let, vznikl rozsáhlý kult jeho osobnosti. Osobou S. Kirova se zabývá např. LEONE, M., *Stalin and Kirov Murder*, Yale 1989; KNIGHT, A., *Who killed Kirov ?, The Kremlin's greatest mystery*, New York 1999.

Čtvrtá kapitola

Bojkot moskevské olympiády

4.1. Počátky a jednání na půdě MOV

Američané od počátku proklamovali, že důvodem, pro který prezident Carter vyzval k bojkotu moskevské olympiády, bylo sovětské napadení Afghánistánu. Carter také na invazi zareagoval velice rychle již 28. prosince 1979²⁴⁰ při svém prvním vystoupení v Bílém domě. Oznámil, že v důsledku invaze budou jako sankce zastaveny dodávky obilí do Sovětského svazu. Sovětskou invazi do Afghánistánu označil „za největší hrozbu od konce druhé světové války.“²⁴¹

Ke stejnému kroku se odhodlala i australská vláda, když se k embargu 7. ledna oficiálně připojila.²⁴² Naopak Francie tyto sankce odmítla.²⁴³ Proti ekonomickým sankcím, ale i bojkotu se stavěla republikánská opozice, podle ní byli embargem poškozováni domácí zemědělství producenti obilí.²⁴⁴

Dále Spojené státy jednostranně odstoupily od smlouvy SALT II., která zatím čekala na ratifikaci americkým Senátem.

Prezident Carter doporučil dne 3. ledna 1980 Senátu ratifikaci „škrtnout z kalendáře“²⁴⁵ (Zajímavé je, že i přes toto vypovězení byla dohoda Američany v podstatě dodržována).²⁴⁶ Při druhém vystoupení 2. ledna již vyzval z tohoto důvodu k bojkotu her, které měla sovětská metropole za tři čtvrtě roku hostit. Tento krok konzultoval i s vyslancem v Moskvě, který doporučil spíše bojkot her než další ekonomické sankce, o kterých Carter uvažoval.²⁴⁷

²⁴⁰ NOVÁK, M., *Džihád proti Moskvě, sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al Kaidy*, Praha 2008, s. 64.

²⁴¹ MASON, J., *Cold War 1945 – 1991*, Londýn 1996, s. 56.

²⁴² Jednalo se o dlouhodobé dodávky obilí za 420 milionů dolarů, v roce 1980 se předpokládaly dodávky v ceně 15 milionů dolarů. Srv. : Australia joins US in Soviet embargo, *The Age*, 7. 1. 1980, s. 1.

²⁴³ Paris won't back Soviet Sanction, *The Age*, 8. 1. 1980, s. 8.

²⁴⁴ Carter embargo deserves support, *Daily News*, ročník 126, číslo 11. 11. 1. 1980, s. 4

²⁴⁵ DURMAN, K., *Popely ještě žhavé, díl II., Konec dobrodružství 1964 - 1991*, Praha 2009, s. 252.

²⁴⁶ PLECHANOVÁ, B., *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941 – 1995*, Praha 1997, s. 93.

²⁴⁷ CARACCIOLI, J. - CARACCIOLI, T., *Boycott: The Stolen Dream of the 1980 Moscow Olympic Games*, New Chapter Press 2008, s. 61.

Politické spojence prezident našel například u britské premiérky Margaret Thatcherové²⁴⁸, která jeho záměr podporovala.²⁴⁹ Podporu prezidentu Carterovi vyjádřil krátce po jeho výzvě také Walter Byers, předseda Národní vysokoškolské atletické asociace (NCAA).²⁵⁰

Ve snaze získat další podporu mezi africkými národními olympijskými výbory vyslal, jako speciálního vyslance, bývalého vynikajícího boxera Muhammada Alího, aby v diskuzích přesvědčil váhající funkcionáře.²⁵¹ Dalším krokem americké diplomacie byla snaha dostat otázku Afghánistánu na pořad jednání Organizace spojených národů. I přes protesty Afghánistánu byla v lednu přijata rezoluce požadující stažení všech vojsk z Afghánistánu. Rezoluce byla přijata jednoznačným poměrem 108:18.²⁵²

Jako jednu z možností řešení problému navrhl Carter začátkem ledna hry přesunout, odložit nebo dokonce zrušit. Taktéž se začal zabývat myšlenkou na jakési alternativní hry. S podobným návrhem přišel i kanadský premiér a hned navrhl, že hry se mohou konat opět v Montrealu.²⁵³

Dalším městem o kterém se hovořilo, v souvislosti s možným přesunem her, byl německý Mnichov, který hostil hry v roce 1972, mluvčí rady města však označil tuto možnost za naprosto nereálnou.²⁵⁴

Přesun her byl předem určen k nezdaru, neboť narazil na odpor řady národních olympijských výborů a za Moskvou stálo i vedení Mezinárodního olympijského výboru v čele s předsedou lordem Kilaninem.

²⁴⁸ Margaret Hilda Thatcherová (13. 10. 1925 – 8. 4. 2013), britská konzervativní politička, dlouhá léta působila jako poslankyně parlamentu, V letech 1970 – 1974 ministryní školství, od roku 1975 do roku 1990 předsedkyní konzervativní strany, vrcholem její politické kariéry byl premiérský úřad v letech 1979 a 1990. Přezdívána „Železná lady“. Povýšena královnou v roce 1992 do šlechtického stavu. Literatura k osobě a politickému působení M. Thatcherové např. AITKEN, J., *Margaret Thatcher, Power and Personality*, Londýn 2013; FAJMON, H., *Margaret Thatcherová a její politika*, Brno 2013; PETŘÍK, L., *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronaldu Reagana*, Brno 2008; autorka vlastních pamětí: THATCHEROVÁ, M. *The Autobiography*, Londýn 2013. Její život inspiroval i filmové tvůrce: *Železná lady*, (P. Lloyd, VB/Francie, 2011.)

²⁴⁹ UK support a Game Ban, *The Age*, 16. 1. 1980, s. 1, 7.

²⁵⁰ Nacional Collegiate Athletic Association (Národní vysokoškolská atletická asociace). Boycott favored, NCAA would endorse action, *Daily News*, ročník 126, číslo 4., 4.1. 1980, s. 16A.

²⁵¹ Ali has second Visions in Africa Boycott Trip, *Dealy News*, ročník 126, číslo 30, 4.2. 1980. s. 6.

²⁵² VYKOUKAL J. - LITERA, B. - TEJCHMAN, M., *Východ, Vznik, vývoj a zánik sovětského bloku 1944 – 1989*, Praha, 2000, s. 518.

²⁵³ Olympic Canada Offer, *The Age*, 14.1. 1980, s.7

²⁵⁴ Budeme startovat, *Československý sport*, ročník 28, číslo 15, 18.1. 1980, s.1,7.

Ten několikrát Moskvu podpořil a důrazně prohlásil, že hry budou v Moskvě nebo nikde.²⁵⁵ Argumentoval také technickou nemožností tohoto přesunu.²⁵⁶

Další snahou Carterových poradců bylo dostat možný bojkot na jednání MOV v Lake Placid u příležitosti zasedání MOV v době zimní olympiády. Prezident Carter na toto jednání vyslal svého ministra zahraničí Cyruse Vance²⁵⁷.

Jeho projev, ve kterém vyzýval k bojkotu her, vzbudil velký rozruch. I přes tento krok trval Mezinárodní olympijský výbor na tom, že hry budou v Moskvě. Rezoluce, která toto rozhodnutí učinila definitivním, byla vydána 13. února 1980.²⁵⁸ Rezoluce byla přijata jednomyslně, za účasti 77 členů MOV.

4.2. Ostatní olympijské výbory

Postoj ostatních olympijských výborů byl v celku podobný. K podpoře her v Moskvě se vyjádřilo deset západoevropských olympijských výborů²⁵⁹, i přesto, že řada z nich byla vlastní vládou tlačena k bojkotu.

Jednání se konalo 5. února ve Frankfurtu za účasti NOV Velké Británie, Itálie, Belgie, Nizozemí, Lucemburska, Dánska, Norska, Španělska, Švýcarska a NSR. Ještě větší podpora moskevské olympiády zazněla z Mexico City, zde se konal, taktéž na počátku února, sjezd 123 národních olympijských výborů.²⁶⁰

Výsledkem byla jednoznačná podpora Moskvy, pouze zástupci USA byli proti. Je zajímavé, že k podpoře moskevské olympiády, ať už se jednalo o možném přesunu nebo později již o bojkotu, se vyjadřovaly i olympijské výbory, které později tlaku vlád ustoupily a do Moskvy nakonec sportovce nevyslaly. Jednalo se například o Norsko, Japonsko²⁶¹ a NSR.²⁶²

²⁵⁵ Politics, Olympics are mixed, *Dealy News*, ročník 126, číslo 34, 8. 2. 1980, s. 6

²⁵⁶ Sport v. Politicians in The Olympic war game, *The Age*, 18. 1. 1980, s. 14.

²⁵⁷ Cyrus Vance (27. 3. 1917 – 12. 1. 2002), americký právník, politik a diplomat, od šedesátých let pracoval pro vládu. V letech 1962 – 1964 byl ministrem armády, v letech 1964 – 1967 pracoval pro ministerstvo obrany. Prezident Jimmy Carter mu v roce 1977 svěřil post ministra zahraničí, úřad opustil s odchodem Jimmyho Cartera z Bílého domu po jeho porážce v prezidentských volbách v roce 1980. Jeho osobě se věnují např. tyto práce: MCLELLAN, D., *Cyrus Vance*, New York 1985; HARRINGTON, J., *American Foreign Policy 1945-2012 "A City Upon A Hill" Versus Realpolitik Volume I: 1945-1988* (Volume 1), New York 2013.

²⁵⁸ Vítězství rozumu, *Československý sport*, ročník 28, číslo 38, 14. 2. 1980, s. 1,2.

²⁵⁹ Významný hlas z Frankfurtu, *Československý sport*, ročník 28, číslo 30, 5.2 1980, s. 1,2.

²⁶⁰ Sdružení Národních olympijských výborů proti bojkotu, *Rudé Právo*, ročník 60, č. 31, 6. 2. 1980, s. 8.

²⁶¹ Vše pro OH 1980 v Moskvě, *Rudé Právo*, ročník 60, číslo 122, 26. 5.1980, s. 8.

K bojkotu se přidali také zástupci některých sportovních federací zemí, kteří nakonec hry jako celek nebojkotovali, například jachtaři z Velké Británie a Austrálie nebo francouzští reprezentanti v jezdectví. V rámci tlaku vlády na olympijský výbor byl v Itálii prosazen zákaz účasti na hrách sportovců, kteří byli vojáky nebo policisty.²⁶³

4.3. Postoj olympijského výboru Spojených států

Zajímavý byl také postoj samotného amerického národního olympijského výboru. Od počátku Carterova požadavku zaujal olympijský výbor USA jednoznačné odmítavé stanovisko. Již 17. ledna předseda amerického olympijského výboru Robert Kane²⁶⁴ označil bojkot her za „smrtnou ránu“.²⁶⁵ Následně dokonce pronesl, „Vláda není autorita, která by mohla sportovce nutit k bojkotu her“²⁶⁶ (Článek s podobným obsahem vyšel v Daily News dne 21. ledna 1980.²⁶⁷). Tyto výroky předcházely jednání NOV USA v Colorado Springs. Jednání amerického olympijského výboru z 26. ledna²⁶⁸ přijalo rezoluci, kde byl bojkot her odmítnut, naopak se stavěl spíše za ekonomické sankce. Zástupce USA v MOV a zároveň předseda NOV USA Kane, pronesl prorocká slova, neboť vyjádřil obavu, že pokud budou Spojené státy bojkotovat moskevskou olympiádu, může se stát, že Sověti budou bojkotovat hry, které bude za čtyři roky hostit Los Angeles.²⁶⁹ I přes tato prohlášení NOV USA se našli i sportovci, kteří se postavili na stranu prezidenta a otevřeně ho podpořili.

²⁶² Carterovou stopou, *Rudé Právo*, ročník 60, číslo 114, 16. 5. 1980, s. 8.

²⁶³ CARACCIOLI, J. - CARACCIOLI, T., *Boycott: The Stolen Dream of the 1980 Moscow Olympic Games*, New Chapter Press 2008, s. 170.

²⁶⁴ Robert Kane (1911 – 1992), americký sportovní funkcionář, post předsedy Amerického olympijského výboru zastával v letech 1977 – 1980, v olympijském hnutí se ale angažoval dlouhodobě již předtím.

²⁶⁵ Boycott termed a mortal blow, *Daily News*, ročník 126, číslo 15, 17. 1. 1980, s. 1.

²⁶⁶ Rázná slova předsedy Mezinárodního olympijského výboru, *Československý sport*, ročník 28, číslo 15, 19. 1. 1980, s. 1.

²⁶⁷ Lze předpokládat, že se jedná o citát, který Rudé Právo použilo v článku citovaném výše, nicméně Robert Kane doslova řekl „Carter není legitimní autorita, která by měla rozhodnout o bojkotu“. Článek v Rudé právu vyšel dříve, než v Daily News, lze také předpokládat, že ho předseda NOV US pronesl již dříve, uveřejněn byl až v této fázi diskuze mezi vládou a olympijským výborem, nebo byl pravděpodobně opakován. Srv.: Olympic Boycott pushed, *Daily News*, ročník 126, číslo 18, 21. 1. 1980, s. 1.

²⁶⁸ CARACCIOLI, J. - CARACCIOLI, T., *Boycott: The Stolen Dream of the 1980 Moscow Olympic Games*, New Chapter Press 2008, s. 64.

²⁶⁹ Sportovci protestují proti nepřátelům olympiády, *Rudé Právo*, ročník 60, číslo 25, 31. 1. 1980, s. 8.

Jednalo se o skupinu boxerů, ti dokonce odmítli odjet na přátelské zápasy do Sovětského svazu, které se konaly na přelomu ledna a února 1980.²⁷⁰

Na závěr uvedu ještě jeden citát, který vyjadřuje, co si o jednání Cartera a jeho nejbližších spolupracovníků myslel další zástupce USA v MOV Julian Roosevelt: „Drama bohužel je, že nikdo v Bílém domě neví, co je olympijské hnutí a co znamená pro mladé lidi“.²⁷¹ Citát byl uveřejněný taktéž v Rudém Právu. I přes tato vyjádření byl olympijský výbor USA nakonec po dlouhém a bouřlivém jednání v Colorado Springs nucen přistoupit k bojkotu her. Pod tlakem odejmutí pasů a zastavení finanční podpory²⁷² musel olympijský výbor akceptovat rozhodnutí vlády.

Dne 21. února bylo oznámeno, že USA se olympijských her nezúčastní, vypršelo ultimátum, které Carter vyhlásil 4. ledna. Sověti podle něj měli do 20. února opustit Afghánistán, nebo bude následovat bojkot.²⁷³

Domácí olympijský výbor se ještě několikrát pokusil rozhodnutí zvrátit, dokonce přiznal, že byl k tomuto rozhodnutí v podstatě donucen, ale na osudu americké výpravy na olympijské hry do Moskvy 1980 se již nic nezměnilo.

Americký olympijský výbor rozhodl o neúčasti definitivně po jednání v Colorado Springs, které se sešlo 12. dubna, výsledek jednání byl oznámen 13. dubna 1980.²⁷⁴ Rezoluce, která se vyslovovala pro bojkot, byla schválena poměrem 1604 : 797 hlasů.²⁷⁵

V hotelu Plaza v Colorado Spring bylo přítomno 341 delegátů amerického olympijského výboru a řada sportovců, kterých se rozhodnutí dotýkalo nejvíce.²⁷⁶ Skupina atletů se bez úspěchu pokusila ještě dát celou věc k federálnímu soudu.²⁷⁷

²⁷⁰ US boxers aim for Moscow, *Daily News*, ročník 126, číslo 19, 22. 1. 1980, s. 6.

²⁷¹ Proti pokusům bojkotovat olympijské hry, *Rudé Právo*, ročník 60, číslo 34, 9. 2. 1980, s. 8.

²⁷² Mělo se jednat o podporu až 4 milionů dolarů. Srv.: CARACCIOLI, J.,- CARACCIOLI, T., *Boycott: The Stolen Dream of the 1980 Moscow Olympic Games*, New Chapter Press 2008, s. 106.

²⁷³ IVANOV, A., *Antikomunismus a olympijské hnutí, nelehká cesta olympijského hnutí Moskva 1980 – Los Angeles 1984*, Praha 1984, s. 38.

²⁷⁴ Nejčernější den v historii amerického sportu – Strhli vlastní vlajku z olympijského stožáru, *Rudé Právo*, ročník 60, číslo 34, 14. 3. 1980, s. 8.

²⁷⁵ Olympic unit backs Carter, *St. Joseph Gazette*, 13. 4. 1980, s. 1, A3.

²⁷⁶ CARACCIOLI, J. - CARACCIOLI, T., *Boycott: The Stolen Dream of the 1980 Moscow Olympic Games*, New Chapter Press 2008, s. 105, 107.

²⁷⁷ Athletes file suit against Committee, *St. Joseph Gazette*, 24. 4. 1980, s. D1.

4.4. Obraz bojkotu v československém tisku a soudobé literatuře

Československé noviny měly v oblasti bojkotu jednoznačné stanovisko. Aktivita prezidenta Cartera byla považována za naprosto odporující vztahu vláda – Národní olympijský výbor, popřípadě sport – mezinárodní politika. Samozřejmostí byla podpora Moskvy. Československé noviny se tomuto problému věnovaly velice důkladně. Pravidelně informovaly o mezinárodních jednáních a krocích Američanů. Pravidelně se objevovaly zprávy, kde různé federace, olympijské výbory, sportovci i noviny vyjadřovali svou podporu moskevské olympiádě nebo přímo odsuzovali postoj a jednání amerického prezidenta.²⁷⁸ Československé noviny uveřejňovaly články i Carterových politických odpůrců, kteří se stavěli za start americké výpravy na olympijských hrách například tzv. Kennedyho výzva²⁷⁹ (Edward Kennedy²⁸⁰, senátor a potencionální protivník v prezidentských volbách, s bojkotem nesouhlasil a označil situaci za vnitropolitický problém USA.). Podobné Kennedyho polemiky otiskovala i zahraniční periodika.²⁸¹ S bojkotem olympijských her nesouhlasil ani papež Jan Pavel II.²⁸²

²⁷⁸ Olympijské ideje zvítězí, *Rudé Právo*, ročník 60, číslo 40, 16. 2. 1980, s. 8.

²⁷⁹ Kennedyho výzva, *Československý sport*, ročník 28, číslo 17, 21. 1. 1980, s. 1 a 8.

²⁸⁰ Edward (Ted) Kennedy (1932 – 2009), americký politik, člen demokratické strany, v letech 1962- 2009 senátorem za Massachusetts (jeden z nejdéle sloužících senátorů v historii), mladší bratr prezidenta J.F. Kennedyho (1917 – 1963).

²⁸¹ Kennedy lashes Carter Politicians, *The Age*, 31. 1. 1980, s. 6.

²⁸² Jan Pavel II. (18. 5.1920 – 2. 4. 2005) vlastním jménem Karol Wojtyła. Polský duchovní, pmocný biskup a později arcibiskup krakovský. Od roku 1967 kardínálem. Papežem zvolen po předčasné smrti předchůdce Jan Pavla I. v říjnu roku 1978. Těšil se obrovské úctě. Je mu připisován podíl na konci komunistických režimů ve střední a východní Evropě. Během svého pontifikátu navštívil velké množství zemí, žádný jiný papež před ním nevykonal tolik oficiálních návštěv. Autor řady prací s náboženskou a morální tematikou. Byl již v roce 2011 blahoslaven a předpokládá se jeho kanonizace. Jeho životem se zabývají např. tyto práce: FRAIS, J. *Jan Pavel II., kronika neobyčejného života*, Praha 2002; RATZINGER, J., *Jan Pavel II. Můj milovaný předchůdce*, Praha 2008; NORTH, W., *The Life and Legacy of Pope John Paul II.*, New York 2013.

Prezident Carter byl v nemilosti československých novin. Když například vyšla zpráva, že nebude zahajovat olympijské hry v Lake Placid, hned vyšel článek o tom, jak prezidenti USA v podstatě odporují olympijské chartě, když hry nezahajují osobně, ale vysílají na zahájení olympijských her své zástupce.²⁸³

Jako příklad postoje oficiální československé literatury uvádím následující ukázkou: „Vídeňské zasedání MOV se konalo v období rostoucího mezinárodního uvolnění, které vyvrcholilo v roce 1975 helsinskou konferencí. Koncem sedmdesátých let se ale začalo příznivé ovzduší měnit. Nový prezident USA James Carter zahájil pod licoměrným heslem boje za lidská práva ideologickou ofenzívu proti SSSR a celému socialistickému táboru. Brzy následovaly kroky směřující k likvidaci pozitivních výsledků, jichž bylo v mezinárodních vztazích dosaženo. Třebaže J. Carter ve Vídni podepsal spolu s L.I. Břežněvem dohodu o omezení strategických zbraní SALT II, její ratifikaci v zákonodárných orgánech USA sám blokoval. Protisovětskému kurzu jeho politiky byla každá záminka dobrá. Pomoci SSSR na žádost zákonné vlády Afghánistánu na přelomu roku 1979 a 1980 využil k další hysterické kampani, jíž chtěl necelý rok před prezidentskými volbami zlepšit svou vnitropolitickou situaci. Neváhal k tomu zneužít i olympijské hnutí.“²⁸⁴

²⁸³ Prezident Carter nebyl jediným prezidentem, který hry nezahajoval osobně. I hry 1932 a 1960 byly zahájeny viceprezidenty. Letní olympijské hry v Los Angeles v roce 1932 zahajoval viceprezident Charles Curtis (1860 - 1936, viceprezidentem v letech 1929 -1933, prezidentem v době her Herbert Hoover (1874 – 1964, v prezidentském úřadu v letech 1929 – 1933), Zimní olympijské hry ve Squaw Walley v roce 1960 zahajoval viceprezident Richard Nixon (1914 – 1996, později sám v letech 1969 – 1974 37. prezident USA), prezidentem v době her Dwight D. Eisenhower (1890 – 1969, v prezidentském úřadu v letech 1953 – 1961), Jediný americký prezident (do roku 1980), který hry osobně zahájil, byl Theodor Roosevelt v roce 1904 v St Louis. Sv.: Carter nezahájí Zimní olympijské hry v Lake Placid, *Rudé Právo*, ročník 60, číslo 26, 31. 1. 1980, s. 1,2.

²⁸⁴ PROCHÁZKA, K., *Olympijské hry od Athén 1896 po Moskvu 1980*, Olympia, 1980, s. 292.

Pátá kapitola

Výsledky bojkotu

Kromě Američanů se nakonec k bojkotu přidalo 29 států, dalších 33 neodpovědělo na pozvánku ke hrám. Dne 24. května, když oficiálně skončil termín odevzdání přihlášek k olympijským hrám, napočítali organizátoři 87 předběžných přihlášek.²⁸⁵

Z nejvýznamnějších sportovních zemí chybělo Japonsko, NSR, Argentina, Kanada. Na olympijských hrách v Moskvě nakonec startovalo pouze 81 olympijských týmů, nejméně od her roku 1956 v Melbourne. Na olympijských hrách o čtyři roky dříve, v Montrealu 1976, startovalo kolem 6100 sportovců²⁸⁶, v Moskvě jen asi 5300, i přesto, že Montreal byl ovlivněn bojkotem některých afrických zemí. V Montrealu bylo na programu 198²⁸⁷ disciplín, v Moskvě ve 203.

5.1. Vliv bojkotu na individuální soutěže moskevské olympiády

Vzhledem k bojkotu v Moskvě chyběla více než čtvrtina z olympijských vítězů z předchozích her (V 55 disciplínách z celkového počtu 198 zvítězil sportovec americké národnosti nebo závodník, jehož národní olympijský výbor se nyní přidal k americkému bojkotu.).²⁸⁸ Jednotlivé soutěže byly ovlivněny různě. Americkou neúčastí utrpěla například atletika. Zvláště v sprinterských závodech, kde byli Američané v letech 1896 - 1976 historicky nejúspěšnějšími účastníky.²⁸⁹

²⁸⁵ NY Times předpokládaly, že her se nebude účastnit až 2/3 národních olympijských výborů. Nicméně her se oficiálně účastnilo 81 výprav. Srv.: Předpovědi jim nevyšly, *Rudé Právo*, ročník 60, číslo 123, 27. 5. 1980, s. 8.

²⁸⁶ V tomto ohledu se údaje mírně liší. V oficiální zprávě organizátorů nebyl údaj nalezen, uvedené publikace udávají různá čísla, BENDL, Václav a kolektiv, *Kniha olympijských her*, Praha 1994, s. 62 udává 6085 sportovců (z toho 1251 žen); EJNES, G. – KOVÁŘ, P., *Olympijské hry 1896-2004, Od Athén k Athénám*, Praha 2004, s. 211 udává 6028 účastníků (z toho 1247 žen).

²⁸⁷ PROCHÁZKA, K., *Olympijské hry od Athén 1896 po Moskvu 1980*, Olympia, 1980, s. 574.

²⁸⁸ *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, results, s. 22 – 622.

²⁸⁹ V závodě na 100 metrů zvítězil americký sprinter 12x z 18 do té doby pořádaných her. Podobná je statistika ze závodu na 110 metrů překážek 18 olympijských her, 14 titulů. Ještě větší dominance byla ve sledovaném období na tratí 200 metrů, Američané nezískali medaili jen v roce 1928, jinak na každých hrách, z toho 12 titulů. Obdobně závody na 400 metrů a 400 metrů překážek. Z 14 štafettových sprinterských závodů nezvítězili Američané jen v roce 1912 a 1960. Statistiky byly uváděny pro mužské disciplíny, ženy měly také velké úspěchy, ale nedosahovaly takové dominance. EJNES, G. - KOVÁŘ P., *Olympijské hry 1896 – 2004, Od Athén k Athénám*, Praha 2004, výsledky.

Dalším sportem, který byl bojkotem ovlivněn, bylo plavání. V případě plavání získali Američané na předchozích hrách v Montrealu tituly z poloviny závodů.²⁹⁰ Taktéž američtí boxeři byli v počtu titulů vMontreálu nejúspěšnější výpravou, když získali pět zlatých medailí (Druhou nejúspěšnější zemí byla Kuba se třemi tituly).²⁹¹ V turnaji v judu pak chyběli Japonci, kteří na předchozích hrách získali olympijské tituly v polovině z šesti váhových kategorií.²⁹² Japonci také citelně chyběli v gymnastice. Na závěr uvedu ještě jeden individuální závod. Jedná se o závody v lukostřelbě. Od jejich návratu²⁹³ na olympijský program v Mnichově v roce 1972 neměly oba individuální závody mužů ani žen jiného vítěze než sportovce z USA.²⁹⁴

5.2. Vliv bojkotu na turnaje v kolektivních sportech moskevské olympiády

Bojkot her ovlivnil výrazně kolektivní sporty. Odřekl-li tým, který se na některý olympijský turnaj kvalifikoval (nebo měl účast jistou), byl nahrazen týmem jiným. Vliv bojkotu na jednotlivé sporty se výrazně liší, například v pozemním hokeji museli organizátoři vyvinout poměrně velké úsilí, aby bylo možno vůbec sehrát turnaj o šesti účastnících. V basketbalu mužů bylo například nahrazeno 5 týmů z 12. Ve fotbale 7 z 16 atd. Nejméně ovlivněným kolektivním sportem bylo vodní pólo.

5.2.1. Basketbal

Turnaj byl obsazen dvanácti reprezentacemi. Rozděleny byly do tří skupin po čtyřech reprezentacích. Po zápasech ve skupině, kdy hrál každým s každým, byly následně sestaveny dvě skupiny po šesti týmech. První skupinu tvořila mužstva, která obsadila v základních skupinách první a druhá místa.

²⁹⁰ Ze 13 mužských disciplín zvítězil americký plavec 12x, naopak v ženské kategorii získaly Američanky pouze titul ze štafety. Celkem získali Američané 34 medailí ze 78, které byly rozděleny. Srv.: *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 458 – 515.

²⁹¹ *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 144 – 163.

²⁹² *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 388 – 411.

²⁹³ Lukostřelba byla součástí olympijských her v roce 1900, 1904, 1908 a 1920. Řídila se však jinými pravidly, než lukostřelba od roku 1972 do současnosti. Dle oficiálních stránek MOV: <http://www.olympic.org/>.

²⁹⁴ Srv.: *Olympic Official Report Munich 1972*, Volume 3, s. 237 - 242 ; *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 585 – 595.

V této skupině se započítaly výsledky ze základních skupin, takže týmy sehrály zápasy pouze s mužstvy, se kterými dosud nehrály.

V konečné fázi turnaje spolu znovu sehrály týmy na prvním a druhém místě zápas o zlatou medaili, o bronz se utkala mužstva z třetí a čtvrté příčky finálové skupiny. O páté a šesté místo se již zápas nehrál.

Držitel pátého místa byl tým na pátém místě tabulky. Druhou skupinu tvořila mužstva ze třetích a čtvrtých míst, která podobným způsobem bojovala o 7. - 12. místo, zde další pořadí určilo již pouze postavení v tabulce.

Na basketbalový turnaj mužů v rámci XXII. letních olympijských her mělo zajištěnou kvalifikaci několik týmů. Jednalo se o obhájce olympijského zlata z Montrealu 1976, tým USA²⁹⁵, vítěze mistrovství světa mužů z roku 1978, tým Jugoslávie²⁹⁶ a hostitelskou zemi, tým Sovětského svazu.

Další týmy pak musely projít kontinentální kvalifikací.²⁹⁷ Výsledkem bylo toto obsazení. Afriku reprezentoval Senegal, americký kontinent USA, Portoriko, Argentina, Kanada. Z Asie se kvalifikovala Čína a evropské zástupce tvořily týmy Sovětského svazu, Španělska, Československa, Itálie, Jugoslávie. Zástupcem Oceánie byla Austrálie.

Z dvanácti účastníků však do dějiště her nedorazily týmy USA, Portorika, Kanady, Argentiny a Číny. Zajímavé je, že Portoriko hry nebojkotovalo, ale tým pro basketbalový turnaj vyslán nebyl (K obdobným případům došlo i u jiných kolektivních sportů.). Těchto pět reprezentací muselo být tedy nahrazeno.

Po odstoupení čtyř reprezentací z amerického kontinentu nezbyl v turnaji jediný zástupce této části světa. Nicméně dodatečně byly povolány týmy Brazílie a Kuby. Bojkotující Čínu nahradila Indie. Za zbylé týmy z amerického kontinentu byly pozvány reprezentace Polska a Švédska. Turnaje žen se účastnilo šest družstev. V jednokolovém systému každý s každým bylo určeno pořadí. První a druhý tým této tabulky sehrál zápas o zlatou medaili, třetí a čtvrtý o bronz. Páté a šesté místo určilo postavení v tabulce. V turnaji žen byla situace obdobná jako v případě mužského turnaje.

²⁹⁵ *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 119 – 143.

²⁹⁶ O titulu rozhodnuto až v prodloužení, Jugoslávie mistrem světa, *Rudé Právo*, ročník 59, číslo 244, 16. 10. 1978, s. 8.

²⁹⁷ Americká kvalifikace mužů i žen byla sehrána ve dnech 18. - 30. března 1980 v San Juan, evropská mužská kvalifikace byla sehrána ve dnech 6. - 17. dubna ve švýcarských městech Ženeva, Lugáno, Lucern a Vevey, ženský kvalifikační turnaj byl sehrán od 5. do 15. dubna v bulharské Varně. Srv.: Within the IFs, in *Olympic Review*, 1980 April, No. 150, s. 198.

Kvalifikaci na moskevskou olympiádu měl zajištěn pouze pořadatel, tým Sovětského svazu. Po kvalifikaci v rámci kontinentů bylo složení basketbalového turnaje následující.

Za americký kontinent se kvalifikovaly týmy USA a Kuby, Evropu reprezentovaly týmy Sovětského svazu, Itálie, Bulharska a Jugoslávie.

Nakonec se her kvůli bojkotu nezúčastnily pouze hráčky USA, jejich reprezentaci nahradilo Maďarsko. Bojkot měl tedy vliv pouze na obsazení turnaje, počet účastníků i zvolený hrací systém byl stejný jako v případě olympijských her v Montrealu z roku 1976.²⁹⁸ Stejný počet družstev startoval i o čtyři roky později na hrách v Los Angeles.²⁹⁹ V případě mužů se počet startujících týmů na olympijských hrách do současnosti nezměnil, v případě ženského turnaje byl počet postupně navyšován, takže v roce 1988³⁰⁰ v Soulu startovalo osm ženských týmů a od her v Atlantě v roce 1996³⁰¹ má ženský turnaj, stejně jako mužský, dvanáct účastníků.

5.2.2. Fotbal

Závěrečného turnaje se zúčastnilo šestnáct národních týmů. Rozlosovány byly do čtyř skupin po čtyřech účastnících. Po základních skupinách byla polovina mužstev vyřazena a vítěz a druhý v pořadí skupiny se utkali křížem s týmy z druhé skupiny (Vítěz skupiny A proti druhému ze skupiny B a naopak, stejným způsobem byly určeny další dvojce skupin C a D.). Následoval pak semifinálový zápas a finále. (Tímto systémem se v současnosti hraje mistrovství Evropy.). Jistotu účasti měli fotbalisté pořadatelské země a obhájci titulu z Montrealu, tým NDR.³⁰² Po kvalifikacích v rámci kontinentů se k fotbalistům Sovětského svazu a NDR přidalo dalších čtrnáct reprezentací. Za Afriku se kvalifikovalo Alžírsko, Ghana, Egypt, za americký kontinent Spojené státy, Kolumbie, Kostarika a Argentina, za Asii Malajsie, Irán a Kuvajt a na závěr evropské zástupce tvořily týmy Sovětského svazu, Československa, Norska, Španělska a Jugoslávie a NDR.

²⁹⁸ *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 366 – 387.

²⁹⁹ *The Official Report of Games the XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 3, s. 304 – 327.

³⁰⁰ *XXIV Olympiad Seoul 1988, Official report – Volume 2, Results*, s. 271 – 331.

³⁰¹ *Olympic Report Atlanta 1996*, Volume 3, s. 140 – 151.

³⁰² *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 272 – 291.

Z těchto šestnácti států však skoro polovina svou účast nakonec odřekla. Jednalo se o týmy Spojených států, Argentiny, Ghany, Egypta, Malajsie, Iránu a Norska.

V turnaji je tak nahradily týmy Kuby, Venezuely, Nigérie, Zambie, Iráku, Sýrie a Finska. Pořadatelům se podařilo nahradit bojkotující mužstva vždy týmem z téhož kontinentu. Za Spojené státy a Argentinu tak startovala mužstva Kuby a Venezuely, z Evropy nahradilo Finsko Norsko, stejně tak proběhla náhrada za družstva z Asie. Ačkoliv je i ženský fotbal v současnosti olympijským sportem, na programu moskevských her ještě nebyl.³⁰³

Z pohledu historie měl bojkot vliv pouze na obsazení turnaje, neboť již od roku 1960³⁰⁴ se olympijského turnaje účastní jen šestnáct reprezentací, tento model platí dodnes.

5.2.3. Házená

Turnaje mužů se účastnilo dvanáct reprezentačních družstev. Družstva byla rozložena do dvou základních skupin. Po zápasech ve skupinách systémem každý s každým hrály proti sobě týmy na stejných příčkách ve skupinách o celkové pořadí (O zlato hráli vítězové skupin, o bronz druhé týmy a tak dále.). Jistotu startu na hrách měla pouze domácí reprezentace. Ostatní se kvalifikovali na základě výsledků z mistrovství světa z roku 1978³⁰⁵ nebo kontinentálních kvalifikací.³⁰⁶ V březnu zveřejnila Mezinárodní federace házené složení skupin olympijského turnaje.³⁰⁷ Nakonec musela být nahrazena tři mužstva. Asijského vítěze kvalifikace Japonsko nahradil Kuvajt, za Afriku se kvalifikoval tým Tunisu, nahrazen byl Alžírskem. Za poslední mistry světa tým NSR se olympijského turnaje zúčastnil tým Maďarska.

³⁰³ Fotbal je ženským olympijským sportem až od her v Atlantě v roce 1996. Srv. : *Olympic Report Atlanta 1996*, Volume 3, s. 220 – 227.

³⁰⁴ PROCHÁZKA, K., *Olympijské hry od Athén 1986 po Moskvu 1980*, Praha 1984, s. 511.

³⁰⁵ Na mistrovství světa 1978 zvítězilo Dánsko. Dle oficiálních stránek Mezinárodní házenkářské federace. Srv. : <http://ihf.info/IHFCompetitions/CompetitionsArchive/MenWorldChampionships/tabid/4861/Default.aspx>.

³⁰⁶ Within the IFs, in: *Olympic Review*, No. 141, July - August, 1979, No. 141, s. 451.

³⁰⁷ Skupinu A tvořily týmy: Kuba, NDR, Polsko, Rumunsko, Švýcarsko a Sovětský svaz, Skupinu B: Dánsko, Jugoslávie, Španělsko, Francie, Japonsko a Tuniska. Srv.: Within the IFs, in: *Olympic Review*, 1980 April, No. 150, s. 202.

System ženského turnaje byl velice jednoduchý, neboť se účastnilo pouze šest reprezentačních mužstev. V jedné skupině hrál každý s každým. Medaile byly rozděleny podle pořadí ve skupině.

Kvalifikaci měly zaručeny první čtyři reprezentace ze světového šampionátu z roku 1978.³⁰⁸ První čtyři místa obsadily týmy Československa, Sovětského svazu, NDR a Maďarska. Vzhledem k tomu, že Sovětský svaz měl jako hostitel účast zajištěnu, na turnaj se kvalifikoval i pátý tým z mistrovství světa, tým Jugoslávie.

O poslední volné místo se v kvalifikačním turnaji utkala mužstva Jižní Koreje, USA a Konga. V kvalifikaci zvítězila Jižní Korea, ta se však, stejně jako poslední USA, rozhodla hry bojkotovat.

Na olympijský turnaj do Moskvy se tak kvalifikoval tým Konga. Z pohledu historie lze o házenkářském turnaji mužů a žen říci totéž co olympijském turnaji v basketbalu. Bojkot měl v případě moskevských her vliv pouze na obsazení turnaje, nikoli na počet startujících. Počet týmů i hrací systém byl stejný jako v letech 1976³⁰⁹ a 1984.³¹⁰ Stejně tak byl rozšířen pouze počet startujících ženských reprezentací, opět stejně jako v basketbalu. Nejdříve tedy na osm účastníků v roce 1988³¹¹ a 1996³¹² na účastníků dvanáct.

5.2.4. Pozemní hokej

Hrací systém turnaje mužů i žen byl velice podobný. V obou turnajích nastoupilo šest reprezentačních výběrů. V jedné skupině bylo opět systémem každý s každým sehráno celkem patnáct utkání. Jediným rozdílem mezi mužským a ženským turnajem bylo následné určení konečného pořadí. V případě mužů byly ještě sehrány zápasy mezi prvním a druhým o zlato, třetím a čtvrtým o bronz a mezi pátým a šestým o konečné páté místo. V případě žen bylo medailové postavení určeno již pořadím po skupině. Oba turnaje se těžce potýkaly s bojkotem her. Kvalifikaci měl opět zajištěnou pouze pořadatel.

³⁰⁸ ČS házenkářky si vybojovaly postup na OH v Moskvě, Mistryněmi světa potřetí NDR, *Rudé Právo*, ročník 59, číslo 292, 11. 12. 1978, s. 7.

³⁰⁹ *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 122 – 129.

³¹⁰ *The Official Report of Games the XXIII. Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 3, s. 446 – 464.

³¹¹ *XXIV Olympiad Seoul 1988, Official report – Volume 2, Results*, s. 440 – 460.

³¹² *Olympic Report Atlanta 1996*, Volume 3, s. 257 – 263.

Kvalifikace mužského turnaje byla určena výsledky posledního mistrovství světa v roce 1978.³¹³ Z něj se na hrách nakonec objevily pouze týmy Španělska, Indie a Polska (na MS obsadily 5. 6. a 8. místo).

Ostatní týmy z mistrovství světa se olympijského turnaje neúčastnily ze dvou důvodů. Pákistán, Argentina, Kanada a NSR bojkotovaly celé hry. Austrálie, Velká Británie, Austrálie, Nizozemí sice nebojkotovaly hry, ale účast na turnaji odřekly. Pořadatelům nezbylo nic jiného než pozvat dva týmy, které ani na posledním mistrovství světa nestartovaly, týmy Tanzanie a Kuby. Původně byly týmy již rozlosovány do dvou skupin, ve kterých se měl olympijský turnaj odehrát.³¹⁴

Ženský turnaj na tom byl obdobně. Z účastníků mistrovství světa z roku 1978³¹⁵ se turnaje zúčastnily pouze hráčky Československa (obsadily 9. místo) a Indie (obsadily 7. místo). Ostatní týmy z tohoto turnaje se her neúčastnily ze stejných dvou důvodů zmíněných u mužského turnaje. K těmto třem reprezentacím (SSSR, ČSSR, Indie) byly nakonec dodatečně pozvány týmy Rakouska, Polska a Zimbabwe. Nejzajímavější byla účast Zimbabwe, která se jako Rhodesie kvůli apartheidu nesměla účastnit her v roce 1976. Rasistický režim skončil v dubnu 1980, a tak mohl být tým na hry pozván. Jádro týmu tvořily hráčky pocházející z Británie (všechny bílé barvy pleti). Zimbabwe ani nebyla členem hokejové federace, přijata byla až poté, co zvítězila na moskevských hrách. Tým se sešel v květnu, dva měsíce před hrami. Již bylo zmíněno, že turnaje se s bojkotem potýkaly velice těžce, zvláště mužský. Pozemní hokej je olympijským sportem již od roku 1908.³¹⁶ Počet startujících mužstev byl různý, ale v období po druhé světové válce startovalo většinou dvanáct nebo šestnáct národních týmů.³¹⁷

³¹³ Dle oficiálních stránek Mezinárodní federace pozemního hokeje. Srv.: <http://www.fih.ch/en/competitions-22-1978-mens-world-cup-world-cup>.

³¹⁴ Skupina A: Argentina, Velká Británie, Nizozemí, Indie, Keňa a Pákistán. Skupinu B pak tvořila mužstva Austrálie, Španělska, Francie, Malajsie, Nového Zélandu a Sovětského svazu, Srv.: Within the IFs, in: *Olympic Review*, 1980 April, No. 150, s. 202.

³¹⁵ Dle oficiálních stránek Mezinárodní federace pozemního hokeje. Srv.: <http://www.fih.ch/en/competitions-23-1978-womens-world-cup-world-cup>

³¹⁶ BENDL, V. a kolektiv, *Knihla olympijských her*, Praha 1994, s. 103.

³¹⁷ V letech 1952 a 1956 startovalo mužstev dvanáct, v letech 1960 – 1972 mužstev šestnáct, pouze v roce 1948 startovalo třináct národních týmů.

V roce 1976 v Montrealu se organizátoři vrátili k dvanácti reprezentacím. (Vzhledem k odjezdu několika výprav z Afriky v turnaji nestartovala Keňa, dvanáctý účastník turnaje. Nikdo nebyl dodatečně pozván, takže turnaj byl sehrán v jedenácti účastnících.)³¹⁸

Taktéž moskevských her mělo zúčastnit dvanáct hokejových reprezentací. Mužský turnaj v pozemním hokej je tak jediným turnajem moskevských her, pro který musel být, s ohledem na bojkot vytvořen nový hrací systém, než bylo obvyklé. Potvrzením této myšlenky je pak skutečnost, že v Los Angeles startovalo znovu mužstev dvanáct.³¹⁹

V ženské kategorii byla situace trochu odlišná, turnaj byl sice bojkotem zasažen, ale z analogie počátků ženských sportů na olympijských hrách lze předpokládat, že turnaje se mělo účastnit pouze šest reprezentačních výběrů.

Pozemní hokej žen si v Moskvě totiž připsal svou premiéru pod olympijskou vlajkou.³²⁰ V tomto ohledu je postavení a rozšiřování počtu zúčastněných národních týmů stejné, jak již bylo zmíněno u olympijského volejbalu a házené.³²¹

5.2.5. Vodní pólo

Turnaje se zúčastnilo dvanáct mužských národních týmů. Systém byl velice podobný hracímu systému basketbalového turnaje mužů. Týmy byly rozděleny do tří skupin po čtyřech reprezentacích. Po zápasech ve skupině, kdy hrál každým s každým, byly následně sestaveny dvě skupiny po šesti týmech. První skupinu tvořila mužstva, která obsadila v základních skupinách první a druhé místo. Druhou skupinu tvořila mužstva z třetích a čtvrtých míst, která podobným způsobem bojovala o 7. - 12. místo. Jediným rozdílem po vytvoření finálové skupiny a skupiny o 7. - 12. místo byl fakt, že utkání ze základních skupin se nezapočítávala, ale byla sehrána znovu.

³¹⁸ *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 366 – 387.

³¹⁹ *The Official Report of Games the XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 3, s. 470 – 487.

³²⁰ Dle oficiálních stránek Mezinárodní federace pozemního hokeje. Srv.: <http://www.fih.ch/en/competitions-27-1980-womens-olympic-games-olympic-games>, nebo *The Official Report of Games the XXIIIrd Olympiad*, Part 3, s. 380 – 385.

³²¹ K rozšíření došlo v roce 1988 a to na osm ženských družstev a roku 1996 na dvanáct družstev. Srov.: *XXIV Olympiad Seoul 1988, Official report – Volume 2, Results*, s. 464 – 477; *Olympic Report Atlanta 1996*, Volume 3, s. 281 – 291.

Vítěz i pořadí na dalších místech bylo určeno podle postavení v obou tabulkách (Čili již nebyla hrána utkání mezi první a druhým o zlato atd.). Turnaj ve vodním pólu byl bojkotem ovlivněn nejméně, z nejúspěšnějších týmů nechyběl žádný.

Z posledního mistrovství světa v roce 1978 chyběly pouze Spojené státy (5. místo) a NSR (7. místo). V turnaji nechyběli Holanďané a Australané, kteří například nestartovali v pozemním hokeji. V případě vodního póla se do současnosti počet startujících mužstev nezměnil, pouze byl několikrát upravován hrací systém. Ačkoliv je ženské vodní pólo v současnosti olympijským sportem, na programu moskevských her ještě nebylo.³²²

5.2.6. Volejbal

Turnaje mužů se účastnilo deset reprezentačních výběrů. Rozlosovány byly do dvou pětičlenných skupin. Zde bylo sehráno systémem každý s každým celkem dvacet utkání. První dvě mužstva ze základních skupin se utkala o medaile systémem první ze skupiny A proti druhému ze skupiny B a naopak. Mužstva na třetím a čtvrtém místě se stejným systémem utkala o 5. - 8. místo. Na závěr byl sehrán zápas mezi posledním mužstvy v tabulkách základních skupin o konečné 9. a 10. místo. Složení mužského olympijského turnaje bylo určeno na základě výsledků kontinentálních šampionátů, účast si zajistili poslední vítězové mistrovství světa³²³, Evropy³²⁴, Asie, Afriky, Severní Ameriky a Jižní Ameriky. Účast měl jistou pořadatel, tým SSSR a obhájce zlata z Montrealu, tým Polska.³²⁵

O poslední dvě účastnická místa byl v lednu 1980 v Sofii sehrán dodatečný turnaj³²⁶, na olympiádu postoupila mužstva Rumunska a Bulharska. Pořadatelé byli nakonec kvůli bojkotu nuceni dodatečně pozvat dva týmy.

Mistra Afriky, tým Tunisu, nahradila Libye a mistra Asie, tým Číny, nahradilo Československo. Turnaje žen se účastnilo osm týmů.

³²² Vodní pólo je ženským olympijským sportem až od her v Sydney v roce 2000. Srv.: *The Official Report of The XXVII Olympiad*, Volume 2, Part 2, s. 151 – 153.

³²³ Mistrovství světa v odbíjené skončilo, Naši obhájili páté místo, *Rudé právo*, ročník 59, číslo 232, 2. 10. 1978. s. 8. Mistrem světa byl Sovětský svaz, který měl olympijský start jistý jako pořadatel, na olympiádu proto postoupili vicemistři z Itálie.

³²⁴ Ve Francii skončilo mistrovství Evropy v odbíjené, Tituly mužům a ženám SSSR, *Rudé Právo*, ročník 60, číslo 243, 15. 10. 1979. Mistrem Evropy byl Sovětský svaz, který měl olympijský start jistý jako pořadatel, stejně jako Poláci, kteří byli druzí, ale zároveň obhájci titulu z Montrealu, na olympiádu proto postoupili bronzoví Jugoslávci.

³²⁵ *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, p. 610 – 621.

³²⁶ Within the IFs, in: *Olympic Review*, 1980 April, No. 150, s. 206.

Rozlosovány byly do dvou skupin po čtyřech účastnících. Po základních skupinách, ve které se hrálo systémem každý s každým, hrály první dva týmy, stejně jako v turnaji mužů, o medaili. Zbylé čtyři reprezentace hrály stejným systémem o 5. – 8. místo.

Systém kvalifikace byl velice podobný mužskému turnaji. Jistotu měla hostitelská země a vítěz montrealský her, tým Japonska.³²⁷ Ostatní týmy vzešly z kontinentálních kvalifikací. Ze Severní Ameriky se kvalifikovaly Spojené státy, za Jižní Ameriku tým Peru, v asijské kvalifikaci zvítězila Čína.

Mistrem Evropy z roku 1979 byl Sovětský svaz³²⁸, místo něj postoupil druhý tým, tým NDR. Doplňující kvalifikaci vyhrál tým Rumunska. V březnu také bylo určeno složení skupin pro olympijský turnaj pro obě kategorie.³²⁹ Vzhledem k bojkotu musely být týmy USA, Číny a Japonska nahrazeny reprezentačními výběry Bulharska, Maďarska a Brazílie. Oba turnaje byly bojkotem poznamenány pouze v jejich obsazení, nikoli v počtu startujících týmů. V Montrealu startovalo devět mužských a osm ženských reprezentačních výběrů.³³⁰ V Los Angeles byl počet startujících stejný jako v Moskvě.³³¹ K rozšíření počtu startujících v obou kategoriích na dvanáct, došlo až na hrách v Soulu³³² (pro muže) a Atlantě (pro ženy).³³³ Tento stav platí dodnes.

³²⁷ *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 597 – 609.

³²⁸ Ve Francii skončilo mistrovství Evropy v odbíjené, Tituly mužům a ženám SSSR, *Rudé Právo*, ročník 60, číslo 243, 15. 10. 1979.

³²⁹ V mužském turnaji bylo rozlosování skupiny následující, skupina A: Bulharsko, Čína, Kuba, Itálie, Sovětský svaz, skupina B: Brazílie, Polsko, Rumunsko, Tunisko, Jugoslávie. V ženském turnaji bylo osm týmů rozděleno následovně, skupina A: Kuba, NDR, Peru, Sovětský Svaz, skupina B: Čína, Japonsko, USA, Rumunsko. Srv.: Within the IFs, in: *Olympic Review*, 1980 April, No. 150, s. 206.

³³⁰ *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 596 – 621. Lze předpokládat, že v mužském turnaji mělo startovat mužstev deset, ale vzhledem k bojkotu afrických států již nebyl dodatečně pozván jiný výběr.

³³¹ *The Oficial Report of Games the XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 3, s. 592 - 607.

³³² V Soulu 1988 byl navýšen počet mužských reprezentací na dvanáct, ženský turnaj měl stále osm účastníků. Srv. : *XXIV Olympiad Seoul 1988, Official report – Volume 2, Results*, s. 627 – 638.

³³³ K navýšení počtu startujících na dvanáct došlo i u ženského turnaje. Srv. : *Olympic Report Atlanta 1996*, Volume 3, s. 405 – 416.

5.3. Závěrečné shrnutí moskevských her

Hry v Moskvě se konaly ve dnech 19. července – 3. srpna 1980. Předsedou organizačního výboru byl Ignatij Trofimovič Novikov.³³⁴

Oficiálně olympijské hry zahájil Leonid Iljič Brežněv jako nejvyšší představitel země. Další důležitou složkou samotného zahájení jsou slavnostní sliby.

Za závodníky skládal slib gymnasta Nikolaj Andrianov³³⁵, za rozhodčí Alexander Medved.³³⁶ Samotný olympijský oheň, poté co absolvoval cestu z řecké Olympie, zapálil basketbalista Sergej Bělov.³³⁷ Soutěžilo se v 203 disciplínách ve 22 sportech. Celkem startovalo 4200 mužů a 1133 žen.³³⁸ I přes americký bojkot se her v Moskvě zúčastnili tři Američané: Mike Perry byl trenérem basketbalistů Švédska. Alberto Mercado měl americký i portorický pas, na hrách reprezentoval Portoriko v boxu. Bill Rea reprezentoval Rakousko v atletice.³³⁹ Zastoupení závodnic bylo nejvyšší v dosavadní historii her. Na hrách oficiálně startovalo 81 výprav. Libérie však po zahajovacím ceremoniálu odstoupila. V souvislosti s bojkotem her a sovětskou invazí do Afghánistánu zvolily některé země jinou formu protestu. Šestnáct výprav nastupovalo pod olympijskou vlajkou a bez hymny v případě vítězství.³⁴⁰

³³⁴ Ignatij Trofimovič Novikov (1907- 1993), sovětský komunistický politik, dlouholetý státní úředník, na nejrůznějších postech v rámci vlády působil v letech 1962 – 1984, krátce ministrem pro energetiku a elektrifikaci, nejdélejší dobu (1966 – 84) byl místopředsedou rady ministrů. Po zisku olympijského pořadatelsví v roce 1974 byl postaven do čela přípravného a organizačního výboru her. Zabýval se ekonomikou a energetikou.

³³⁵ Nikolaj Andrianov (14.10. 1952 – 21.3. 2011), sportovní gymnasta, startoval na olympijských hrách v letech 1972 – 1980, na těchto hrách vybojoval 15 medailí z toho 7 zlatých, úspěchy sbíral i na mistrovství světa a Evropy.

³³⁶ Alexander Medved (narozen 16.9. 1937), bývalý úspěšný zápasník, na hrách v letech 1964 – 1972 získal tři olympijské tituly, v Moskvě působil jako rozhodčí v zápasu.

³³⁷ Sergej Bělov (23.1 1944 – 3.10. 2013), bývalý úspěšný basketbalista a basketbalový trenér, hráč CSAK Moskva, s národním týmem startoval 4x na olympijských hrách (1x zlatá medaile, 3x bronzová), dvojnásobný mistr světa, čtyřnásobný mistr Evropy, (Na MS a ME získal kromě zmíněných titulů dalších 5 medailí.), úspěšný i jako trenér.

³³⁸ na tomto čísle se shodují například tyto dvě publikace, jiné udávají čísla jiná. PROCHÁZKA, K, *Olympijské hry od Athén 1896 po Moskvu 1980*, O, Praha, 1980
DOBROVOSKÝ, V., *Olympijské hry 1980, Hry XXII. Olympiády - Moskva, XIII. Zimní olympijské hry – Lake Placid*, Praha 1980. I oficiální zpráva OH udává jiný počet startujících (5748 startujících) Srv.: *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, s. 5.

³³⁹ EJNÉS, G., - KOVÁŘ P., *Olympijské hry 1896 – 2004, Od Athén k Athénám*, Praha, 2004, s. 225

³⁴⁰ Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, San Marino, Švýcarsko, Velká Británie, Irsko, Austrálie, Andora, Dánsko, Portoriko, Španělsko, Portugalsko a Nový Zéland.

Sedm se neúčastnilo zahajovacího ceremoniálu.³⁴¹ Svojí premiéru na olympijských hrách si odbylo osm reprezentací. Jednalo se o zástupce Kypru, Laosu, Zimbabwe, Mozambiku, Angoly, Botswany, Nikaragui a Seychel. Během her bylo překonáno 36 světových, 39 evropských a 74 olympijských rekordů, některé několikrát. Všechny provedené dopingové testy byly negativní. Her se účastnilo 1245 rozhodčích ze 78 zemí.³⁴² Maskotem her byl medvěd Míša.³⁴³

³⁴¹ Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, San Marino, Švýcarsko.

³⁴² *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, s. 5.

³⁴³ Vis. Přílohy.

Šestá kapitola

Spojené státy americké a olympijské hry

Sport se ve Spojených státech vždy těšil velké popularitě, proto není překvapením, že americká výprava se účastnila již prvních her v řeckých Athénách v roce 1896. Zástupci USA měli také nemalý díl na tom, že olympijské hry byly vůbec obnoveny. Američané byli jednou ze třinácti výprav, která do hlavního města řeckého království nakonec dorazila. Její vystoupení bylo velice úspěšné. Historicky prvním novodobým olympijským vítězem se stal Američan James B. Conolly³⁴⁴, který výkonem 13,71 metru zvítězil ve trojskoku. Nejpočetnější zastoupení, co se týká počtu sportovců, mělo ale domácí Řecko, jeho sportovci tvořili asi 2/3 všech účastníků.³⁴⁵ I přes tento poměr, byli Američané nejúspěšnější výpravou, neboť získali 11 zlatých medailí. Domácí Řekové měli celkově medailí více, ale zlatých pouze 8.³⁴⁶ Tento výsledek ukázal, že Američané budou na každých hrách patřit k nejúspěšnějším výpravám.

Dalším impulsem pro rozvoj olympijského hnutí v USA bylo přidělení pořadatelství v roce 1901 Chicagu.³⁴⁷ O rok později byly však hry na žádost amerického prezidenta Theodora Roosevelta, který byl i předsedou amerického olympijského výboru, přesunuty do St. Louis, kde se nakonec roku 1904 konaly.³⁴⁸ I přes americké proklamace bylo zámořských účastníků velice málo (42 sportovců ze 7 zemí).³⁴⁹ Domácí sportovci, kteří tvořili velkou část ze startujících, si také připsali nejvíce medailových úspěchů, když získali 84 % všech medailí.³⁵⁰

³⁴⁴ James B. Conolly (28. 10. 1868 – 20. 1. 1957), byl americký atlet a spisovatel, první olympijský vítěz po obnovení her, soutěžil v trojskoku. V Athénách 1896 dále získal stříbrnou medaili ve skoku vysokém a bronz ve skoku dalekém. Účastnil se i her v roce 1900, zde opět v trojskoku získal stříbrnou medaili. Her v roce 1904 se účastnil již jako novinář. Srv.: <http://www.olympic.org/james-conolly>. Jeho osobou se zabývá např. článek WILSON, R., The first Olympic Champion, in: *Journal of Olympic History*, January 2000, s. 14 – 21, Jednou z jeho prací jsou i vzpomínky na účast v Athénách, CONOLLY, J. *An Olympic Victor, A Story of Modern Games* (1908).

³⁴⁵ BENDL, V. a kolektiv, *Kniha olympijských her*, Praha, 1994, s. 10

³⁴⁶ Dle oficiálních stránek Mezinárodního olympijského výboru - <http://www.olympic.org/olympic-results>.

³⁴⁷ K přidělení došlo dne 21. května 1901. Srv.: MATTHEWS, G., *America's First Olympics : The St. Louis Games Of 1904*, Columbia 2000, s. 3.

³⁴⁸ BARNET, R., How Chicago had and lost 1904 Olympic Games, in: *North American Society For Sport History. Proceedings And Newsletter*, 1991, s. 25.

³⁴⁹ MALLON, B., *The 1904 Olympic Games: Results for All Competitors*, North Carolina 2009, s. 17.

³⁵⁰ BENDL, V. a kolektiv, *Kniha olympijských her*, Praha 1994, s. 14.

Hry se staly součástí oslav 100 let připojení Louisiany k USA. Toto spojení, kdy hry byly součástí výstavy, nebo jiné velké akce, se ukázalo jako poměrně nešťastné a mezi evropskými účastníky vzbuzovalo pro své pojetí spíše rozpaky. Američané nadále patřili mezi nejúspěšnější účastníky her. O příběhu Jima Thorpa na stockholmských hrách roku 1912 jsem se již zmínil v části věnované profesionalismu a olympijským hrám.

Významným byl pro USA také rok 1932. V tomto roce se konaly III. zimní olympijské hry a X. letní olympijské hry. Oboje hostily Spojené státy. Zimní hry se konaly v prvních dvou týdnech měsíce února v Lake Placid³⁵¹ a letní olympiáda se odehrála na přelomu července a srpna v Los Angeles v Kalifornii.³⁵² Po druhé světové válce hrály Spojené státy nadále důležitou roli v mezinárodním sportu. Jejich největším soupeřem se postupně stal Sovětský svaz. Jejich vzájemné zápolení později často překračovalo hranice sportu. V tomto období se Spojené státy opět staly organizátorem několika olympiád. (Několikrát se také Spojené státy ucházely o pořadatelství olympiády neúspěšně.). V této části se nebudu již podrobně zabývat jednotlivými hrami, ale zmíním ještě jeden případ, kdy americké snahy o pořadatelství her nedopadly tak, jak si organizátoři po zisku hostitelství představovali. Roku 1970 bylo rozhodnuto, že letní olympijské hry se budou konat v roce 1976 v kanadském Montrealu a zimní, v témže roce, v americkém Denveru.³⁵³

³⁵¹Jako pořadatel bylo Lake Placid vybráno na zasedání MOV v Lausanne v rámci 27. zasedání MOV. O hry měla zájem i další americká města: Yosemite Walley, Lake Tahoe, Bear Mountain, Duluth, Denver a Minneapolis. Z mimoamerických měst mělo o hry zájem Oslo a Montreal. Srv.: *Internacional Olympic Commitee, Minutes of the meeting, Lausanne 1929*, in: *Bulletin Officiel du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1929 July, No. 13, s. 6. Hry se konaly od 4. do 13. února 1932. Olympijskými hrami se zabývají např. tyto práce: RUSSELL, G., *Olympic Century, IX. Olympiad in Amsterdam and Lake Placi 1932*, New York 1996; BURGESS, M., *Lake Placi and Winter Olympic, The road to Sochi*, New York 2013. ROBERTS, P., *Lake Placid revives its past*, in: *Olympic Rewiew*, 1975 March-April, No. 89-90, s. 90-94. Hlavním pramenem: *Olympic Official Report Lake Placid 1932*. V češtině není k dispozici žádná práce zabývající se pouze hrami v Lake Placi. Součástí prací encyklopedického charakteru jen jako kapitola.

³⁵²O pořadatelství Los Angeles bylo rozhodnuto na 21. zasedání MOV v Římě v březnu 1923, stejně jako v případě her zimních bylo pořadatelství Los Angeles jednomyslnou volbou, neboť nebylo jiných zájemců o pořadatelství. Srv: COUBERTIN, P., *Olympic Memories XX. – The capitol in Rome*, in: *Olympic Review*, 1978 June, No. 128, s. 370. Samotné hry se hry se konaly od 30. července do 14. srpna 1932. Prameny a literatura k letním hrám v roce 1932 je již uvedena v poznámce čís. 32, na straně 21.

³⁵³O pořadatelství Denveru bylo rozhodnuto na 69. zasedání MOV v Amsterdamu 12. 5. 1970. Zájem o pořádání her měli kromě vítězného Denveru ještě švýcarský Sion, finské Tampere a kanadský Vancouver. (V jednotlivých kolech nejprve vypadl Vancouver, v dalším kole Tampere a Sion podlehl Denveru v závěrečném kole volby.) Srv: *Apropos to Amsterdam*, in: *Olympic Review*, 1972 November-December, No. 60-61, s. 523.

O dva roky později však došlo k referendu, které mělo rozhodnout o uvolnění financí na organizaci zimních her.³⁵⁴ V něm se denverští daňoví poplatníci postavili proti tomuto uvolnění a z pořadatelství her nakonec sešlo. V únoru 1973 byly hry narychlo přesunuty do rakouského Innsbrucku.³⁵⁵ Na závěr této části je třeba říci, že Spojené státy patřily a patří k nejvýznamnějším a co do počtu medailí k nejúspěšnějším olympijským účastníkům. Kromě her v Moskvě nechyběli američtí zástupci na žádných dalších hrách, které se konaly. Žádný jiný stát se také nemůže pochlubit faktem, že byl organizátorem tolika olympijských her jako Spojené státy. Olympijské hry se v USA konaly zatím celkem osmkrát.

6.1. Spojené státy a pořadatelství olympijských her

Letní olympijské hry se v Spojených státech amerických konaly v roce 1904 v St. Louis, následně v Los Angeles dokonce 2x v letech 1932 a 1984 a v Atlantě v roce 1996. Zimní olympijské hry pak hostila střediska Lake Placid, a to stejně jako Los Angeles 2x, v letech 1932 a 1980, v roce 1960 se hry konaly ve Squaw Walley a roku 2002 v Salt Lake City. Předchozí řádky jsem věnoval hrám, které se v USA uskutečnily. Vzhledem, k tomu, že Američané se ucházeli o pořadatelství her mnohokrát, řada pokusů byla neúspěšná. Po hostitelství v roce 1904 projevíli zájem o hry již v roce 1924,³⁵⁶ byla však vybrána Paříž. Los Angeles byly přislíbeny hry v roce 1932. Další neúspěch v boji o pořadatelství si Američané připsali hned po skončení II. světové války, když byl za pořadatele prvních poválečných her v roce 1948 vybrán Londýn.

³⁵⁴ Tato skutečnost byla MOV oznámena dne 15. 10. 1972. Srv: Innsbruck 1976, *Olympic Review*, 1973 July-August No. 68-69, s. 284.

³⁵⁵ O přesunutí her v důsledku finančních problémů denverských pořadatelů bylo rozhodnuto na mimořádném zasedání MOV. Innsbruck byl vybrán díky skutečnosti, že hry hostil již v roce 1964 a olympijská sportoviště nebylo nutné nákladně stavět či výrazně rekonstruovat. Rozhodnutí bylo také podpořeno faktem, že do her zbývaly pouze tři roky.

³⁵⁶ O pořadatelství Paříže bylo rozhodnuto na 19. zasedání MOV v Lausanne 2. 7. 1921. Kromě Los Angeles měl o pořadatelství zájem holandský Amsterdam a italský Řím. Paříž byla vybrána jednomyslně. Toto zasedání rozhodovalo i o pořadatelství Amsterdamu v roce 1928 (taktéž jednomyslně) a o prvních zimních hrách, které se konaly ve francouzském Chamonix v roce 1924. Srv.: *Official Report Paris 1924*, Part I. s. 3. Literatura a prameny k hrám v Paříži 1924 např.: ELLEN, P., *VIII. Olympiad Paris 1924, St. Moritz*. New York 1996; COUBERTIN, P., *Olympic Memories XXI, the eight Olympiad (Paris 1924)*, in: *Olympic Review* 1978 July, No. 129 s. 434-438.; *Official Report Paris 1924*.

Američané se ucházeli o pořadatelství následující olympiády v roce 1952.³⁵⁷ O kandidaturu se ucházela stejná města doplněná ještě o Detroit. Také o hry v roce 1956³⁵⁸ se ucházelo několik amerických měst. Olympiádu však poprvé hostila Austrálie.

V letech 1952³⁵⁹, 1956³⁶⁰, 1960³⁶¹, 1964³⁶², 1968³⁶³ 1972³⁶⁴ kandidoval znovu pouze Detroit, ale vždy neúspěšně. Los Angeles utrpělo dvě porážky v letech 1976 a 1980, než mu byly přirčeny hry v roce 1984.

Další porážka přišla až o mnoho let později při pořadatelství her v roce 2012³⁶⁵, kdy neúspěšně kandidoval New York.

³⁵⁷ O pořadatelství Helsinek rozhodovalo 40. zasedání MOV ve Stockholmu dne 21. 7. 1947. Kromě amerických měst Baltimore, Los Angeles, Philadelphie, Minneapolis a Detroit se o hry neúspěšně ucházel i holandský Amsterdam. Srv.: Extrait du proces-verbal de la Session du Comité international olympic, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Revue Olympique)*, Juillet 1947, No 5., s. 14. Samotné hry se ve finském hlavním městě konaly ve dnech 19. 7. – 3. 8. 1952. Literatura a prameny k hrám v Helsinkách 1952 např.: United States Olympic Committee, *The Olympic Century, XV Olympiad Helsinki 1952 and Cortina D'Ampezzo 1956*, New York 1996; PONĎĚLÍČEK, J., *15. Olympijské hry, Za mír a přátelství mezi národy*, Praha 1952; *1952 Helsinki Olympic Games Official Report*.

³⁵⁸ O pořadatelství australského Melbourne bylo rozhodnuto na 43. zasedání MOV v Římě 28. 4. 1949. Konkurentem Melbourne byla americká města Baltimore, Los Angeles, Chicago, Minneapolis, Philadelphie a Detroit, dále argentinské Buenos Aires, kanadský Montreal a hlavní město Mexika – Mexico City. Samotné hry se poprvé na australském kontinentu konaly ve dnech 22. 11. – 8. 12. 1956 (Jezdecké závody se konaly již v květnu 1956 ve Stockholmu). Srv. Extrait du proces-verbal de la Session du Comité international olympic, in: *Bulletin du Comité International Olympique*, 1949 Mai, No. 15, s. 25. Literatura a prameny k hrám v Melbourne 1956 např: BERAN, J. – NOVOTNÝ, J., *Dopisy z Melbourne*, Praha 1957; Autor neveden, *1956, Melbourne, Modernity and the XVI. Olympiad*, New York 1996; *1956 Olympic Games Official Report*.

³⁵⁹ Srv.: Extrait du proces-verbal de la Session du Comité international olympic, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Revue Olympique)*, Juillet 1947, No 5., s. 14.

³⁶⁰). Srv.: Extrait du proces-verbal de la Session du Comité international olympic, in: *Bulletin du Comité International Olympique*, 1949 Mai, No 15, s. 25.

³⁶¹ V roce 1960 byl Detroit poražen Římem. V rámci pařížského zasedání v květnu 1955. Srv: Extract from the Minutes of the 50 th Seasons of the International Olympic Committee, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1955 November, No. 52. s. 44. Vítězný Řím získal 35 hlasů a porazil tak druhé Lausanne. Detroit vypadl v předchozím kole a skončil na třetím místě. Srv. Tamtéž.

³⁶² V roce 1964 Detroit neuspěl v konkurenci Bruselu, Vídně a vítězného Tokia. Jako kandidátské město se prezentoval v pondělí 25. května 1959 v rámci 55. zasedání MOV v Mnichově. Srv.: The Candidates Town wishing to stage the Game of the XVIIIth Olympiad 1964, in *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1959 February, No. 65, p. 52, 42-43. Samotná volba se konala dne 29. května. Srv.: 55. Session du Comité International Olympique in: *Bulletin du Comité International Olympique (Revue Olympique)*, Aout 1959, No 67., s. 36. Detroit obdržel 14 hlasů a skončil na druhém místě.

³⁶³ V roce 1963 byl vybrán hostitel XIX. her. Detroit znovu obsadil ve volbě druhé místo a podlehl tak vítězného Mexico City, které obdrželo 30 hlasů, zatímco druhý Detroit jen 14. Srv: Minutes of the 60th Session of the Intrancional Olympic Committee, Baden - Baden, Octrber 14th-20th 1963 in *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1964 February, No. 85, s. 69.

³⁶⁴ Detroit tentokrát ve volbě neuspěl v konkurenci Madridu, Montrealu a vítězného Mnichova. Srv.:Minutes of the 64th Session of IOC, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1966 August, No. 95, s. 79-93.

Chicago neúspěšně kandidovalo na pořadatelství her v roce 2016³⁶⁶, v říjnu 2009 bylo vybráno brazilské Rio. O dalších hostitelích letních olympijských her zatím nebylo rozhodnuto. V této části jsem se věnoval neúspěšným pokusům USA o pořadatelství letních olympijských her. Pro pořádek ještě doplním zimní olympijské hry. Jak již bylo zmíněno, zimní olympijské hry se konaly v Lake Placid v roce 1932. Toto horské středisko pak neúspěšně kandidovalo znovu v letech 1952³⁶⁷ 1956³⁶⁸ a 1968³⁶⁹, než se hostitelem stalo znovu roku 1980³⁷⁰.

³⁶⁵ O pořadatelství Londýna bylo rozhodnuto na 117. zasedání MOV v Singapuru 6. 7. 2005. New York vypadl z volby ve druhém kole. Hry se konaly 26. července – 12. srpna. 2012, <http://www.aldaver.com/votes.html>

³⁶⁶ O pořadatelství Ria jako hostitele XXXI. Olympijských her rozhodlo 121. zasedání MOV v Kodani 2. 10. 2009, Chicago jako neúspěšný kandidát vypadlo již v prvním kole.

³⁶⁷ Hostitelem her v roce 1952 bylo norské Oslo. Oslo bylo vybráno v rámci 40. zasedání MOV ve Stockholmu v červnu 1947. Lake Placid skončilo v hlasování na posledním místě, když získalo pouze jeden hlas. Dalším poraženým kandidátem byla italská Cortina d'Ampezzo. Srv.: Extrait du proces-verbal de la Session du Comité international olympic, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Revue Olympique)*, Juillet 1947, No 5., s. 14. Hry se konaly ve dnech 14.-25. února 1952. Oficiální zpráva - *Official Report on the VIth Winter Olympic Games at Oslo, 1952*. Hráme se věnují např. tyto práce: PONDĚLÍČEK, J., *15. Olympijské hry Za mír a přátelství mezi národy*, Praha 1952; DANIELS., G. *The Olympic Century : XIV Olympiad, London 1948 & Oslo 1952 (Olympic Century)*, New York 1996; ANDERSEN., P., *The Olympic Winter Games: Oslo 1952*, Londýn 1952.

³⁶⁸ V roce 1956 byla jako hostitel her vybrána italská Cortina d'Ampezzo. Stalo se tak v rámci 43. zasedání MOV v březnu 1949 v Římě. Lake Placid skončilo opět s jedním bodem na posledním místě. Dalšími poraženými byly Colorado Spring a Montreal. Srv.: Extrait du proces-verbal de la Session du Comité international olympic, in: *Bulletin du Comité International Olympique*, 1949 Mai, No 15, s. 25. K olympijským hrám 1956 např.: Viles Jeux Olympiques d'Hiver, Cortina d'Ampezzo 1956, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Revue Olympique)*, Février 1956, No 53.

³⁶⁹ V roce 1968 se hry konaly v Grenoblu. Vybrán byl na 61. zasedání MOV v Innsbrucku v lednu 1964. Lake Placid se umístilo v hlasování na předposledním místě, ziskem pouhých tří hlasů. Dalšími neúspěšnými kandidáty bylo Calgary, Lahti, Oslo a Sapporo. Srv.: Minutes of the 61st Session of the International Olympic Committee ..., in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1964 May, No. 86, s. 68. Hry se ve francouzském středisku konaly ve dnech 6.2. -18. února 1968. K zimním hrám 1968 např.: Xth Olympic Winter Games Grenoble 1968, Official results, in: *Newsletter (Olympic Review)*, 1968 October-November, No. 13-14, s. 472-491; POSEY, C., *The XVIII Olympiad, Tokyo 1964, Grenoble 1968*, New York 1996; POPPER, J., *Mexico 68: 19. olympijské hry – 10. zimní olympijské hry Grenoble*, Praha 1969.

³⁷⁰ Lake Placid bylo jako hostitel XIII. zimních olympijských her vybráno na 75. zasedání MOV ve Vídni v říjnu roku 1974, nakonec nemělo konkurenci, neboť kanadský Vancouver odstoupil krátce před vlastním hlasováním. Srv.: 75 th season, Wien 1974, in: *Olympic Review*, 1974 October, No. 82, s. 496 – 499.

Taktéž Salt Lake City, které hostilo zimní olympijské hry roku 2002, se o hry ucházelo již v letech 1972³⁷¹ a 1998³⁷². Tato města, i přesto že kandidovala na pořadatelství her vícekrát a také neúspěšně, se nakonec svého pořadatelství dočkala, naopak v letech 1992³⁷³ a 1994³⁷⁴ se o hry neúspěšně ucházelo zimní středisko na Aljašce Anchorage. Již byla zmíněna neúspěšná kandidatura Colorado Springs na pořadatelství her 1956.³⁷⁵

³⁷¹ V roce 1972 se zimní olympijské hry konaly v japonském Sapporu. O jeho pořadatelství bylo rozhodnuto na 64. zasedání MOV v Římě 26. 4. 1966. Kromě Salt Lake City, které v hlasování skončilo na posledním místě, měly o hry ještě zájem finské Lahti a kanadské středisko Banff. Srv.: Minutes of the 64th Session of IOC, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1966 August, No. 95, s. 79-93 ; Facts About Salt Lake City, in: *Citius, Altius, Fortius (became Journal of Olympic History in 1997)*, 1995 Autumn, Volume 3, No. 3, s. 34 - 36. Hry se v Sapporu konaly ve dnech 3. -13. února 1972. K hrám v Sapporu např.: *Olympic Winter Games Official Report Sapporo 1972*; DANIELS, D., *The XIX Olympiad, Mexico City 1968, Sapporo 1972*, New York 1996; ŽURMAN, O., *Olympijské hry 1972, 20. olympijské hry Mnichov, 21. olympijské hry Sapporo*, Praha 1973.

³⁷² O pořadatelství japonského Nagana bylo rozhodnuto na 97. zasedání MOV v Birminghamu 15. 4. 1991. Kromě Salt Lake City, které skončilo v hlasování na druhém místě, se o hry neúspěšně ucházel švédský Ostersund, Joca ve Španělsku a Aosta v Itálii. Decisions of the 97th Session, in: *Olympic Review*, 1991 July, No. 285; Facts About Salt Lake City, in: *Citius, Altius, Fortius (became Journal of Olympic History in 1997)*, 1995 Autumn, Volume 3, No. 3, s. 34 - 36. Hry se v Japonsku konaly ve dnech 7.2. - 22. 2. 1998. K hrám Naganu např. *1998 Nagano Olympic Winter Games Official Report*; KUBÁLEK, J., *Nagano, zimní olympijské hry slovem i obrazem*, Praha 1999.

³⁷³ O pořadatelství olympijských her v roce 1992, které se konaly ve francouzském Albertville, rozhodlo 91. zasedání MOV ve švýcarském Lausanne v říjnu roku 1986. Kromě Anchorage, byly dalšími poraženými středisky Sofie, Falun, Lillehammer, Cortina d'Ampezzo a Berchtesgaden. Srv.: The Candidate city, in: *Olympic Review*, 1986 April-May, No. 222-223, s. 226-227. Anchorage skončilo v hlasování na předposledním místě. Srv.: The results of the votes. (91st IOC Session), in: *Olympic Review*, 1986 November-December, No. 229-230, s. 657.

K hrám 1992 např. *Olympic Official Report Albertville 1992*; United States Olympic Committee, *The Olympic Century, XXIV olympiad Seoul 1988 & Albertville 1992* (1997); United States Olympic Committee, *Barcelona, Albertville 1992* (1992); BAŠTA, P., *Albertville 92, 16. zimní olympijské hry 8.- 23.2. 1992*, Praha 1992; ČACHTICKÝ, T., *ZOH Albertville 1992*, Praha 1992.

³⁷⁴ V roce 1994 se zimní olympijské hry konaly v norském Lillehammeru. Lillehammer by vybrán v rámci 94. zasedání MOV v Soulu dne 15. září. 1988, Anchorage skončilo v hlasování na předposledním místě, zájem o pořadatelství opět projevil Sofie, nově Ostersund. Olympijské hry se v Norsku konaly ve dnech 12. - 27. února 1994. Srv. : <http://www.aldaver.com/votes.html>; Four cities waiting, in: *Olympic Review*, 1988 September-October No. 250/251, s. 430 - 432. K hrám 1994 např. : *1994 Lillehammer Olympic Winter Games Official Report* ; DOBROVODSKÝ, V., *17. zimní olympijské hry, Lillehammer 12.-27.2. 1994*, Praha 1994.

³⁷⁵ Colorado Spring skončilo v olympijské volbě na předposledním místě se ziskem dvou hlasů. Srv.: Extrait du proces-verbal de la Session du Comité international olympic, in: *Bulletin du Comité International Olympique*, 1949 Mai, No. 15, s. 25.

Z výše uvedeného textu vyplývají dvě pozoruhodnosti. Squaw Valley, které hry hostilo v roce 1960, uspělo hned napoprvé.³⁷⁶ Detroit se o hry pokoušel 7x, ale neuspěl ani jednou.³⁷⁷

³⁷⁶ Srv.: Extract from the Minutes of the 50 th Seasons of the Internacional Olympic Committee *Bulletin du Comité International Olympique (Revue Olympique)*, Novembre 1955, No 52., s. 19.

³⁷⁷ Detroit kandidoval i na hry v roce 1944, které byly v důsledku II. světové války zrušeny. Vítězem hlasování o pořadatelství her v roce 1944 byl Londýn. Detroit skončil na předposledním místě ziskem pouhých dvou hlasů. Srv.: Session of 1939, London (Fourth year of the Eleventh Olympiad), in: *Bulletin Officiel du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1939 October No. 42, s. 10. Ostatní nezdařené pokusy o pořadatelství her v letech 1952 – 1972 byly již byly uvedeny výše. Shrnutí veškerých amerických kandidatur do roku 1974. nSrv.: The United States of America and Olympism, in: *Olympic Review*, 1974 September-October No. 82-83, s. 429-454.

Sedmá kapitola

Olympijské hry v Los Angeles 1984

Přípravný výbor olympijských her v Los Angeles vznikl 15. června 1978 jako nezisková soukromá společnost podle právních předpisů Kalifornie.³⁷⁸ Pro komunikaci s MOV navázal spolupráci se starostou města Tomem Bradleyem. Dalším zásadním bodem byla ustanovení o členech výboru. Jelikož financování mělo být zcela nezávislé na státu, v organizačním výboru neměl zasednout žádný úředník delegovaný státem. Město přijalo v listopadu 1978 závazek, že na hry nebude přispívat žádnou finanční částkou. Na případném deficitu za hry se měl podílet i olympijský výbor USA. Taktéž bylo rozhodnuto o dělení případného zisku. Byl vypracován podrobný plán uvolňování financí na jednotlivé etapy. Již v září 1979 byly uzavřeny smlouvy o vysílacích právech. V srpnu 1980 byl představen maskot her, orel Sam. Postupně byly uzavírány smlouvy s vlastníky objektů, kde se počítalo s olympijskými soutěžemi.

Také bylo rozhodnuto o testovacích závodech, které se měly konat v olympijských zařízeních v letech 1982 a 1983.

Podrobně byla rozplánována olympijská štafeta. V den, kdy Sovětský svaz oznámil, že bude hry bojkotovat, začala v New Yorku cesta olympijského ohně do Los Angeles.³⁷⁹ Ve srovnání s Moskvou měla kalifornská metropole daleko větší zkušenosti s olympijskou nominací. Již bylo zmíněno, že v roce 1932 bylo Los Angeles hostitelem X. letních olympijských her.³⁸⁰

Následovaly dvě, taktéž již zmíněné porážky v letech 1976³⁸¹ a 1980³⁸². V důsledku finanční náročnosti her a velkého dluhu, který zůstal po montrealských hrách, nebyl o pořadatelství XIII. letní olympiády přílišný zájem. Los Angeles podalo oficiální olympijskou přihlášku v říjnu 1976.³⁸³

³⁷⁸ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad Los Angeles 1984*, Part 1, s. 14.

³⁷⁹ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad Los Angeles 1984*, Part 1, s. 36.

³⁸⁰ In Los Angeles 50 year ago, in: *Olympic Review*, 1982 July, No. 177, s. 398.

³⁸¹ O pořadatelství her v roce 1976 bylo rozhodnuto na 69. zasedání MOV v Amsterdamu 12.5. 1970, Vítězný Montreal nejprve porazil Los Angeles a v dalším kole sovětskou Moskvu. Srv.: The 69th Season of the IOC, *Olympic Review*, May 1970, No. 32, s. 232.

³⁸² O pořadatelství XXII. olympijských her rozhodlo 75. jednání MOV ve Vídni v říjnu roku 1974. Los Angeles podlehl sovětské Moskvě. Srv.: 75 th season, Wien 1974, *Olympic Review*, 1974 October, No. 82, s. 496 – 499.

³⁸³ TOCHEY, D., Los Angeles Successful Bid for the 1984 Olympic, in: *North American Society For Sport History*, 1979, s. 4.

V květnu 1978 uveřejnil Mezinárodní olympijský výbor seznam zájemců o pořádání olympijských her v roce 1984.³⁸⁴ Zájem měla čtyři města, o pořadatelství letní olympiády však mělo zájem pouze Los Angeles.³⁸⁵ O pořadatelství Los Angeles rozhodlo taktéž 80. zasedání MOV v Athénách v květnu 1978³⁸⁶. Problém spočíval v tom, že ani představitelům vítězného města se do organizování her moc nechtělo. Skupina podnikatelů kolem Petera Ueberrotha³⁸⁷ však byla jiného názoru a přislíbila uspořádat hry bez finanční pomoci státu. MOV byl přislíben podíl na výtěžku z her.

Finančně se mělo na olympijských hrách podílet asi 30 velkých firem.³⁸⁸ Mezi nimi například MacDonald, Canon, Coca-cola a další.

Kvůli komercializaci, která byla soustavně kritizována zvláště Sovětským svazem a jeho satelity, musela být pozměněna olympijská charta. V srpnu rozhodl předseda MOV Lord Killamin, v souladu s rozhodnutím Výkonné rady MOV, o podpisu smlouvy mezi Mezinárodním olympijským výborem, organizačním výborem a americkým olympijským výborem o pořadatelství her.

Zdůraznil však, že o celé záležitosti proběhne ještě hlasování, čímž podpisu smluv nebude již nic bránit.

Hlasování proběhlo korespondenčně. MOV podpořilo jeho rozhodnutí, když dne 7. října 1978 schválilo výše zmíněné smlouvy.³⁸⁹

Smlouva mezi MOV, americkým olympijským výborem a organizačním výborem byla podepsána 27. říjnu roku 1978.³⁹⁰ V průběhu příprav her došlo mezi organizačním výborem a MOV k několika sporům, nicméně byly vyřešeny.

³⁸⁴ The Candidate cities for Olympiad 1984, in: *Olympic Review*, 1978, No. 127, p. 276 – 284.

³⁸⁵ Ostatní tři města, Sarajevo, Göteborg a Sapporo měla zájem o pořadatelství zimních olympijských her. Vybráno bylo v květnu 1978 při jednání v Athénách Sarajevo. Srv.: XIV. Winter Olympic Games to Sarajevo, in *Olympic Review*, 1978 June, No. 128, s. 357.

³⁸⁶ Games of XXIII. Olympiad to Los Angeles if..., in: *Olympic Review*, 1978 June, No. 128, s. 357.

³⁸⁷ Peter Ueberroth (narozen 2. 9.1937), americký podnikatel, sportovní funkcionář, předseda organizačního výboru olympijských her v Los Angeles 1984, později komisař baseballové ligy. Dlouholetý předseda amerického olympijského výboru.

³⁸⁸ KOLÁŘ F., Odveta za Moskvu, Bojkot XXIII. olympijských her 1984 v Los Angeles, in: *Dějiny a současnost*, 6/2006.

³⁸⁹ Z korespondenčního hlasujících 89 delegátů mělo právo hlasovat 85. Pro návrh bylo 75 členů, proti 3, 7 delegátů se zdrželo, nebo byly jejich lístky prázdné. Srv.: 1984: Los Angeles, The Olympic city, in: *Olympic Review*, 1978 October- November, No. 132 -133, s. 585.

³⁹⁰ Tamtéž.

Zajímavá práce, zatížená však dobou svého vzniku dokonce udává následující postřeh ze zákulisí vyjednávání v Athénách v květnu 1978.

Američané prý vystupovali v Athénách velice sebevědomě a kladli k organizaci her neslýchané podmínky. Předseda Killamin oznámil, že i přestože jsou jedinými kandidáty, nemají přidělení pořadatelství jisté. Následně prý dostal i telegram, že hry 1984 může uspořádat i Montreal.³⁹¹

7.1. Olympijská vesnice

Olympijská vesnic vznikla v prostorách Karolinské univerzity. Jednalo se o uzavřený, oplocený areál. Část hostů bydlela v rezervovaných hotelech. Ve vesnici se předpokládalo, že bude ubytováno kolem 7000 osob.³⁹² V celém komplexu bylo zajištěno stravování, společné jídelny měly kapacitu kolem 500 – 3000 míst, část z nich byla nově postavena. Pravidelně, každé tři hodiny bylo k dispozici až 6800 porcí jídla. Olympionikům dále sloužilo kino, divadlo, diskotéka a různé další občerstvení. K dispozici bylo dále několik tělocvičen a prostor pro odpočinek. Dopravu sportovců zajišťovala soustava školních autobusů. Vesnice byla otevřena 30. července 1984. Vzhledem k tomu, že velká část zařízení byla dočasného charakteru, po skončení her byla rozebrána.

7.2. Haly a stadiony olympijských her 1984

Vzhledem k tomu, že hry nepořádalo město, ale skupina podnikatelů spolupracujících s městem, bylo nutné uzavřít s vlastníky a provozovateli sportovních zařízení náležitě smlouvy, neboť město ani podnikatelé nebylo jejich vlastníky. Nejvíce organizátoři spolupracovali s místními univerzitami. Řada zařízení, která vznikla pro olympijské hry, měla pouze dočasný charakter, neboť byla použita pouze pro hry. V případě jednotlivých sportovišť byly zásahy různé, většinou však nepříliš velké, nových zařízení, která by neměla mít pouze dočasný charakter, bylo velice málo.

³⁹¹ BEZRUKAVNIKOV I. - KUKUŠIN V., *Hry na prodej, zákulisí a příprava XIII. olympiády Los Angeles 1984 – výsledková dokumentace*, Brno 1986, s. 46.

³⁹² *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad Los Angeles 1984*, Part 1, s. 164.

Los Angeles Memorial Coliseum³⁹³ je jednou z nejstarších arén, které byly pro olympijské hry využity. Nachází se v blízkosti Jihokarolínské univerzity. S její stavbou se započalo na konci roku 1921 a dokončena byla v roce 1923. Věnována byla veteránům z první světové války (Později rozšířeno i na veterány z druhé světové války.). Původní kapacita se pohybovala kolem 75000 diváků. V roce 1930 bylo přistoupeno k dalším úpravám, neboť stadion byl vybrán jako hlavní sportoviště pro olympijské hry v roce 1932. Díky tomu se kapacita hlediště zvýšila na více než 100000 diváků. V roce 1932 sloužil stadion gymnastice, jezdeckví a atletice. Do doby, než bylo rozhodnuto, že bude znovu olympijským stadionem, prošel několika rekonstrukcemi. Jeho velké hlediště nejvíce využívaly dva sporty, které se v USA těší všeobecné popularitě, americký fotbal a baseball. Taktéž se zde konala řada koncertů a dalších kulturních akcí. Když bylo rozhodnuto o pořadatelsví Los Angeles, byl vybrán jako hlavní stadion her.

Příslušná smlouva mezi provozovatelem a pořadatelským výborem byla uzavřena na konci roku 1980. Organizační výbor vyčlenil na rekonstrukci stadionu pro potřeby her částku 5 milionů dolarů. Vyměněna byla například výsledková tabule, kdy byly instalovány i další menší tabule, zřízena byla klimatizace dosud neklimatizovaných prostor a tak dále. Tím, že stadion hostil podruhé olympijské hry, vstoupil do historie moderního olympismu. Stal se tak prvním stadionem, který sloužil jako hlavní stadion her dvěma olympiádám. V tomto ohledu je také jediným v celé historii. V době olympijských her se zde konaly závody v atletice³⁹⁴ a oba slavnostní ceremoniály.

Multifunkční aréna Veingart Stadium³⁹⁵ byla postavena v roce 1951. Smlouva mezi organizačním výborem a East Los Angeles Collige, které stadion patří, byla podepsána v dubnu 1982. Kapacita hlediště pro utkání v pozemním hokeji, která zde byla v rámci olympiády sehrána, byla asi 22000 míst. Vzhledem ke svému věku, prošel stadion před hrami rekonstrukcí, která začala již v roce 1982. Instalován byl například nový umělý povrch.

³⁹³ *Official Report of the Games of XXIII. Olympiad Los Angeles 1984, Part 1, Volume 1, s. 72- 79.*

³⁹⁴ Závody v atletice se konaly ve dnech 3. – 12. srpna 1984, kromě maratónu a závodu v chůzi, které se konaly ulicích Los Angeles byly veškeré atletické závody byly pořádány v Koloseu. Srv. : *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad Los Angeles 1984, Part 3, s. 256 – 292.*

³⁹⁵ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 1, Volume 1. s. 83 – 86.*

V jeho nejbližší blízkosti se nacházela i další univerzitní sportoviště. Kromě pozemního hokeje byl využíván před hrami i po nich nejvíce pro utkání v americkém fotbalu a fotbalu. V době her sloužil pozemnímu hokeji. Odehrán zde byl i mužský a ženský turnaj.³⁹⁶

Budova bazénu McDonald Olympic Swim Stadion³⁹⁷ se nachází v areálu Univerzity Jižní Karolíny. Stadion byl postaven speciálně pro potřeby olympijských her. Otevřen byl rok před hrami, tedy v červenci 1983. Samotná stavba začala již v roce 1980. V době her se hala oficiálně jmenovala: Olympic Swim Centrum. Na jeho stavbě se podílela firma MacDonalld, jak je patrné z původního jména bazénu. Samotné sportoviště nabízelo dva velké bazény.

První, pro plavecké disciplíny, je o rozměrech 52x22 metrů, hloubka byla různá, pohybovala se v rozmezí 2 – 3,9 metrů. Druhým bazénem byl bazén pro soutěže skokanů. Jeho rozměry byly 25x25 yardů a byl přirozeně vybaven náležitým zařízením pro skokanské závody. Hloubka se pohybovala mezi 2 – 5,18 metry. Kapacita stadionu byla 16500 diváků. Zkušební závody v plavání a skocích do vody se konaly v červenci a srpnu 1983, jednalo se o první závody v nových bazénech. V době her se zde konaly závody v plavání (od 29. července do 3. srpna), skocích do vody (od 3. srpna do 11. srpna) a závody v synchronizovaném plavání (od 6. srpna do 12. srpna). Synchronizované plavání mělo v Los Angeles svou olympijskou premiéru.³⁹⁸

Olympic Velodrome³⁹⁹ byl postaven speciálně pro potřeby her v letech 1981 – 1982. Cyklistická federace pro něj vydala akreditaci v květnu 1982. Taktéž patřil do areálu Kalifornské univerzity, která jej jako dar věnovala organizačnímu výboru. Měřil 333,3 metrů, široký byl 7 metrů, klon v zatáčkách byl 33 stupňů. Podle konstruktérů měli závodníci dosahovat rychlosti až 75 km/h. Celková kapacita ochozů byla 8400 diváků, přičemž pouze 2000 sedadel bylo stálých. Zbytek byl pouze dočasně instalován.

³⁹⁶ Turnaje byly sehrány ve dnech 22. července – 11. srpna 1984. Srv.: *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 3, s. 376.

³⁹⁷ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 1, Volume 1, s. 90 – 92.

³⁹⁸ KLUGE, V., *Die Olympischen Spiele 1984*, Berlín, 1984, s. 58 - 62.

V synchronizovaném plavání soutěžily pouze ženy a to ve dvou disciplínách: jednotlivkyně a páry.

³⁹⁹ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 1, Volume 1, s. 80 – 82.

Veškeré další nutné vybavení bylo taktéž pouze dočasné, pro potřebu her. Stavbu velodromu financoval obchodní řetězec 7-Eleven. V době her se zde konaly závody v dráhové cyklistice.⁴⁰⁰

Stejně jako v Moskvě byla pro mužskou cyklistickou časovku využita část dálnice. V případě Los Angeles se jednalo o část Artesia Freeway.⁴⁰¹ Stokilometrová trať týmové časovky byla vytvořena uzavírkou dvacetipětakilometrového úseku. Aby samotný závod narušil provoz minimálně, bylo veškeré dočasné vybavení instalováno v brzkých ranních hodinách v den závodu. V okolí trati mohlo závod sledovat až 75000 diváků.

Mužský a ženský⁴⁰² individuální závod v cyklistice se konal na desetimílovém okruhu v blízkosti města Maisson Veije.

Veškeré vybavení pro sportovce bylo pouze dočasné, neboť trať vedla po veřejných komunikacích. Trať byla značena systémem zátarasů, kuželů a pásek (Na rozdíl od Moskvy, kde byl okruh vybudován jako sportovní zařízení pro další využití.). Závodu mohlo přihlížet až 275000 diváků.

Baseballový stadion Dodger Stadium⁴⁰³ byl postaven v letech 1959 – 1962 jako domácí hřiště baseballového týmu Los Angeles Dodgers (Tým krátce působil i v Los Angeles Memorial Sport Areně.). Pro potřeby her bylo jen minimum zásahů. Mírně upraveno bylo hlediště a sociální zařízení, pro potřeby sportovců šatny. Instalována byla telefonní ústředna. Stadion patří k nejstarším arénám svého druhu. Jeho kapacita je asi 55000 diváků.

V USA je jedním z největších hřišť pro baseball. Několik zkušebních zápasů sehráli Dodgers v průběhu června a července 1984. V průběhu her na něm byl odehrán exhibiční baseballový turnaj. Důkazem úspěšné spolupráce organizačního výboru a vedení týmu je fakt, že drobné úpravy nikterak nenarušily chod týmu a ligový baseball se zde hrál již 6 dní po skončení her.

⁴⁰⁰ Závody v dráhové a silniční cyklistice se konaly ve dnech 29. července – 3. srpna 1984, závodilo se v následujících disciplínách: muži: individuální závod, časovka družstev a jednotlivců, bodovací závod, stíhací závod družstev a jednotlivců a sprint. Jediným ženským závodem byl individuální závod. Srv. : *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 3, s. 374 – 380.

⁴⁰¹ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984.*, Part 1, Volume 1., s. 113 – 116.

⁴⁰² Ženský individuální závod byl na programu 29. července 1984, význam závodu spočívá v tom, že byl první ženskou cyklistickou disciplínou na olympijských hrách. Srv: *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 3, s. 376.

Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 1, Volume 1, s. 99 – 101.

Turnaj byl sehrán ve dnech 31. července – 6. srpna 1984.⁴⁰⁴ I přestože byl turnaj pouze ukázkový, turnaje se nezúčastnila bojkotující Kuba, kterou nahradila Dominikánská republika. Turnaj byl obsazen osmi mužskými reprezentacemi.

Původní lukostřelecká střelnice v El Dorado Park⁴⁰⁵ byla vybudována již v roce 1972. Pro potřeby her byla potřeba celkové rekonstrukce, tak aby zařízení splňovalo všechny náležitosti pro olympijský závod. Organizátoři počítali s účastí více než sta závodníků. S rekonstrukcí se začalo v lednu roku 1982, nejdůležitější část rekonstrukce měla být hotová do října 1983, kdy zde bylo plánováno mistrovství světa v lukostřelbě. I po jeho skončení se ještě dokončovaly některé části. Zařízení bylo hotové v květnu 1984. Celý areál byl dočasně zvětšen, postaveno bylo další zařízení. Dočasné hlediště mělo kapacitu 4000 míst. Konaly se zde pouze dva individuální závody mužů a žen.⁴⁰⁶ Na programu her byly ve dnech 8. – 11. srpna 1984.

Hala Forum⁴⁰⁷ se nachází na předměstí Los Angeles Ingelwood. Byla otevřena v roce 1967. Nejčastěji byla využívána pro hokej a basketbal. Velký prostor byl často využíván pro koncerty. Od jejího otevření ji využívaly týmy Los Angeles Kings⁴⁰⁸, hrající NHL a Los Angeles Lakers⁴⁰⁹ hrající NBA. V hale působila i jiná basketbalová a hokejová mužstva nižších a univerzitních soutěží.

V hale Forum působila obě družstva až do otevření moderního Staples Cenra v roce 1999.⁴¹⁰ Počet míst pro diváky byl závislý na události, která se zde konala. Kapacita se pohybovala mezi 16000 – 18000 diváky. Pro potřeby her byly nutné jen malé zásahy. Mírně byly upraveny šatny a stánky s občerstvením.

⁴⁰⁴ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, part 3, s. 294 – 302.

⁴⁰⁵ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 1, Volume 1, s. 94 – 96.

⁴⁰⁶ KLUGE, V., *Die Olympischen Spiele 1984*, Berlín, 1984, s. 52.

⁴⁰⁷ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 1, Volume 1, s. 102 – 104.

⁴⁰⁸ Los Angeles Kings, americké profesionální hokejové mužstvo hrající NHL, do NHL vstoupilo v roce svého založení, tedy 1967. Celou NHL (Stanley Cup) vyhrálo pouze v roce 2012. Dle oficiálních stránek klubu. Srv.: <http://kings.nhl.com/>.

⁴⁰⁹ Los Angeles Lakers, americký profesionální basketbalový tým hrající NBA, do NBA vstoupilo mužstvo v roce 1960 (předtím hrálo pod jiným jménem), celou ligu vyhrálo celkem 16x v letech 1949 – 2010. Dle oficiálních stránek klubu Los Angeles Lakers. Srv.: <http://www.nba.com/lakers/>.

⁴¹⁰ Dle oficiálních stránek klubu Los Angeles Kings. Srv.: <http://kings.nhl.com/club/page.htm?id=40920#staples>.

Zřízeno bylo tiskové středisko. V době her se zde konaly pouze oba basketbalové turnaje.⁴¹¹ Sehrány byly ve dnech 19. července – 10. srpna 1984.

Los Angeles Memorial Sport Arena⁴¹² se nachází východně od areálu Jihokarolínské univerzity, v těsném sousedství Los Angeles Memorial Coliseum, které plnilo pozici hlavního stadionu her. Hala byla otevřena v červnu roku 1959. Slavnostní otevření provedl tehdejší viceprezident Richard Nixon. Od počátku své existence hala sloužila nejvíce sportu. Jednalo se hlavně o basketbal.

V letech 1961 - 1967 byla hala domácí arénou Los Angeles Lakers, v letech 1984 – 1999 taktéž pro tým NBA Los Angeles Clippers.⁴¹³ Epizodně v hale působil hokejový tým Los Angeles Kings v počátcích svého působení v NHL v sezoně 1967/68.⁴¹⁴ V průběhu let halu využívala řada basketbalových mužstev hrajících nižší, případně univerzitní ligové soutěže. Sloužila také kulturním a politickým akcím. V době her fungovala jako zázemí pro účastníky zahajovacího ceremoniálu her. Nově bylo zřízeno tiskové středisko. V době olympijských her se zde konaly soutěže v boxu. Ty se uskutečnily ve dnech 29. července – 11. srpna, soutěžilo se v dvanácti váhových kategoriích.⁴¹⁵

Veslařské a kanoistické soutěže se konaly na jezeře Catitas⁴¹⁶, které se nachází nedaleko města. Samotná oblast je součástí rozsáhlého parku a slouží také jako rekreační oblast. Jezero bylo využíváno jako zásobárna pitné vody. Vzhledem k tomu, že se zde před hrami žádné soutěže nekonaly, bylo nutné veškeré zázemí vybudovat. Vše, včetně skladů, technických zařízení, zázemí pro sportovce a fanoušky bylo vybudováno tak, aby mohlo být po skončení her odstraněno, neboť bylo rozhodnuto, že veškeré zařízení bude pouze dočasné. Hlediště mělo kapacitu 4860 míst. S instalací zařízení se začalo asi rok před olympiádou v květnu 1983.

⁴¹¹ KLUGE, V., *Die Olympischen Spiele 1984*, Berlín 1984, s. 72.

⁴¹² *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 1, Volume 1, s. 105-107.

⁴¹³ Los Angeles Clippers, americký profesionální tým hrající NBA, do soutěže vstoupilo v roce 1970, od roku 1984 pod současným názvem, tým NBA ve své historii nikdy nevyhrál. Dle oficiálních stránek klubu Los Angeles Clippers Srv.: <http://www.nba.com/clippers/>

⁴¹⁴ Dle oficiálních stránek klubu Los Angeles Kings. Srv. : <http://kings.nhl.com/club/page.htm?id=40920#staples>

⁴¹⁵ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 3, s. 330 – 360.

⁴¹⁶ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 1, Volume 1, s. 108 – 112.

Závody v kanoistice a veslování se zde konaly v dnech 29. července – 3. srpna (kanoistika) a 30. července – 5. srpna (veslování).⁴¹⁷

Všechny jezdecké závody seuskutečnily v areálu Santa Anita Park, Fairbanks Ranch Country Club⁴¹⁸. Ten vznikl jako jeden z nejstarších v okolí Los Angeles v roce 1934. Konaly se zde hlavně rovinové závody. Povrch tvořila hlína. Pro závody v drezúře byla vytvořena plocha uzavřená ze tří stran dočasným hledištěm. Tato plocha měřila 62x174 metrů a zmíněné dočasné hlediště mělo kapacitu 23000 diváků. Prostor pro skokanské závody byl vytvořen v západní části areálu, z hlavní části byl spojen tunelem. Tréninkovým prostorům byla vyhrazena část okruhu pro rovinové závody. K dispozici byly stáje pro sto koní. Technické zázemí pro závody bylo ve Fairbanks County Clubu, což byl nedaleký soukromý klub vlastníci přilehlé golfové hřiště. Ve dnech 29. července – 12. srpna soutěžili závodníci v šesti disciplínách.⁴¹⁹

Komplex Long Beach Convention and Entertainment Center⁴²⁰ tvoří více samostatných hal. Původní Long Beach Arena byla postavena v roce 1962. Později, v roce 1977 přibyla další hala (Exhibition Hall). Ta byla v době her využívána jako technické zázemí, prostory pro tisk a závody šermířů. Závodům v šermu mohlo přihlížet v Exhibition Hall až 2500 diváků. Hlediště bylo dočasné. V hale se nacházelo šestnáct ploch pro souboje a prostory pro trénink. Součástí komplexu bylo i tzv. Terrace Theater, další uzavřená aréna, kde se v době her konaly finálové zápasy šermířů. Původní Long Beach Arena byla využívána nejvíce pro hokej, basketbal a kulturní akce.

Kapacita se podle zvoleného sportu pohybovala mezi 11000 – 13000 diváky. V roce 1967 zde již několikrát zmínění Los Angeles Kings odehráli první dvě utkání po svém vstupu do NHL.⁴²¹ Později jí využívaly celky nižších hokejových soutěží. Pro zápasy olympijského turnaje ve volejbalu byl v hale zřízen hlavní kurt a dva tréninkové. Původně měl být u haly postaven klimatizovaný stan, kde mělo být deset tréninkových kurtů, pro finanční

⁴¹⁷ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 3, s. 362 – 371, 516 – 530.*

⁴¹⁸ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 1, Volume 1, s. 117 – 122.*

⁴¹⁹ KLUGE, V., *Die Olympischen Spiele 1984*, Berlín 1984, s. 53 – 54.

⁴²⁰ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 1, Volume 1, s. 123 – 128.*

⁴²¹ Dle oficiálních stránek klubu Los Angeles Kings. Srv. : <http://kings.nhl.com/club/page.htm?id=40920#staples>

nákladnost však nebyl realizován. Samotná úprava prostoru pro volejbalová utkání nebyla nikterak náročná, neboť stačilo pouze umístit na plochu hal umělý povrch. Volejbalové turnaje zde byly sehrány ve dnech 29. července – 11. srpna 1984.⁴²² Turnaj v šermu se konal od 1. – 11. 1984.⁴²³

Fotbalovému turnaji sloužily tyto čtyři stadiony: The Rose Bowl, Harvard Stadium of Massechutches, Navy Marine Corps Memorial Stadion, Stanford Stadium⁴²⁴ Stadion The Rose Bowl se nachází v městě Pasadena. Z pohledu her byl hlavním stadionem fotbalového turnaje. Výstavba začala v roce 1921 a dokončen byl o rok později. Kapacita se pohybovala kolem 100000 diváků. Rekonstrukce začala až v červenci 1984. Harvard Stadium of Massechutches se nachází v Bostonu. Vybudován byl již v roce 1903. Patří Harvardské univerzitě. V roce 1982 prošel kompletní rekonstrukcí. Jeho maximální kapacita se pohybovala kolem 57000 míst. V historii sloužil nejvíce americkému fotbalu. Navy Marine Corps Memorial Stadion byl postaven ve městě Annapolis v Merylandu v roce 1959. Taktéž původně sloužil hlavně americkému fotbalu. Kapacita byla asi 34000 diváků. Stanford Stadium byl vybudován v roce 1922, patří Stanfordské univerzitě.

Úpravy většiny stadionů, poté co byly pro účely her vybrány v červenci 1983, byly prováděny na přelomu let 1983 -1984. Úpravy byly většinou provedeny i u vnitřního vybavení stadionů. Turnaj se konal ve dnech 29. července – 11. srpna 1984.

Základní skupina A a B byla sehrána na stadionech v Bostonu a Annapilos. Skupina C,D a vyřazovací část turnaje na stadionech Stanford Stadium a The Rose Bowl.⁴²⁵

Raleigh Runnel Memorial Pool⁴²⁶ byl odehrán turnaj ve vodním pólu. Bazén se nachází v areálu Pepperdinské univerzity v Malibu, která je také jeho vlastníkem. Areál byl dokončen v roce 1975. Kromě bazénu se zde nachází další

607. *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 3, s. 592 –*

– 415. ⁴²³ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 3, s. 388*

– 131. ⁴²⁴ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 1, s. 129*

– 431. ⁴²⁵ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 3, s. 418*

Volume 1, s. 147- 149. ⁴²⁶ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 1,*

kryté haly i otevřené kurty. Jedním z důvodů, proč byl areál vybrán, byla skutečnost, že disponuje bazénem o velikosti 50 metrů. Vzhledem k tomu, že bazén nesplňoval všechna kritéria mezinárodní federace, bylo nutné přistoupit k drobným úpravám. Těmi byl vyřešen problém nedostatečné hloubky. Velikost hřiště také plně nevyhovovala, ale organizátoři dostali od federace výjimku. V západní části bazénu byl zřízen tréninkový bazén. Podél severní strany bazénu bylo postaveno dočasné hlediště. Jeho kapacita měla uspokojit 5000 fanoušků. Na opačné straně bylo postaveno hlediště pro delegáty a VIP hosty. Pro část technického zázemí soutěží a pro sportovce byly využity dvě nedaleké haly Firestone Fiedhouse a Heritage Hall. Turnaj, který ukázal připravenost zařízení, se konal v roce 1983. Samotný turnaj v pólu by sehrán ve dnech 31. července – 11. srpna.⁴²⁷

Pauley Stadium⁴²⁸ se nachází v části Westwood Willage. Byla otevřena v červnu roku 1965. Je ve vlastnictví Kalifornské univerzity. Hala sloužila hlavně univerzitnímu basketbalu. V době her zde byl zřízen most, který spojoval hlavní halu a tréninkovou halu. Vybavení pro gymnastické soutěže bylo organizačním výborem získáno z Montrealu, kde se hry konaly před osmi lety. Složeno bylo již roku 1983, neboť se zde konal mezinárodní závod v gymnastice. Veškeré vybavení bylo po skončení her odstraněno. Kapacita v době her byla 12500 diváků. Závody v gymnastice a moderní gymnastice, která měla na olympijských hrách premiéru, se konaly s přestávkami ve dnech 29. července – 11. srpna.⁴²⁹

Titan Gymnasium⁴³⁰ patřila Karolínské státní univerzitě. Nachází se v nedalekém Fullertonu. Postavena byla v roce 1965 a její kapacita byla 4000 míst. Univerzita jí nejvíce využívala pro basketbal. Vzhledem k tomu, že hala měla dostatečné vybavení v infrastruktuře, nebyly potřebné velké úpravy. Jediným problémem, který organizátoři museli řešit, bylo umístění samotného házenkářského hřiště, jelikož házenkářské hřiště je delší i širší než basketbalové. Proto muselo být hlediště upraveno a v části hlediště byla zřízena dočasná sedadla. Dřevěná podlaha byla nahrazena umělým povrchem.

⁴²⁷ KLUGE, V., *Die Olympischen Spiele 1984*, Berlín 1984, s. 62 – 63.

⁴²⁸ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 1, Volume 1, s. 132 – 134.

⁴²⁹ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 3, s. 434 - 444 .

⁴³⁰ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 1, Volume 1, s. 135 – 136.

Nově byla instalována klimatizace. Oba turnaje házenkářů a házenkářek se konala ve dnech 31. července – 11. srpna.⁴³¹

Eagles's Nest Arena⁴³² taktéž patřila Kalifornské univerzitě. Využívána byla zvláště univerzitními týmy basketbalistů a volejbalistů. Jednalo se o třípatrovou budovu, ve druhém patře se nacházel samotný prostor pro sport. Kapacita byla 4200 míst. Pro tento účel byla hala pořadatelským výborem vybrána v lednu 1981, neboť nebylo zapotřebí velkých investic do úpravy haly pro potřeby her. Podium pro umístění tatami bylo zřízeno uprostřed haly a bylo vysoké 75 centimetrů. Prostor pro trénink byl zřízen v západní části budovy, stejně tak tiskové středisko. Šatny a další zázemí z části v prvním patře budovy a v severní části druhého patra. Nově byla instalována klimatizace a výsledkové tabule. Úpravné práce probíhaly od ledna roku 1984. Zápasy judistů se konaly ve dnech 4. – 11. srpna v osmi váhových kategoriích.⁴³³

Albert Gersten Pavilion⁴³⁴ byla jako multifunkční aréna postavena v roce 1981. Patřila Marymontské univerzitě jako základna pro její družstvo atletů. Samotná úprava haly pro vzpěračské soutěže byla zahájena až v květnu 1984. Úpravy ostatních prostor začaly dříve, když si organizační výbor pronajal dvě haly a atletické zařízení v nejbližším sousedství arény, kde postupně vzniklo centrum pro trénink. Postupně tak byla instalována klimatizace, nové podlahy a výsledková tabule. Na závěr bylo zřízeno podium pro vzpěrače a prostory pro rozhodčí. Veškeré úpravy byly dočasné. Kapacita haly byla asi 4000 diváků. Závody vzpěračů se konaly od 29. července do 8. srpna, soutěžilo se v deseti váhových kategoriích.⁴³⁵

Hala Anaheim Convention Center,⁴³⁶ kde se konaly závody v zápasu, se nacházela v Anaheimu. V centru se vyskytovalo ještě několik samostatných hal. V jedné z nich se konaly závody v zápasu. Areál byl často využíván po výstavní účely. Samotná hala nabízela velký prostor, takže kromě samotných žíněnek zde

⁴³¹ KLUGE, V., *Die Olympischen Spiele 1984*, Berlín 1984, s. 73 – 74.

⁴³² *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 1, Volume 1, s. 137 -139.

⁴³³ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 3, s. 490 – 509.

⁴³⁴ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 1, Volume 1, s. 150 -152.

⁴³⁵ KLUGE, V., *Die Olympischen Spiele 1984*, Berlín, 1984, s. 44 – 45.

⁴³⁶ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 1, Volume 1, s. 150 – 152.

bylo umístěno i další vybavení, kanceláře, šatny a další. Zřízeno bylo dočasné hlediště. Samotným soutěžím sloužila tři osmihránná podia. Velká část haly byla věnována tisku. Dočasně byly zřízeny šatny a sprchy. Hala byla otevřena v roce 1967. Část prostor sloužila i pro ubytování sportovců. Hlediště mělo kapacitu 7200 diváků. Zápasnické zápasy se konaly ve dnech 29. července – 11. srpna, soutěžilo se v deseti váhových kategoriích v obou stylech (volný, řecko-římský).⁴³⁷

Místo pro pořádání jachtařských soutěží, tzv. Olympic Harbor⁴³⁸, se nacházelo nedaleko města. Před samotnými hrami zde bylo málo vyhovujících zařízení. Jednalo se pouze o dvě zpevněná parkoviště, sprchy a kotviště. Ostatní zařízení bylo nutné postavit. Tak jako v případě řady sportovišť byly stavební úpravy dočasné, přivedena musela být energie, zřízeny sklady materiálu a lodí. Upraven byl povrch přírodního přístavu. Rozšířeno bylo sociální zařízení sportoviště. Pro část zařízení bylo hojně využito stanů. Zkušební závod se konal v roce 1983, zjištěné nedostatky byly následně odstraněny. Výše uvedené instalace byly prováděny v červenci roku 1984. Olympijská regat se jela v sedmi kategoriích ve dnech 31. července – 8. srpna 1984.⁴³⁹

Kurty Los Angeles Tennis Centrum⁴⁴⁰ se nachází ve Westwoodu. Jejich majitelem byla již několikrát zmíněna Kalifornská univerzita. Se stavbou bylo započato v říjnu 1982, kurty byly otevřeny v květnu roku 1984. Kapacita kurtů byla asi 10000 míst. Nejvíce, asi 7,000, připadalo na centrální dvorec. Kurty byly k dispozici čtyři. Jako zkušební na něm na jaře 1984 proběhl univerzitní tenisový šampionát žen. Tenis byl, stejně jako baseball, pouze ukázkovým sportem. Tenisový olympijský turnaj zahrnoval pouze dvouhru mužů a žen.⁴⁴¹ Narozdíl od něj se však mezi olympijské sporty hned na další olympiádě vrátil, zatímco baseball musel počkat až na hry v Barceloně v roce 1992.⁴⁴²

⁴³⁷ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 3, s. 618 – 632.*

⁴³⁸ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 1, Volume 1, s. 153 – 160.*

⁴³⁹ KLUGE, V., *Die Olympischen Spiele 1984*, Berlín 1984, s. 69 – 70.

⁴⁴⁰ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 1, Volume 1, s. 140 -146.*

⁴⁴¹ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 3, s. 587 – 590.*

⁴⁴² *Official Report of t XXV Olympiad Barcelona, Volume 5, s. 83 -100.*

Olympijská střelnice⁴⁴³ byla umístěna v nedalekém městě Chino. Zřízena byla v rozlehlém parku Prado. Kromě střelnice zde byla zařízení pro camping, golfové hřiště a lukostřelecká střelnice. Jako olympijská byla vybrána v červnu 1983. Postupně zde bylo vybudováno zázemí pro všechny střelecké disciplíny, střelecká stanoviště, kryté střelnice, zařízení pro skeet a trap.

Zřízeno bylo rozsáhlé parkoviště. V dubnu 1984 se zde konal zkušební závod. Dočasné hlediště předpokládalo 1500 diváků. Počítalo s tím, že veškeré zařízení bude instalováno pouze dočasně, nicméně později byly některé části zachovány, takže prostor byl nadále uzpůsobený pro střelecké závody. Závody se konaly ve dnech 29. července – 3. srpna 1984.

Význam losangleské olympiády je v tom, že ve střelbě poprvé soutěžily ženy.⁴⁴⁴ V mužských disciplínách přibyla střelba ze vzduchové pušky.⁴⁴⁵

Lokalitou pro moderní pětiboj bylo sportoviště s názvem Coto de Caze⁴⁴⁶ a nachází se v Saddleback Mountains v Orange. Jediným sportem moderního pětiboje, který se konal jinde, bylo plavání, které se uskutečnilo v Heritage Park Aquatic Centeru. Již před hrami zde bylo centrum pro jezdecké závody. V její centrální části byly umístěny překážky pro jezdeckou část pětiboje. Hlediště bylo renovováno a k 3500 sedadlům přibylo dalších 8,000 dočasných. Také stáje pro asi 70 koní byly dočasné. Prostor pro šerm byl zřízen uprostřed jezdeckého areálu. V hale, která sloužila původně pro drezúru a trénink, byl zřízen prostor pro šermířskou část. Dočasně bylo instalováno 24 míst pro střelbu a k ní menší hlediště. Přespolní běh byl naplánován v okolí celého areálu. Již zmíněné plavání se odehrálo mimo tento sportovní areál. Kapacita Heritage Park Aquatic Centera byla 4500 diváků. Na programu her byl moderní pětiboj ve dnech 29. července – 1 srpna. Soutěžili jednotlivci a družstva.⁴⁴⁷

⁴⁴³ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 1, Volume 1, s. 87 – 89.*

⁴⁴⁴ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 3, s. 532 – 538.*

⁴⁴⁵ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 3, s. 537.*

⁴⁴⁶ *Official Report of the Games of XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Part 1, Volume 1, s. 140 – 41.*

⁴⁴⁷ KLUGE, V, *Die Olympischen Spiele 1984*, Berlín 1984, s. 53.

Osmá kapitola

Bojkot olympijských her v Los Angeles

Již jsem psal o faktu, že komercializace a spory organizátorů a MOV byly kritizovány ze strany Sovětského svazu a jeho satelitů. V lednu 1983 na zasedání národních olympijských výborů byla v Los Angeles přijata deklarace, která vystupovala proti neustálému porušování olympijské charty.⁴⁴⁸ Oficiálním důvodem, pro který se Sovětský svaz rozhodl nevyslat své sportovce na olympijské hry do Los Angeles, bylo „nezajištění bezpečnosti všech sportovců americkými úřady“.⁴⁴⁹ V tomto duchu se Sovětský svaz již od dubna obracel na Mezinárodní olympijský výbor.

Prohlášení olympijského výboru Sovětského svazu shrnující jeho obavy o bezpečnost a protest proti komercializaci bylo vydáno 9. dubna⁴⁵⁰, kromě toho Sověti požadovali mimořádné zasedání MOV k celé otázce. Danou situací se zabývala schůzce představitelů komunistických stran zodpovědných za tělovýchovu z 5. dubna v Moskvě.⁴⁵¹ Předseda MOV Samaranch svolal na 24. dubna do Lausanne mimořádnou schůzi MOV. Organizátoři losangeleských her výtky přijali a předseda organizačního výboru přislíbil, že hry proběhnou podle olympijské charty a všem sportovcům budou zajištěny optimální podmínky.⁴⁵² Představitelé Sovětského svazu však měli již jasno. Podle závěrečného stanoviska Moskvy, které ohlašovalo sovětskou neúčast na hrách, porušovali stále američtí organizátoři olympijskou chartu. Hlavním problémem však měla být otázka bezpečnosti.

Podle sovětského mínění mělo ve Státech docházet k šíření protisovětských nálad hraničících až s xenofobií. Tyto kampaně měly být zaměřeny proti všemu, co nějak souviselo se sovětskou účastí na hrách a se vším socialistickým. Jejich organizátoři pak měli být americkou administrativou v tichosti přehlíženi či dokonce, taktéž neoficiálně, podporováni.

⁴⁴⁸ KOLÁŘ F., Odveta za Moskvu, Bojkot XXIII. olympijských her 1984 v Los Angeles, in: *Dějiny a současnost*, 6/2006.

⁴⁴⁹ Americké úřady znemožnily účast sovětských sportovců na olympijských hrách, *Rudé Právo*, č. 109, ročník 64, 10. 5. 1984, s. 1; Srv: USSR announces it will boycott Olympic, *Daily News*, ročník 130, No. 111, 8. 5. 1984, s. 9.

⁴⁵⁰ Setkání v Moskvě, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 83, 6. 4. 1984, s. 8.

⁴⁵¹ Prohlášení NOV SSSR, *Československý sport*, ročník 32, číslo 86, 104. 1984, s.1 a 2.

⁴⁵² KOLÁŘ, F., Odveta za Moskvu, Bojkot XXIII. olympijských her 1984 v Los Angeles, in: *Dějiny a současnost*, 6/2006.

Byla to například organizace Koalice za zákaz Sovětů (Ban the Soviet Coalition), kolem ní se mělo soustředit až 160 dalších teroristických skupin.⁴⁵³ Další organizace Mladí Američané měla působit na sportovce socialistických států a přesvědčovat je k emigraci.⁴⁵⁴ Podle Sovětů za těmito iniciativami stály nejrůznější teroristické a emigrantské skupiny.

Sovětský olympijský výbor se sešel 8. května a jednomyslně rozhodl o sovětské neúčasti z výše uvedených důvodů. Z téhož dne byla i písemná záruka bezpečnosti prezidenta Reagana odeslaná předsedovi MOV. Dle vyjádření československých novin ji však nikdo nemohl brát vážně.⁴⁵⁵ Taktéž organizátoři vydali prohlášení stejného obsahu.

Sám předseda MOV Samaranch se na jednání s představiteli socialistické tělovýchovy v Praze 24. května⁴⁵⁶ pokusil ještě rozhodnutí Sovětského a svazu a jeho satelitů zvrátit (V době jednání již prohlášení o neúčasti vydala většina států.). Reakce ostatních olympijských výborů států východního bloku byla očekávaná. V tomto ohledu byly olympijské výbory pod tlakem vlád, pro něž byla účast sportovců v Los Angeles z politického hlediska nemožná.

První na sovětské vyjádření reagovaly olympijské výbory Německé demokratické republiky a Bulharska, k sovětskému stanovisku se připojily již 10. května.⁴⁵⁷ V rychlém sledu pak následovaly další státy. Vietnam a Mongolsko se přidaly 11. května.⁴⁵⁸

V sobotu 12. května došel ke stejnému závěru i Československý olympijský výbor⁴⁵⁹, téhož dne oznámil totéž olympijský výbor Laosu.⁴⁶⁰

⁴⁵³ BEZRUKAVNIKOV, I. - KUKUŠIN V., *Hry na prodej, zákulisí a příprava XIII. olympiády Los Angeles 1984 – výsledková dokumentace*, Brno 1986, s. 46.

⁴⁵⁴ IVANOV, A., *Antikomunismus a olympijské hnutí*, Praha 1987, s. 48.

⁴⁵⁵ Reaganovo ujištění, cár papíru, *Československý sport*, ročník 32, číslo 109, s. 8. 5.1984, s. 1.

⁴⁵⁶ KOLÁŘ F., Odveta za Moskvu, Bojkot XXIII. olympijských her 1984 v Los Angeles, in: *Dějiny a současnost*, 6/2006.

⁴⁵⁷ Také NDR a Bulharsko odřekly účast na LOH, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 110, 11. 5. 1984, s. 8; Srv: East Germany Joins Soviet in pullout, *Daily News*, ročník 130, No. 113, 10. 5. 1984, s. 1-B.

⁴⁵⁸ Vietnamští a mongolští sportovci se nezúčastní LOH, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 11, 12. 5. 1984, s. 8; Srv: Vietnam, Mongolian will not participate In Summer Games, *Saratasa Herald - Tribune*, ročník 59, No. 223, 12. 5. 1984, s. 1.

⁴⁵⁹ Podmínky vytvořené organizátory OH znemožnily účast československých sportovců, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 112, 14. 5. 1984, s. 1; Srv.: Two More Allies Join to Soviets in Boycott, *Saratasa Herald - Tribune*, ročník 59, No. 224, 13. 5. 1984, s. 1, 12 A.

⁴⁶⁰ Sportovci Laosu a Afghánistánu se nezúčastní LOH, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 112, 14. 5. 1984, s. 7.

Afghánský olympijský výbor se oficiálně připojil v neděli 13. května.⁴⁶¹ Devátou a desátou bojkotující zemí se stalo Polsko a Maďarsko, polský olympijský výbor k tomuto závěru dospěl 16. května⁴⁶², Maďarsko se připojilo o den později.⁴⁶³

Kubánští představitelé se vyjádřili 24. května, stanovisko nebylo překvapivé, bojkot.⁴⁶⁴ Následovaly pak další země, Jemen (k bojkotu se přidal 27. květen)⁴⁶⁵, Severní Korea⁴⁶⁶ a Angola.⁴⁶⁷ K bojkotu se přidaly také Irán, Libye, Etiopie a Albánie.⁴⁶⁸

⁴⁶¹ Tamtéž

⁴⁶² Poland 10th to join Olympic Boycott, *Deseret News*, ročník 134, No. 342, 7. 5. 1984, s. D1.

⁴⁶³ Maďarský NOV rozhodl o neúčasti na LOH, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 15, 17. 5. 1984, s. 8.

⁴⁶⁴ Také kubánští sportovci se nezúčastní olympijských her, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 122, 26. 5. 1984, s. 8.

⁴⁶⁵ Hry nepatří soukromníkům, *Československý sport*, ročník 32, číslo 122, 28. 5. 1984, s. 1; Srv. :Marxist South Yemen Becomes 12th Country to Drop Out of L.A. Games, *The LA Times*. 27.5. 1984, s. A27.

⁴⁶⁶ Také sportovci KILDR se nezúčastní LOH 1984, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 130, 4. 6. 1984, s.8 .

⁴⁶⁷ Angola nejede na OH, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 149, 26.6. 1984, s. 8

⁴⁶⁸ BENDL, V. a kolektiv, *Kniha olympijských her*, Praha 1994, s. 32.

Devátá kapitola

Výsledky bojkotu

V Los Angeles chybělo 58 % medailistů z her v Montrealu v roce 1976.⁴⁶⁹ V Moskvě bylo rozdáno celkem 203 sad medailí. Celkem 149 olympijských vítězů se však losangeleských her nezúčastnilo.⁴⁷⁰ Jako příklad způsobu, jakým ovlivnil bojkot hry, připojuji výčet, který vyšel v uvedené knize.

Svým obsahem a ostatně i názvem je poznamenána dobou svého vzniku, nicméně daný úryvek cituje západoněmeckou agenturu, která vypočítávala, jaké bude mít pro hry sovětský bojkot důsledky. Autorům knihy se samozřejmě velice hodil, neboť plně zapadal do koncepce kritiky her v Los Angeles. „V Los Angeles nevystoupí ani 51 procent světových šampiónů. Nejvyšší ztráty postihne olympijský turnaj vzpěračů, neboť na podium nevystoupí ani jeden medailista z posledního mistrovství světa. I ostatní disciplíny budou postrádat olympijský lesk. Tak například v atletice bude kvóta šampiónů dosahovat 51 procent, v zápase 72 procent, ve střelbě 60 procent, v kanoistice 61 procent a ve veslování 54 procent v cyklistice 63 procent, v moderním pětiboji 83 procent, ve sportovní gymnastice 53 procent, v boxu 50 procent, v plavání 41 procent.“⁴⁷¹

9.1. Vliv bojkotu na individuální soutěže losangeleské olympiády

Sportovci východního bloku dosahovali dobrých výsledků v řadě sportů. Tento fakt bude porovnáván s výsledky her v Montrealu 1976. Podobně jako Američané patřili sportovci východního bloku ke světové špičce například v atletice. V Montrealu získali dohromady 22 zlatých medailí, což byla více než polovina. (Nejvíce zlatých medailí vybojovali reprezentanti NDR.)⁴⁷²

⁴⁶⁹ EJNES, G. - KOLÁŘ P. *Olympijské hry 1896 – 2004, Od Athén k Athénám*, Praha, 2004, s. 226.

⁴⁷⁰ Nejvíce zlatých medailí na moskevské olympiádě získali domácí Sověti (80), následovala NDR (47), Kuba, Bulharsko (po 8), Maďarsko (7), Polsko (3), Československo, Etiopie (po 2), Srů.: *The Official Report of Games the XXII. Olympiad*, Volume 3, results athletics – yachting.

⁴⁷¹ BEZRUKAVNIKOV, I. - KUKUŠIN V., *Hry na prodej, zákulisí a příprava XIII. olympiády Los Angeles 1984 – výsledková dokumentace*, Brno 1986, s. 46.

⁴⁷² *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 23 – 79.

Například v boxu byla světovou velmocí Kuba a její neúčast boxerské závody bezpochyby ovlivnila. (Již u bojkotu moskevské olympiády bylo uvedeno, že nejvíce titulů v boxerských soutěžích v Montrealu získali Amričané, v celkovém součtu však měli o jednu medaili více Kubánci.⁴⁷³). Bojkotem her přišel boxer Teófilo Stevenson⁴⁷⁴ o možnost zvítězit na čtvrtých olympijských hrách v řadě, což jiný boxer před ním nedokázal. Dalším příkladem sportu, kde velice chyběli zástupci východního bloku, byla gymnastika. V Montrealu získali jen zástupci Sovětského svazu polovinu titulů.⁴⁷⁵ V ženské kategorii zvítězili pouze závodnice z východního bloku.⁴⁷⁶ V případě veslařských a kanoistických soutěží taktéž závodníci východního bloku dominovali, když získali všechny zlaté medaile ve veslování a 12 ze 14 titulů v kanoistice.⁴⁷⁷ Zvláště sovětští sportovci dále vynikali ve vzpírání a zápasu.

9.2. Vliv bojkotu na turnaje losangeleské olympiády

9.2.1. Basketbal

Olympijský turnaj mužů v basketbalu v Los Angeles měl stejný počet účastníků jako turnaj před čtyřmi lety v Moskvě, jiný byl pouze hrací systém. Dvanáct reprezentací bylo rozlosováno do dvou šestičlenných skupin. Po odehrání základních skupin byla vyřazena mužstva na posledních dvou příčkách, která tak obsadila 9. - 12. místo. Ostatní týmy sehrály vyřazovací část turnaje. Vítěz skupiny A hrál proti čtvrtému ze skupiny B, druhý ze skupiny A ze třetí ze skupiny B a tak dále. Následovalo čtvrtfinále, zápas o bronz a finále.

⁴⁷³ *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 144 – 163.

⁴⁷⁴ Teofalo Stevenson (29. 3. 1952 – 11. 6. 2012), kubánský amatérský boxer, v těžké váze zvítězil již na hrách v roce 1972 v Mnichově. Vítězství dokázal zopakovat v Montrealu 1976 a v Moskvě. Jeden z mála boxerů, který dokázal zvítězit na třech olympiádách.

⁴⁷⁵ Ze 14 disciplín získali Sověti 7 zlatých medailí, nejvíce se o ně přičinil Nikolai Andrianov, který získal sám čtyři zlaté medaile. Srv.: *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 291 – 327.

⁴⁷⁶ Soutěž družstev vyhrál Sovětský svaz, v přeskoku a prostných zvítězila sovětská gymnastka N. Kimová. V ostatních ženských soutěžích (víceboj, kladina, bradla) zvítězila N. Comaneciová z Rumunska. Srv.: tamtéž s. 291 – 313.

⁴⁷⁷ Z jedenácti veslařských disciplín zvítězili 6x Sověti, 3x NDR a po jednom titulu si připsali Jugoslávci a Rumuni. Z čtrnácti kanoistických disciplín zvítězili 9x závodníci NDR, 2x Bulhaři a 1x Sověti. Jediné dvě disciplíny, ve kterých nezmáhali, byl skif a dvojskif mužů. Srv.: *Olympic Official Report Montreal 1976*, Volume 3, s. 81 – 115, 165 – 185.

Z dvanácti reprezentací měl jistotu startu domácí výběr, obhájci olympijského zlata, Jugoslávci a Italové stříbrní z téhož turnaje.⁴⁷⁸ Ostatních osm reprezentací se muselo kvalifikovat. Kvalifikací nakonec prošla mužstva: Egypta, Uruguaje, Kanady, Brazílie, Číny, Francie, Sovětského svazu, Španělska a Austrálie.

Turnaj nakonec nebyl bojkotem zasažen tak jako turnaj v Moskvě⁴⁷⁹, neboť turnaj bojkotoval pouze obhájce bronzové medaile, tým SSSR.⁴⁸⁰

Ženský turnaj měl stejný počet startujících, také hrací systém byl stejný.⁴⁸¹ Účast měl jistou reprezentační výběr USA a obhájkyňe světového zlata ze šampionátu v roce 1983, hráčky Sovětského svazu.⁴⁸² Dalšími účastníky byla družstva Kanady, Maďarska, Jugoslávie a Číny.

Vzhledem k bojkotu musely být nahrazeny týmy Sovětského svazu a Maďarska. Dodatečně byla pozvána družstva Koreje a Austrálie. Na turnaji tak chyběl obhájce olympijského titulu, tým SSSR.⁴⁸³ Chyběl i druhý z moskevských her tým Bulharska, který sice neprošel kvalifikací, ale i kdyby kvalifikací prošel, turnaj by taktéž bojkotoval.

9.2.2. Fotbal

Hrací systém byl v případě losangeleského olympijského turnaje stejný jako v případě předchozích moskevských her.⁴⁸⁴ Z těchto šestnácti reprezentačních výběrů měly jistotu startu pouze dva: domácí Spojené státy a obhájce titulu, tým Československa. V rámci kontinentálních kvalifikací si nakonec účast zajistily z Evropy týmy Francie, Sovětského svazu, NDR a Jugoslávie. Z afrického kontinentu se kvalifikovaly týmy Kamerunu, Egypta a Maroka. Asijské zástupce tvořily reprezentace Iráku, Saudské Arábie a Kataru. Kromě hostitele z USA se za oba americké kontinenty kvalifikovaly týmy Kanady, Kostariky, Brazílie a Chile.

⁴⁷⁸ *The Official Report of Games the XXII. Olympiad*, Volume 3, s. 139.

⁴⁷⁹ Moskevský turnaj mužů bojkotovalo pět z dvanácti mužstev, která měla právo na turnaji startovat. Tento fakt je uveden na straně 78.

⁴⁸⁰ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, s. 139.

⁴⁸¹ V šestičlenné skupině byl sehrán, jednokolový systém každý s každým, poté první a druhý tým hrály o zlato, třetí a čtvrtý o bronz. Moskevský turnaj je uveden na straně 71.

⁴⁸² Zlato po boji pro SSSR, *Rudé Právo*, ročník 63, číslo 185, 8. 8. 1983, s. 8.

⁴⁸³ *The Official Report of Games the XXI. Olympiad*, Volume 3, s. 151.

⁴⁸⁴ Šestnáct týmů rozdělených do čtyř skupin po čtyřech týmech. Tento hrací systém odpovídá formátu, kterým se dnes hraje mistrovství Evropy. Tento fakt je již uveden u moskevského turnaje na straně 80.

Kvůli bojkotu nakonec musely účast odříct týmy Československa, NDR a Sovětského svazu, shodou okolností všichni medailisté z moskevských her. Reprezentace jsou uvedeny v pořadí, v jakém na moskevské olympiádě skončily.⁴⁸⁵ Tým Československa byl nahrazen Itálií, Sovětský svaz nahradila SRN a NDR bylo nahrazeno Norskem.

Účast na obou olympiádách ve fotbalovém turnaji si tak připsaly pouze týmy Jugoslávie a Kostariky (2x úspěšná kvalifikace) a Iráku (V Moskvě jako náhrada za Malajsii, v Los Angeles po úspěšné kvalifikaci).

9.2.3. Házená

Hrací systém byl pro dvanáct reprezentací stejný jako v případě Moskvy⁴⁸⁶. Jistotu startu měl pouze pořadatel, tým USA. Ostatních jedenáct mužstev muselo bojovat v kvalifikaci. Základem pro účast v olympijském turnaji bylo mistrovství světa v roce 1982⁴⁸⁷ a dodatečný kvalifikační turnaj v roce 1983, což bylo mistrovství světa skupiny B⁴⁸⁸ a kontinentální kvalifikace. Účast na olympijském turnaji si zajistilo prvních šest mužstev z mistrovství světa a dva týmy z dodatečného turnaje. Výsledkem byla kvalifikace těchto mužstev: Sovětský Svaz, Polsko, Jugoslávie, Dánsko, Rumunsko, NDR, Československo a Maďarsko. V rámci kontinentálních kvalifikací postoupily na olympijský turnaj týmy Kuby (Amerika), Japonsko (Asie) a Alžírsko (Afrika). Bojkot zasáhl turnaj celkem citelně. V Moskvě musela být v turnaji nahrazena tři družstva.⁴⁸⁹ Turnaj v Los Angeles na tom byl výrazně hůře. Z dvanácti účastníků muselo být nahrazeno sedm. Účast odřekl Sovětský Svaz, Polsko, NDR, Maďarsko, Československo, Kuba a Alžírsko. K jejich náhradě došlo na základě již zmíněných turnajů. Na olympijském turnaji se tak objevila mužstva SRN, Španělska a Japonska (Na MS družstva obsadila 7,8, a 14. místo.). Jelikož se Japonsko kvalifikovalo na základě výsledku z mistrovství světa, na olympijský turnaj se dostala i Jižní Korea, která obsadila v asijské kvalifikaci druhou příčku.

⁴⁸⁵ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, s. 297.

⁴⁸⁶ Týmy byly rozděleny do dvou skupin po šesti týmech. Po základních skupinách, kdy hrál každý s každým, následovaly zápasy mezi týmy na stejných příčkách o konečné umístění. Moskevský turnaj mužů je uveden na straně 80.

⁴⁸⁷ Naši házenkáři na mistrovství světa až desátí, Nakonec vysoká prohra, *Rudé Právo*, ročník 62, číslo 56, 8. 3. 1982, s. 8.

⁴⁸⁸ ČSSR nebude na OH chybět, ČSSR a Maďarsko postupují, *Rudé Právo*, ročník 63, číslo 55, 7.3.1983, s. 8.

⁴⁸⁹ Bojkot házenkářského turnaje mužů v Moskvě je uveden na straně 80.

Švédsko, Švýcarsko a Island pak nahradily úspěšné z dodatečného turnaje Československo a Maďarsko a vítěze americké kvalifikace Kubu. Na turnaji tak chyběli dva předchozí medailisté (NDR, Sovětský svaz).⁴⁹⁰

Turnaj v házené žen měl stejný počet účastníků jako moskevské hry, taktéž hrací systém byl stejný.⁴⁹¹ Základem kvalifikace bylo mistrovství světa v roce 1982.⁴⁹² Z něj na olympijský turnaj postoupila družstva SSSR, Maďarska, Jugoslávie a NDR. Pátým účastníkem byla Čína, jako vítěz asijské kvalifikace, a konečně posledním účastníkem byly domácí Spojené státy. Vzhledem k bojkotu se turnaje neúčastnila celá polovina reprezentací, která měla právo startu na turnaji. Jednalo se o týmy Sovětského svazu, Maďarska a NDR. V turnaji je nahradila Jižní Korea, Rakouska a NSR. Medailisté z předchozích her chyběli dva, olympijské vítězky a bronzový tým.⁴⁹³

9.2.4. Pozemní hokej

Olympijského turnaje v Los Angeles se účastnilo dvanáct mužských reprezentací.⁴⁹⁴ Již bylo uvedeno, že moskevský turnaj byl bojkotem zasažen velice těžce a účastnilo se ho pouze šest mužských reprezentací.⁴⁹⁵ Kvalifikací na olympijské hry byla kontinentální kvalifikace a mistrovství světa pořádané v roce 1982.⁴⁹⁶ Z mistrovství světa chyběl pouze Sovětský svaz na šestém místě.⁴⁹⁷

Kompletní obsazení turnaje tedy bylo: Austrálie, SRN, Indie, Španělsko, USA, Malajsie, Velká Británie, Pákistán, Holandsko, Nový Zéland, Keňa a Kanada. Bojkot mužský turnaj příliš neovlivnil. Pokud byl mužský turnaj bojkotem ovlivněn málo, o ženském lze říci, že nebyl ovlivněn vůbec. Kromě hostitelské země byla kvalifikace ženského turnaje poměrně jednoduchou záležitostí.

⁴⁹⁰ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, s. 357.

⁴⁹¹ Turnaj měl šest účastníků, jednokolový systém každý s každým. Následně sehrány zápasy o medaile podle pořadí ve skupině. Moskevský turnaj mužů je uveden na straně 81.

⁴⁹² Po vítězství na OH také zlato z MS sovětským házenkářkám, Pátá příčka našim ženám, *Rudé Právo*, ročník 63, číslo 295,13.12. 1982, s. 7.

⁴⁹³ Zlatou medaili získal domácí Sovětský svaz, NDR osadila třetí místo. Srv.: *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, p. 37.

⁴⁹⁴ *Official Report of the Games of the XXIIIrd Olympiad Los Angeles 1984*, Part 3, s. 471 – 487.

⁴⁹⁵ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, s. 378.

⁴⁹⁶ Dle oficiálních stránek mezinárodní federace pozemního hokeje Srv.: <http://www.fih.ch/en/competitions-31-1982-mens-world-cup-world-cup>.

⁴⁹⁷ Na mistrovství světa pozemních hokejistů porazila v utkání o páté místo Indie Sovětský svaz, *Rudé Právo*, ročník 62, číslo 9, 12. 1. 1982, s. 8.

Postup si zajistila družstva na prvních čtyřech místech z mistrovství světa 1983.⁴⁹⁸ Na turnaji tak hrála družstva USA, Holandska, Austrálie, SRN, Nového Zélandu a Kanada.⁴⁹⁹ Z týmů moskevského turnaje se neúčastnil nikdo.⁵⁰⁰

9.2.5. Vodní pólo

Hrací systém i počet startujících, tedy dvanáct, byl v případě olympijských her v Los Angeles stejný jako v případě předchozích her.⁵⁰¹ Z účastníků se reprezentací měla jistota startu pouze domácí. Další účastníky určilo mistrovství světa pořádané v roce 1982. Účast si zajistily týmy na 1. – 7. místě.⁵⁰² Další týmy postoupily na základě úspěšné kvalifikace. Turnaj měl tedy toto složení: Sovětský svaz, Maďarsko, SRN, Holandsko, Kuba, Spojené Státy, Jugoslávie, Itálie, Španělsko, Austrálie, Řecko a Čína. Turnaj nakonec bojkotovala tři mužstva. Týmy Sovětského svazu, Maďarska a Kubu. Dodatečně místo nich postoupila družstva Brazílie, Japonska a Kanady. Z předchozích medailistů chyběl obhájce olympijského titulu a bronzový z předchozích her, týmy SSSR a Maďarska.⁵⁰³

9.2.6. Volejbal

Mužského turnaje se účastnilo stejně jako v Moskvě deset reprezentací, taktéž hrací systém byl stejný.⁵⁰⁴ Jistotu startu na turnaji mělo mužstvo USA a obhájci titulu, tým SSSR.⁵⁰⁵

⁴⁹⁸ Dle oficiálních stránek mezinárodní federace pozemního hokeje Srv.: <http://www.fih.ch/en/competitions-33-1983-womens-world-cup-world-cup>.

⁴⁹⁹ Z turnaje postoupila družstva Holandska, Austrálie, SRN a Kanady jako první až čtvrtý tým mistrovství světa. Pátá Anglie se na turnaji neobjevila, šesté byl Spojené státy, které měly účast jistou, takže postoupil sedmý Nový Zéland.

⁵⁰⁰ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, s. 379 – 385.

⁵⁰¹ Turnaj měl dvanáct účastníků, tři skupiny po čtyřech týmech, následně dvě skupiny tvořené prvními a druhými týmy ze základních skupin, následně sehrány zápasy o medaile, které určilo postavení v tabulce. Takto určeno pořadí na 1.- 6. místě, stejným způsobem skupina o 7.-12. místo. Turnaj moskevských her jej již uveden na straně 76.

⁵⁰² V Guayaqualu skončilo IV. MS v plavání, *Rudé Právo*, ročník 62, číslo 186, 7. 8. 1982, s. 8.

⁵⁰³ *The Oficial Report of Games the XXI Olympiad*, Volume 3, s. 498 – 513.

⁵⁰⁴ Turnaj měl deset účastníků, dvě skupiny po pěti týmech. Po základní skupině následovaly zápasy křížem (první z jedné skupiny s druhým z druhé) o medaile, stejným způsobem o 5-8 místo, poslední o 9 a 10 místo, moskevský turnaj. Systém je již zmíněn u moskevských her na straně 83.

⁵⁰⁵ *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, s. 569.

Dalších osm družstev se kvalifikovalo na základě výsledků z turnajů pořádaných FIBV⁵⁰⁶ v letech 1981 – 1984 (většinou kontinentálních mistrovství). Právo olympijského startu tak ještě získala mužstva Kuby, Brazílie⁵⁰⁷, Egypta, Japonska, Kanady, Argentiny, Polska⁵⁰⁸ a Bulharska.⁵⁰⁹

V Moskvě byla kvůli bojkotu nahrazena pouze dvě mužstva.⁵¹⁰ V Los Angeles chyběla mužstva čtyři. Vzhledem k bojkotu se neúčastnila mužstva SSSR, Bulharska, Polska a Kuby. Nahrazena byla reprezentačními výběry Číny, Tuniska, Itálie a Koreje. Ženský turnaj na tom byl obdobně, měl osm účastníků a systém turnaje byl stejný jako v Moskvě.⁵¹¹ Kvalifikace na olympijský turnaj byla velice podobná mužskému. Jistotu startu měla domácí reprezentace a obhájece olympijského titulu.⁵¹² Ostatní týmy se musely kvalifikovat na základě výsledků z kontinentálních mistrovství. Na turnaji se tak mělo objevit těchto osm družstev: USA, Sovětský svaz, Čína⁵¹³, Japonsko Kuba, Peru, NDR⁵¹⁴ a Brazílie. Vzhledem k bojkotu chyběla družstva Sovětského svazu, Kuby a NDR. V turnaji je nahradila družstva Kanady, Jižní Koreje a NSR.

9.3. Obraz olympijských her 1984 v československém tisku

O hrách se začalo psát pozvolna již od poloviny dubna. Velice často jsou zmiňovány obavy o zabezpečení her a bezpečnost sportovců socialistických zemí. Podle tisku stoupaly ve Spojených státech protisovětské nálady.

⁵⁰⁶ FIBV – Federation Internacional de Volleyball, Mezinárodní volejbalová federace. Založena byla v roce 1947. Sídíl v Lausanne ve Švýcarsku. Kvalifikační turnaje: Mistrovství světa (1982), Mistrovství Afriky (1983), Mistrovství Asie (1983), Mistrovství Severní Ameriky (1983), Mistrovství Jižní Ameriky (1983), Mistrovství Evropy (1983), Světový pohár (1981).

⁵⁰⁷ Brazílie se kvalifikovala jako vicemistr světa z roku 1983, když podlehla jistému účastníkovi olympijského turnaje, týmu SSSR, Srv.: Zlaté medaile do SSSR, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 247, 18. 10. 1983, s. 8.

⁵⁰⁸ Polsko se kvalifikovalo jako vicemistr Evropy z roku 1983, když podlehlo jistému účastníkovi olympijského turnaje, týmu SSSR. Srv.: Radovala se družstva SSSR a NDR, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 227, 26. 9. 1983, s. 7.

⁵⁰⁹ Bulharsko postoupilo jako vítěz kvalifikačního turnaje. Srv.: Krátce – Bulharsko vyhrálo předolympijský turnaj, *Rudé Právo*, ročník 65, číslo 8, 8. 1. 1984, s. 8.

⁵¹⁰ Důsledky bojkotu moskevské olympiády pro volejbalový turnaj mužů jsou uvedeny na straně 83.

⁵¹¹ Turnaj měl osm účastníků, rozdělených do dvou skupin po čtyřech týmech. Po odehrání zápasů ve skupině byly stejným způsobem jako u mužského turnaje (křížem) sehrány zápasy o celkové umístění. Moskevský turnaj žen je uveden na straně 84.

⁵¹² Vítězem tým SSSR. Srv.: *The Oficial Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, s. 577.

⁵¹³ Ze světa – Volejbalistky Číny mistryněmi světa, *Rudé Právo*, ročník 63, číslo 229, 27. 9. 1982, s. 7

⁵¹⁴ Radovala se družstva SSSR a NDR, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 227, 26. 9. 1983, s. 7.

I přes tyto náznaky, které se později skutečně staly záminkou k bojkotu her, se v československém tisku nadále objevovaly články o přípravě našich sportovců a olympiádu.

Například 4. května vyšel článek o přípravě našich fotbalistů na olympijský turnaj a rozlosování základních skupin.⁵¹⁵ Naši fotbalisté měly obhajovat titul z moskevské olympiády.⁵¹⁶ Utkat se měli s Chile, Katarom a Francií (Francie nakonec olympijský turnaj vyhrála.).⁵¹⁷ Druhým hlavním důvodem, kromě zmíněné bezpečnosti, který budil v našem tisku negativní reakce vůči olympijským hrám v Los Angeles, byla podle autorů komercializace her.

Vyčítána byla všudypřítomná reklama a „nadvláda peněz“ nad olympijskou myšlenkou. V tomto duchu se vyjádřil i starosta Olympie v článku uveřejněném 7. května, kdy také kritizoval komercializaci her a zpronevěření olympijské myšlenky.⁵¹⁸ Tento článek plně zapadá do domácí československé kritiky amerických organizátorů. Nicméně nejvíce negativních pohledů na blížící se hry přetrvávaly kvůli údajným obavám o zdraví sportovců.

Když se 8. května sešel olympijský výbor Sovětského svazu, všech jeho 26 sportovních federací se jednohlasně vyjádřilo, aby sportovci na olympijské hry vyslání nebyli. Československá periodika informovala o tomto sovětském kroku 10. května. Postupně byla uveřejňována stanoviska dalších socialistických zemí ohledně bojkotu, včetně stanoviska Československého olympijského výboru. O záměru Rumunska vyslat své sportovce se nepsalo.⁵¹⁹ V dalších dnech byly uveřejňovány rozhovory s lidmi, kterých se neúčast dotkla nejvíce, tedy sportovci. 14. května vyšel rozhovor s bývalým olympionikem a sportovní legendou Emilem Zátopkem.⁵²⁰ Následovaly rozhovory se zástupci fotbalového svazu, Jarmilou Kratochvílovou⁵²¹, Helenou Fibingerovou⁵²² a dalšími sportovci.

⁵¹⁵ Naši fotbalisté měli své zápasy sehrát ve dnech 29. července, 31. července a 2. srpna na stadionu v Rose Bowl. Sr: Co napověděl los, *Československý sport*, ročník 32, číslo 105, 4. 5. 1984, s. 1.

⁵¹⁶ *The Official Report of Games the XXII Olympiad*, Volume 3, s. 297.

⁵¹⁷ *Official report of The Game The XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984*, Part 3, s. 432.

⁵¹⁸ Olympie protestuje, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 107, 7. 5. 1984, s. 8

⁵¹⁹ Žádná zmínka v období mezi 10. 5 - 30. 6. 1984, *Československý sport*, *Rudé Právo*.

⁵²⁰ Vyhrožování na OH nepatří, *Československý sport*, ročník 32, číslo 112, 14. 5. 1984, s. 1. Emil Zátopek (19. 9. 1922 – 21. 11. 2000) legendární běžec na dlouhé trati, startoval na hrách v letech 1948 – 1956. V Londýně v roce 1948 získal 1 zlatou a stříbrnou medaili, v Helsinkách 1952 pak tři zlaté, v Melbourne v roce 1956 běžel pouze maraton, skončil na šestém místě. Medaile získal i na mistrovství Evropy v letech 1950 – 1954.

⁵²¹ Hlas Jarmily Kratochvílové, *Československý sport*, ročník 32, číslo 117, 19. 5. 1984, s. 1.

Jejich odpovědi se samozřejmě nesly v očekávaném duchu. Aby bylo dosaženo jakési ideje, že s bojkotem v podstatě souhlasí všechny vrstvy obyvatelstva, vyšla celá série článků s kulturními pracovníky⁵²³, ale i obyčejnými lidmi⁵²⁴ a jejich pohledem na situaci kolem losangeleských her. Následně nějaký čas ustal zájem o hry. Když se však přiblížily, vyšla postupně další série článků, které potvrzovaly nebezpečnost celých her a jejich organizační problémy. Kritice neušel ani prezident Reagan, který hry zahajoval.

V dalších dnech se objevoval pravidelně výsledkový servis, ale nikterak obsáhlý. Upozorňováno bylo na nedostatky a podle autorů článků nespravedlivé rozhodování. Po skončení her byly celé vystaveny kritice. Uveřejňovány byly články, které pouze podporovaly stanovisko Moskvy. Důležitá byla také dvě zásadní sovětská prohlášení: Hlavním viníkem, proč Sovětský svaz neshoduje na olympijských hrách, jsou Spojené státy a jejich administrativa. Nejedná se o „pomstu“ za moskevský bojkot. Lze konstatovat, že československý tisk se po dobu konání her nesnažil najít na olympijských hrách žádné pozitivum, a většina článků je podle očekávání plná propagandistických frází a nevráživosti vůči USA. Prohlášení zahraničních politiků, činovníků či sportovců byla vybírána tak, aby do této koncepce zapadala.

9.4. Závěrečné shrnutí her v Los Angeles

Samotné hry se konaly ve dnech 28. července – 12. srpna 1984. Předsedou organizačního výboru byl Peter Ueberroth. Hry oficiálně zahájil prezident Ronald Reagan, jako nejvyšší představitel země.

Součástí zahajovacího ceremoniálu byly také slavnostní sliby. Za sportovce skládal olympijský slib atlet Edwin Moses.⁵²⁵

⁵²² Co umíme, dokážeme, *Československý sport*, ročník 32, číslo 112, 14. 5. 1984, s. 1

⁵²³ Správné rozhodnutí, *Československý sport*, ročník 32, číslo 116, 18. 5. 1984, s. 1, (Josef Větrovec, herec a v letech 1973 – 1988 ředitel divadla F. Buriana); Kalich hořkosti z Los Angeles, *Československý sport*, ročník 32, číslo 127, 31. 5. 1984, s. 1 (Jiří Sequenc, televizní a filmový režisér).

⁵²⁴ např. Jednoznačná podpora, *Československý sport*, ročník 32, číslo 113, 15. 5. 1984, s.1 (horník z Ostravy); Odpovědnost nesou organizátoři, *Rudé Pravo*, ročník 64, číslo 121, 24. 5. 1984, s. 8. (kolektivy pracovníků i jednotlivci).

⁵²⁵ Edwin Moses (narozen 31. 8. 1955), bývalý americký atlet, držitel tří medailí z olympijských her 1976 – 1988 z toho dvou zlatých medailí z olympijských her 1976 a 1984 na trati 400 metrů překážek, rekordman a medailista z mistrovství světa v atletice 1983 a 1987. Dle oficiálních stránek MOV. Srv.: <http://www.olympic.org/edwin-moses>.

Olympijský oheň zapálil, jako poslední člen štafety, bývalý atlet Rafer Johnson.⁵²⁶ Maskotem her byl orel Sam.⁵²⁷ Na doping bylo pozitivně testováno osm sportovců.⁵²⁸ Olympijské a světové rekordy byly překonány 82 krát.⁵²⁹ Celkem na hrách startovalo 141 zemí⁵³⁰, které reprezentovalo 6797 sportovců z toho 1567 žen.⁵³¹

⁵²⁶ Rafer Johnson (narozen 18. 8. 1935), bývalý americký atlet, desetibojař, olympijský vítěz z roku 1960 (taktéž vlajkonoš americké výpravy na hrách v Římě), stříbrný na olympijských hrách 1956. Srv.: The Game of the XVIIth Olympiad in Rome 1960 in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1960 November No. 72, s. 15; The Game of the XVth in Melbourne, November 22nd to December 8th 1956, in: *Bulletin du Comité International Olympique (Olympic Review)*, 1957 February, No. 57, s. 11.

⁵²⁷ Vis. přílohy.

⁵²⁸ *Official report of The Game The XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Volume 2, Part 1, s. 223.*

⁵²⁹ *Official report of The Game The XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Volume 2, Part 1, s. 233 – 234.*

⁵³⁰ *Official report of The Game The XXIIIrd Olympiad, Los Angeles 1984, Volume 1, Part 1, s. 141.*

⁵³¹ EJNÉS, G. - KOVÁŘ P., *Olympijské hry 1896-2004, Od Athén k Athémám*, Praha, 2004, s. 226.

Závěr

Svět počátku 80. let byl ovlivněn druhou vlnou studené války. Tento stav se promítl i v olympijském hnutí. Zvláště období 1980 – 1984 lze považovat za velkou krizi. Sovětská invaze do Afghánistánu způsobila bojkot moskevských her řadou západních států. Hry v roce 1984 v Los Angeles pak bojkotoval Sovětský svaz a jeho satelity. Oficiálně sice z bezpečnostních důvodů, nicméně se jednalo o prostou odvetu za americký bojkot moskevských her. Tyto zásahy politiky měly vliv nejen na celé olympijské hnutí, ale ovlivnily i sportovní kariéry řady sportovců. Pro většinu sportovců je účast na olympijských hrách nejvyšší metou, kterou lze dosáhnout. Postavení olympijských her je významné nejen pro jejich dlouhou tradici, ale i z důvodu, že se konají jen jednou za čtyři roky. Celé řadě sportovců jak z Východu, tak Západu tento politický zásah znemožnil účastnit se her a zúročit tak přípravu, která k výsledku na hrách směřovala.

V případě bojkotu her v Los Angeles se pak nabízí řada příkladů sportovců, kterým nebylo umožněno dokázat svou výkonnost a obhájit své tituly z Moskvy. (O stejnou možnost přišli obhájci zlatých medailí z Montrealu 1976 v případě Moskvy, pokud se jejich olympijský výbor rozhodl pro bojkot her.) Již jsem zmínil kubánského boxera Teófilo Stevenson, který měl možnost vyhrát na čtvrtých olympijských hrách v řadě. Řadu příkladů lze nalézt i mezi československými sportovci.⁵³² Vzhledem k nižší konkurenci na moskevských hrách byla řada titulů považována za „méněcenné“.

Hry v Los Angeles také ukázaly směr, kam se bude ubírat olympijské hnutí a skutečnost, že způsob, kterým byly do jejich doby organizovány olympijské hry, je již překonán. Olympijské hry se staly tak náročnou finanční záležitostí, že jejich komercializace byla nezbytným krokem. Tento fakt je způsoben nárůstem olympijských sportů, vzrůstajícím počtem startujících a větší náročností na organizaci. Právě organizátoři v Los Angeles ukázali, že možnost spolupráce Mezinárodního olympijského výboru a podnikatelské sféry může

⁵³² V tomto ohledu je zajímavý dokument České televize *Zašlapané projekty, Los Angeles 1984*. Jedná se rozhovory s československými sportovci, kteří měli největší šance na získání medaile na olympijských hrách v Los Angeles. Jedná se hlavně o úspěšné sportovce z MS v atletice v roce 1983 z Helsinek. (Kratochvílová, Fibingerová, Bugár, Kocembová). V dokumentu vystupuje i vzpěrač Ota Zaremba zlatý z Moskvy. Zajímavostí je, že nikdo z uvedených již na dalších hrách nestartoval (věk, ztráta motivace, zranění).

přinést celému hnutí užitek, například v oblasti vysílacích práv. Komercializace her byla ve své době pranýřována (Jak o komercializaci a využití sponzorů psaly tehdejší československé noviny, jsem již psal.).

XXIV. letní olympijské hry měl v roce 1988 hostit jihokorejský Soul. O jeho pořadatelství rozhodlo zadání Mezinárodního olympijského výboru v Baden-Badenu v 1981. Volba proběhla v rámci 84. zasedání MOV a 11. kongresu MOV.⁵³³ Právě volba jihokorejské metropole budila další obavy o budoucnost her. Nad olympiádou se opět vznášelo nebezpečí bojkotu.

Proti volbě jihokorejského hlavního města nejvíce vystupovala sousední KLR. Taktéž země východního bloku dávaly najevo svou nelibost s volbou.⁵³⁴ Mezinárodní olympijský výbor se snažil o zmírnění napětí a nabídl KLR, aby se některé disciplíny v rámci her konaly právě v KLR.⁵³⁵ Ta totiž předtím projevila o zapojení do her zájem. Výsledkem však bylo odmítnutí této nabídky a vyhlášení bojkotu soulské olympiády. KLR se naopak snažila zapůsobit na země východního bloku, aby se přidaly k bojkotu. K tomuto bojkotu se však přidalo jen malé množství zemí, jednalo se o Kubu, Nicaragu, Seychely, Etiopii a Albánii.⁵³⁶ Na tomto faktu měly velkou zásluhu změny, ke kterým došlo v Sovětském svazu po nástupu Michaela Gorbačova do čela země. Hry v Soulu se konaly na přelomu září a října 1988.⁵³⁷ Hry proběhly úspěšně, zúčastnilo se jich více než 8400 sportovců a 159 reprezentací, což byl do té doby rekordní výsledek.⁵³⁸ Olympijské hry se tak zbavily největšího politického tlaku v celé své historii a začalo nové období, neboť když se o čtyři roky později konaly letní olympijské hry v Barceloně, rodišti tehdejšího předsedy Samaranche, bipolární svět byl již minulostí.

⁵³³ Vítězný Soul porazil jediného protikandidáta, kterým byla japonská Nagaju, Soul zvítězil v poměru 52:27. Srv.: The 11th Olympic Congress Baden- Baden 1981, in: *Olympic Review*, 1981 January, No. 159, s. 7-10.

⁵³⁴ Režim v Jižní Koreji označuje Rudé Právo jako diktátorský, k vítězství měl také přispět fakt, že Japonci byli v oblasti sponzorování her soběstační. Srv: K rozhodnutí MOV, *Rudé Právo*, ročník 64, číslo 232, 1. 10. 1981, s. 8. Tuto nevoli projevily socialistické státy opakovaně, například když při jednání zástupců tělovýchovy socialistických států v květnu 1984, jedním z témat schůzky byla i situace k soulské olympiádě. Srv: Důsledná uplatnění olympijských principů, *Československý sport*, ročník 32, číslo 122, 22. 5. 1984, s. 1

⁵³⁵ BENDL, V. a kolektiv, *Knihy olympijských her*, Praha 1994, s. 63.

⁵³⁶ *Olympic Official Report Barcelona 1992*, Volume One, 1992, s. 189.

⁵³⁷ Hry se konaly 17. září – 2. října 1988.

⁵³⁸ EJNÉS, G. - KOVÁŘ P., *Olympijské hry 1896 – 2004, Od Athén k Athénám*, Praha 2004, s. 257.

Seznam použité literatury a pramenů

Vydané prameny

Official Report Antwerp 1920 (1920)

Official Report Paris 1924(1924)

Olympic Games, Official report Los Angles 1932 (1932)

The XIth Olympic Games, Berlin 1936, Official Report (1936)

Results of The XVIIIth Olympic Games, Tokyo 10.-24. October 1964 (1964)

Mexico City 1968 Olympic Games, Official Report (1968)

Olympic Official Report Munich 1972(1972)

Olympic Official Report Montreal 1976 (1976)

The Oficial Report of Games the XXII Olympiad (1980)

Offical report of The Game The XXIIIrd Olympiad, Los Angles 1984 (1984)

XXIV Olympiad Seoul 1988, Official report (1988)

Official Report of the Game of XXV Olympiad Barcelona 1992 (1992)

Olympic Report Atlanta 1996 (1996)

Cizojazyčná literatura

BRAITHWAITE, Rodric. *Afgantsy: the Russians in Afghanistan, 1979-89*

[online]. Oxford: Oxford University Press, 2011, xiv, 417 p., 16 p. of plates. ISBN 9780199832651.

CARACCIOLI, Tom – CARACCIOLI, Jerry. *Boycott: stolen dreams of the 1980*

Moscow Olympic Games [online]. Washington, D.C.: New Chapter Press, 2008, xviii, 268 p.

KABAR, Hassan. *The Soviet Invasion and the Afghan Response, 1979-1982,*

[online]. Oxford University Press, 1995.

KLUGE, Volker. *Die Olympischen Spiele 1984*, Sportverlag, Berlin, 1986. ISBN 3-32800111-5

LIGHTBODY, Bradley. *The Cold War* [online]. New York: Routledge, 1999, viii, 143 p.

MALLON, B. *The 1904 Olympic Games: Results for All Competitors in All Events*. With Commentary. McFarland & Company, Jefferson (North Carolina) 1999. ISBN 0-7864-0550-3

- MASON, John W. *The Cold War, 1945-1991* [online]. London: Routledge, 1996, xvi, 82 p.
- MATTHEWS, George. *America's First Olympics: The St. Louis Games Of 1904*, University of Missouri, Columbia 2000. ISBN 0826215882
- PAINE, Mike. *The Pocket Essential Ancient Greece* [online]. Harpenden: Pocket Essentials, 2002, 96 p.
- PAINTER, David S. *The Cold War: an international history* [online]. London: Routledge, 1999, ix, 130 p.
- SCAMBLER, Graham. *Sport and society: history, power and culture* [online]. Maidenhead, England: Open University Press, c2005, ix, 211 p.
- SIRACURA, Joseph - COLEMAN, David. *Riding the Tiger: America from the Great Depression to the Cold War*, Praeger, Westport 2002. ISBN 027597555X
- MARTIN, Thomas R. *Ancient Greece: from prehistoric to Hellenistic times* [online]. Updated ed. New Haven: Yale University Press, 2000, xiii, 254 p.

Česká a do českého jazyka přeložená literatura

- BENDL, Václav a kolektiv. *Kniha olympijských her*. Praha, Svoboda 1994. ISBN 80-205-0382-X.
- BEZRUKAVNIKOV, Igor - KUKUŠKIN, Vsevolod. *Hry na prodej: hry 23. olympiády Los Angeles 1984*. Praha, Olympia 1986.
- DOBROVOSKÝ, Vladimír. *Olympijské hry 1980: hry XXII. olympiády Moskva: XIII. zimní olympijské hry Lake Placid*. Praha, Olympia 1981.
- DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé, díl II., Konec dobrodružství 1964 - 1991*, Praha, Karolinum 2009. ISBN 978-80-246-1536-3.
- EJNES, Godard - KOLÁŘ, Pavel. *Olympijské hry 1896 – 2004, Od Athén k Athénám*, Praha, Olympia 2004. ISBN 80-7033-852-0.
- FEYFER, Gregory. *Velký hazard, Sovětská válka v Afghánistánu*, Praha, Slováry 2009. ISBN 978-80-7391-255-0.
- IVANOV, Angel. *Antikomunismus a olympijské hnutí, nelehká cesta olympijského hnutí Moskva 1980 – Los Angeles 1984*, Olympia, Praha 1984.
- KÖSSL, Jiří. *Historie olympijských her, hry XXII. olympiády v Moskvě a jejich význam*, Praha, Olympia 1979.
- KÖSSL, Jiří. *Kronika olympijských her 1896 – 1996*, Praha, Fortuna- print 1996.
- KROUTIL, František. *Moskva olympijská*, Praha, Olympia 1980.

MACHO, Milan. *Zlatá kniha fotbalu*, Praha, XYZ 2006. ISBN 80-87021-35-5.

MACHO, Milan. *Fotbal, Vášeň 20. století*, Praha, Brána 1996. ISBN 80-85946-27-0.

MAREK, Jan. *Stručná historie států – Afghánistánu*, Praha, Libri 2003. ISBN 80-7277-128-0.

NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha, EPOCH 2008. ISBN 9788087027639.

PLECHANOVÁ, Běla. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*, Praha, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku 1997. SBN 80-85241-79-x.

POPOV, Sergej - SREBNICKIJ, Alexej. *Moskva, město Olympiády*, Moskva, Novost' 1978.

PROCHÁZKA, Karel. *Olympijská kronika 1896 – 1994*, Praha, Kapka 1994. ISBN 80-85435-28-4.

PROCHÁZKA, Karel. *Olympijské hry od Athén 1896 po Moskvu 1980*, Praha, Olympia 1980.

PROCHÁZKA, Karel. *Fotbal to je hra*, Praha, Olympia 1987.

ROHR, Bernard - SIMON, Günter. *Fotbal, Velký lexikon*, Praha, Grada 2006. ISBN 80-247-1158-3.

SARIN, Oleg - DVORETSKY, Lev. *Afghánský syndrom, Sovětský Vietnam*, Brno, Jota 1996. ISBN 80-85617-862.

STRÁNSKÝ, Jiří - ONDROUŠEK, Kamil. *Historie československého a českého hokeje 1908 – 1999*, Praha, Vyšehrad 1999. ISBN 80-7021-308-6.

SUCHÝ, P. *Reagan a říše zla, vývoj americké zahraniční politiky a vztahů mezi supervelmocemi v letech 1981-1989*, Centrum, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2004. ISBN 80-7325-046-2.

VYHLÍDAL, František - KRÍŽ, František. *Kronika mistrovství světa v ledním hokeji 1920 – 2005*, Praha, Deus 2005. ISBN 80-86215-76-8.

VYHLÍDAL, František - KRÍŽ, František. *Kronika mistrovství světa ve fotbale 1930 – 2006*, Hradec Králové, M&V 2006. ISBN 80-86771-18-0.

VYHLÍDAL, František. *Kronika mistrovství Evropy ve fotbale 1960 – 2008*, Praha, Deus 2008. SBN 978-80-87087-39-8.

VYKOUKAL Jiří - LITERA, Bohumil - TEJCHMAN, Miroslav. *Východ, Vznik, vývoj a zánik sovětského bloku 1944 - 1989*, Praha, Libri 2000. ISBN 8085983826.

WOGELSANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*, Praha, Grada 2010. ISBN 978-80-247-3077-6.

ZAMOROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*, Praha, Erika 2003. ISBN 80-242-0932-2.

Tisk

Noviny a časopisy

Bulletin du Comité International Olympique (Revue Olympique) 1929 – 2002

The Age 1980

Daily News 1980, 1984

St. Joseph Gazette 1980

Herald – Tribune 1984

Deseret News 1984

North American Society For Sport History. Proceedings And Newsletter 1979, 1991, 2005

Journal of Olympic History, 1993, 1998, 2000,

Olympika 2000,

Dějiny a současnost, 6/2006.

Rudé Právo 1974, 1978, 1980 – 84

Československý sport 1980, 1984

Dějiny a současnost (KOLÁŘ, František. *Odveta za Moskvu, Bojkot XXIII. olympijských her 1984 v Los Angeles*, in: *Dějiny a současnost, 6/2006.*